Witold
Gombrowicz

Witold Gombrowicz

KOSMOSAS

romanas

Witold Gombrowicz

KOSMOSAS

Iš lenkų kalbos vertė
VYTAUTAS DEKŠNYS

baltų lankų
rinktinė proza

baltos lankos

UDK 884-3
Go243

Knygos leidimą parėmė:

Lietuvos Respublikos
kultūros rėmimo fondas

INSTYTUT KSIĄŻKI
©POLAND
Knygų institutas –
© POLAND vertimo programa

Versta iš: Witold Gombrowicz, *Kosmos*,
Wydawnictwo Literackie, Kraków, 1988

Dailininkė AGNĖ DAUTARTAITĖ-KRUTULIENĖ

© Rita Gombrowicz & Institut Littéraire, 1986, 1994
All rights reserved
© Vytautas Dekšnys, vertimas į lietuvių kalbą, 2008
© Baltų lankų leidyba, 2008

Printed in Lithuania
ISBN 978-9955-23-206-3

I

Papasakosiu apie kitą, keistesnį nutikimą.

Prakaituoju, eina Fuksas, aš paskui jį, klešnės, kulnys, smėlis, velkamės, velkamės, žemė, vėžės, grumstai, akmenukai žiba lyg stikliniai, spindesys, kaitra net zvimbia, karštis virpa, nuo saulės juoda, trobelės, tvoros, laukai, miškai, tas kelias, tas ėjimas, iš kur, kaip, tektų ilgai pasakoti, tiesą pasakius, tėvas, motina ir visa šeima buvo visiškai išsekinę mano kantrybę, galų gale norėjau prastumti nors vieną egzaminą ir nors trumpam pakeisti aplinką, ištrūkti, pabūti kur nors toliau. Nuvažiavau į Zakopanę, einu per Krupuvkas, svarstau, iš kur čia ištraukus kokį nebrangų pensioną, ir sutinku Fuksą, rusvas snukis balkšvai išblyškęs, akys išsprogusios, žvilgsnis blizga apatija, tarsi riebalais, bet ir jis nudžiugo, ir aš apsidžiaugiau, ką čia veiki, ieškau kambario, aš irgi ieškau, žinau adresą, – pasakė jis, – dvarelis, ten bus pigiau, nes toli, beveik visai gūdžiame kaime. Taigi, einame, klešnės, kulnys smėlyje, kelias ir karštis, žvalgausi po kojomis, žemė ir smėlis, žaižaruoja akmenėliai, viens, du, viens, du, klešnės, kulnys, prakaitas, snaudulys užmiegotose akyse po traukinio ir nieko daugiau, tik tas žengimas iš pakalnės. Jis sustojo:

– Gal pailsėkim?

– Ar dar toli?

– Jau nebetoli.

Apsidairęs nužvelgiau visa tai, kas matėsi aplinkui ir į ką visai nesinorėjo žiūrėti, nes esu matęs daugybę kartų: pušys ir tvoros, eglės ir trobelės, piktžolės ir žolynai, griovys, takeliai ir lysvės, laukai ir kaminas... oras... ir žėrintis nuo saulės, ir pajuodęs; medžių juoduma, žemės pilkuma, žemiška augalų žaluma, viskas gerokai juodavo. Sulojo šuo, Fuksas nulindo į krūmus.

– Čia vėsiau.

– Eime.

– Tuoj. Galėtume ir prisėsti minutėlei.

Jis nuklydo kiek giliau į krūmokšnius, ten atsivėrė daubos, griovos, iš viršaus gožiamos susipynusių lazdynų ir eglišakių, žvilgsniu užklydau į lapų, šakelių, šviesos dėmių, sutankėjimų, praretėjimų, sangrūdų, nuolydžių, nuolinkių, apvalumų, dar velniai žino ko margumyną, į dėmėtą erdvę, kuri veržėsi ir traukėsi, tilo, augo, ar dar, ką aš žinau, skėlė, žiojosi... Sutrikęs, išpiltas prakaito, jaučiau juodą, nuogą žemę – nuo apačios. Ten, tarp šakelių, nežinia kas lindėjo, atskira ir svetima, nors ir neapibrėžta... Į tą pačią pusę žiūrėjo ir mano bendrakeleivis.

– Žvirblis.

– Aha.

Tai buvo žvirblis. Žvirblis kabojo ant vielos. Pakartas. Palenkta galvele ir pravertu snapeliu. Kybojo ant plonytės vielos, o ši buvo užvyniota ant šakos.

Stebėtina. Pakartas paukštis. Pakartas žvirblis. Ekscentriškumas čia rėkė visu balsu ir liudijo žmogaus ranką įsibrovus į tankmę – bet kieno galėjo būti ta ranka? Kas jį pakorė, kam, koks galėjo būti motyvas?.. Klydinėjau minčių raizgalyne, išsišakojusiame į milijoną kombinacijų, o kelionė drebančiais bėgiais, naktis, praūžusi traukiniu, nemiga, oras, saulė, ėjimas čia kartu su tuo Fuksu, Jasia, motina, sumaištis dėl laiško, mano tėtušio

„muilinimas“, Romanas, pagaliau ir Fukso nemalonumai su viršininku biure (apie juos ką tik pasakojo), vėžės, grumstai, kulnys, klešnės, akmenukai, lapai, visa tai dabar išvien supuolė prie to žvirblio tarsi ant kelių parklupusi minia, o jis įsiviešpatavo, ekscentrikas... ir šioje kertelėje karaliavo.

– Kas galėjo jį pakarti?

– Koks nors vaikigalis.

– Niekaip. Per aukštai.

– Eime.

Bet jis nė nekrustelėjo. Žvirblis kabojo. Žemė buvo plika, bet kai kur ją jau buvo užgulusi žolė, žema, reta, čia mėtėsi nemažai visokių daiktų, sulinkęs skardos gabalas, pagalys, dar vienas pagalys, nuplėštas kartono gabalas, pagaliukas, buvo ir vabalas, skruzdėlė, dar viena skruzdėlė, nežinia koks vikšras, šakalys ir taip toliau ir toliau, iki pat žolių palei krūmų šaknis – jis žvalgėsi po visa tai, lygiai kaip ir aš.

– Eime.

Bet jis vis dar stovėjo, dairėsi, žvirblis kabojo, aš stovėjau, dairiausi.

– Eime.

– Eime.

Bet mes nepajudėjome iš vietos, gal todėl, kad per ilgai čia stovėjome, ir praėjo tinkamas metas pasitraukti... dabar tai pasidarė žymiai sunkiau, tarsi nebepatogu... mes su tuo krūmuose pakartu žvirbliu... tarytum kokia mudviejų pažeista proporcija ar padarytas netaktas, netinkamas poelgis... buvau mieguistas.

– Na, į kelią! – paraginau aš, ir mudu nuėjome... palikę žvirblį vieną krūmuose.

Nužygiavome keliu tolyn, kepinant saulei, netrukus mus visai išpylė prakaitas, viskas pabodo, paėję dar keliolika žingsnių vėl suirzę sustojome, ir aš vėl paklausiau „ar dar toli", o Fuksas atsakydamas pirštu parodė lentelę ant sienos:

– Čia irgi nuomojami kambariai.

Apsidairiau. Sodelis. Sodelio viduryje namas, už tvoros, be jokių puošmenų, be balkonų, nykus ir varganas, statytas taupiai, su kukliu priebučiu, išsikišęs, medinis, Zakopanės stiliaus, su dviem eilėmis langų, po penkis pirmame ir antrame aukšte, o sodelyje – keli nykštukiniai medeliai, keletas blyškių našlaičių lysvėse, pora žvyruotų takelių. Tačiau jis nutarė, jog reikėtų pasižiūrėti, blogiau nebus, kartais tokiose skylėse šeriama taip, kad pirštus apsilaižysi, o gal net bus pigiau. Aš irgi ryžausi užeiti, pasižvalgyti, nors pirma nekreipdami dėmesio praėjome kelias tokias lenteles – na, bet nuo manęs ir varvėjo. Kaitra. Jis pravėrė vartelius, ir žvyruotu takeliu nuėjome iki pat išblizgintų langų. Jis spustelėjo skambutį, kurį laiką pastovėjome priebutyje, ir durys atsidarė, pasirodė nebejauna moteris, gal keturiasdešimties, lyg ir namų darbininkė, krūtinga, apvalaina.

– Norėtume apžiūrėti kambarius.

– Minutėlę, tuoj pakviesiu ponią.

Palaukėme priebutyje, mano galvoje vis dar dundėjo traukinys, kelionė, praėjusios dienos įvykiai, ištisas jų spiečius, garai, gaudesys. Garsų kaskada, kvaišinantis gaudesys. Mano žvilgsnį patraukė keistai subjaurota burna garbiosios tarnaitės veide šviesiomis akelėmis; toji burna iš vienos pusės buvo tarsi įpjauta, ir per tą mažytį, milimetro, pailgėjimą viršutinė lūpa buvo persikreipusi, išsirietusi, slidi kaip koks šliužas, ir šis atsitiktinis, vos pastebimas slidumas baugino šliužo, varliagyvio šaltumu, o vis dėlto visa tai mane čia pat įkaitino ir uždegė tarsi koks tamsus perėjimas, vedantis į nuodėmę su ja – lytišką, slidžią ir gličią. Dar mane nustebino jos balsas: juk iš šių lūpų tikėjausi kažin kokio garso, o ji atsiliepė kaip paprasta, senstanti, įmitusi tarnaitė. Dabar ją girdėjau iš trobos:

– Teta! Ponai atėjo kambario!

Teta, netrukus išsiritusi trumpomis kojytėmis, tarsi ant kočėlo, buvo visai apvali – tarstelėjome vienas kitam keletą žodžių, aišku, turime dvivietį kambarį, su maitinimu, malonėkite, ponai. Kvepėjo malta kava, mažytis koridorius, priemenėlė, mediniai laiptai, ar ponai ilgam, aa, studijos, čia ramu, tylu... viršuje vėl koridorius ir kelios durys, namelis ankštas. Ji atrakino paskutinį kambarį koridoriuje, aprėpiau jį vienu žvilgsniu vos užmetęs akį: atrodė kaip ir visi nuomojami kambariai, tamsokas, užuolaida nuleista, dvi lovos ir spinta su pakaba, grafinas ant lėkštutės, prie lovų du šviestuvai, be lempučių, veidrodis bjauriu apsinešusiu rėmu. Šiek tiek saulės šviesos pro užuolaidą nugulė ant grindų, iš lauko sklido gebenės kvapas ir dūzgė kamanė. Tiktai... o vis dėlto nutiko kai kas netikėta: viena lova buvo užimta, joje nežinia kas gulėjo, moteris, ir net galėjo pasirodyti, jog gulėjo ne visai taip, kaip priklausytų, nors nežinojau, iš kur tas, sakykime, neįprastumas: ar todėl, kad lova nebuvo paklota, tik su čiužiniu, ar dėl to, kad dalis jos kojos buvo atsidūrusi ant geležinio lovos tinklo, nes čiužinys buvo pasislinkęs, ir tą karštą, zirziančią, varginančią dieną mane apstulbino kojos bei metalo derinys. Ar ji miegojo? Išvydusi mus ji atsisėdo ant lovos ir pasitaisė plaukus.

– Lena, ką darai, dukrele? Irgi man! Malonėkite, ponai, čia mano dukra.

Ji linktelėjo galva, atsakydama į mūsų pasisveikinimą, pakilo ir tyliai išėjo – ši tyla užmigdė manyje neįprastumo įspūdį.

Dar apžiūrėjome gretimą kambarį, tokį pat, tik kiek pigesnį, nes nebuvo tiesiogiai sujungtas su prausykla. Fuksas prisėdo ant lovos, ponia direktorienė Voitysova ant kėdutės, mes išsinuomavome šį pigesnįjį kambarį, su maitinimu, apie kurį direktorienė pasakė: „Ponai patys pamatysite.“

Pusryčiauti ir pietauti turėjome savo kambaryje, vakarieniauti – apačioje, su šeimininkais.

– Keliaukite, ponai, daiktų, o mudvi su Katase viską paruošime.

Iškeliavome daiktų.

Grįžome su daiktais.

Įsikraustėme, o Fuksas vis kalbėjo, jog mums pasisekė, kambarys nebrangus, juk ten, kur jam buvo patarta, tikrai būtų buvę brangiau... be to, ir toliau... Šers gerai, pamatysi! Jo žuvies veidas kėlė man vis didesnį nuobodulį ir... miegoti... miegoti... priėjau prie lango, žvilgtelėjau pro jį, ten saulėkaitoje kepė tas varganas sodelis, kiek toliau tvora ir kelias, o už jo dvi eglės, žymėjusios tą vietą krūmokšniuose, kur kabojo žvirblis. Griuvau į lovą, galva ėmė suktis, užmigau, burna išslydo iš burnos, lūpos, esančiomis labiau lūpomis todėl, kad buvo mažiau lūpomis... bet aš jau miegojau. Mane pažadino. Ties manimi stovėjo toji tarnaitė. Buvo rytas, tik tamsus lyg naktis. Tačiau tai buvo anaiptol ne rytas. Ji žadino mane:

– Kviečiam ponus vakarieniauti.

Atsikėliau. Fuksas jau avėsi batus. Vakarienė. Valgomajame, ankštoje kamarėlėje su indauja ir veidrodžiu, rūgpienis, bulvės ir pono Voityso, buvusio banko direktoriaus, pasipuošusio žiedu su antspaudu bei auksiniais segtukais, iškalba:

– Įsivaizduojat, mielas ponuli, dabar savanoriškai atsidaviau savo antrosios puselės dispozicijon ir esu jos ypatingoms paslaugoms, jei subyrėtų čiaupas ar radijas... Patarčiau daugiau sviestuko į roputes, *prima* sviestukas...

– Ačiū.

– Karšta, tikriausiai bus audra, prisiekiu tuo, kas šventų švenčiausia man ir mano grenadieriams!

– Girdėjai, tėveli, kaip griaudžia ten toli, už miško? (Tai Lena, dar nespėjau gerai įsižiūrėti, juk apskritai dar nedaug tebuvau čia ką matęs, bet, šiaip ar taip, buvęs direktorius ar buvęs vedėjas kalbėjo gana vaizdingai.)

– Siūlyčiau dar truputuką rūgpieniaus, mano žmona tiesiog specialusis specas to rauginto niam-niam, o kaip manot, mielas ponuli, kur slypi visas cinkelis? Nagi puodynėje! Pieno surūgimo puikumas tiesiogiai priklauso nuo puodynės pieniškinių savybių.

– Daug tu išmanai, Leonai (čia įsiterpė ponia direktorienė).

– Esmi bridžo lošėjas, ponuliai mano, buvęs bankininkas, dabar bridžo lošėjas, pagal specialų leidimą apsituokęs popietės valandomis, o sekmadieniais – ir naktimis! O, ponai nusiteikę studijuoti! Kaip tik jums, tyla ir ramybė, intelektas gali tarsi kompote plaukioti...

Bet aš pernelyg nesiklausiau, pono Leono galva buvo kupolinė, nykštukinė, plikė plūdo po stalą, lydima sarkastiško akinių spindesio, šalia Lena, iš tiesų, tikras ežeras, mandagioji ponia Leonienė sėdėjo ant savo apvalumų, kartkartėmis išnirdama iš jų, kad vėl imtų vadovauti vakarienei su atsidavimu, kurio vis dar nepajėgiau suprasti, Fuksas kalbėjo nežinia ką, blankiai, blyškiai, flegmatiškai, valgiau virtinį, tebesijaučiau mieguistas, jie kalbėjosi, jog visur dulkės, jog sezonas dar neprasidėjo, paklausiau, ar naktys čia vėsesnės, suvalgėme virtinius, ant stalo atsirado kompotas, o kai išgėrėme kompotą, Katasė pristūmė Lenai peleninę, dengtą vielyčių tinklu, tai buvo tarsi aidas, blankus aidas to tinklo (lovos), kur koja, kai įėjau į kambarį, kur pėda, dalis blauzdos ant lovos tinklo ir t. t. ir t. t. Nuolat išslystanti Katasės lūpa atsidūrė netoli Lenos burnytės.

Užsikabinau už viso šito, palikęs visa, kas liko ten, Varšuvoje, įsodintas į visa šitai čia, pradėdamas... pakibau vienai akimirkai, bet Katasė išėjo, Lena nustūmė peleninę į stalo vidurį – prisidegiau cigaretę – jie įjungė radiją – ponas Voitysas ėmė belsti pirštais į stalą, užniūniavo dainelę, maždaug ti-ri-ri, bet nutilo – vėl ėmė belsti, vėl užniūniavo ir nutilo. Buvo ankšta. Kambarys buvo mažokas. Lenos lūpos sučiauptos ir pražiotos, jų drovumas... ir daugiau nieko, labanakt, einame į viršų.

Nusirengėme, ir Fuksas vėl ėmė skųstis savo viršininku Drozdovskiu, laikydamas rankose marškinius, skundėsi blankiai ir blyškiai, paskui rusvai, kad Drozdovskis, kad iš pradžių idealiai vienas kitam tiko, bet nežinia kodėl viskas pagedo, taip, kitaip, ėmiau jį nervinti, įsivaizduok, brolyti, nervinu jį, ar supranti, nervinu savo viršininką septynias valandas, jis negali manęs pakęsti, matau, kaip stengiasi į mane nežiūrėti, netyčia žvilgtelėjęs kuo greičiausiai nusuka žvilgsnį į šalį lyg nutvilkytas, septynias valandas!

– Pats nežinau, – kalbėjo jis, žiūrėdamas į savo batus, – man kartais norisi pulti ant kelių ir imti šaukti, pone Drozdovski, atleiskit, atleiskit! Tik už ką? Juk ir jis ne iš piktos valios, aš jį iš tiesų nervinu, bendradarbiai pataria tyliau, ša, kuo mažiau jam līsk į akis, bet, – jis išpūtė į mane akis lyg žuvis, melancholiškai, – kaip aš galiu lįsti ar nelįsti, jei sėdime kartu tame pačiame kambaryje po septynias valandas, aš tik nusikrenkščiu, pajudinu ranką, o jį jau išberia. O gal aš dvokiu?

Šis atstumto Fukso aimanavimas man ėmė sietis su mano išvykimu iš Varšuvos, nenorimu, paniekos kupinu, abu mudu, ir aš, ir jis, be... priešiškumas... net šiame išnuomotame, nepažįstamame, atsitiktiniame name nusirenginėjome lyg atstumtieji, neliečiamieji. Dar kalbėjomės apie Voitysus, apie šeimyninę atmosferą, užmigau. Pabudau. Naktis. Tamsu. Praėjo dar pora minučių, kol, įsisupęs į užvalkalą, susivokiau esąs kambaryje su spinta, kėdute, grafinu ir susiorientavau langų bei durų atžvilgiu – visa tai nuveikiau kantriu, tyliu proto darbu. Ilgai svarsčiau, ką daryti, miegoti ar nemiegoti... miegoti nesinorėjo, keltis irgi nesinorėjo, tad laužiau galvą, keltis, miegoti ar gulėti, pagaliau iškišau koją ir atsisėdau ant lovos, ir vos man atsisėdus subolavo balkšva uždangstyto lango dėmė; priėjęs basomis kilstelėjau užuolaidas: ten, už sodelio, už tvoros, už kelio, ten buvo ta vieta, kur kabojo žvirblis, pakartas tarp susipynusių šakų, apačioje juoda žemė, ant jos kartono gabalas, skarda, šakalys, ten, kur eglių viršūnės maudėsi įsižvaigždijusioje naktyje. Uždengiau langą, bet nenuėjau pamanęs, jog galbūt Fuksas mane mato.

Iš tiesų, jo kvėpavimo nesigirdėjo... o jei jis nemiegojo, tuomet tikrai matė, kaip aš žiūriu pro langą... ir tai visai neatrodytų nedora, jei ne naktis ir ne paukštis, paukštis naktį, paukštis su naktimi. Juk mano žiūrėjimas pro langą būtinai turėjo būti susijęs su paukščiu... ir tai mane sugėdino... bet per ilgai užtrukusi ir pernelyg visiška tyla netrukus virto tikrumu, jog jo čia nėra, taip, jo nebuvo, jo lova buvo tuščia. Atidengiau langą, ir žvaigždžių spiečių pašvaistėje man atsivėrė tuštuma ten, kur turėjo būti Fuksas. Kur jis išėjo?

Į prausyklą? Ne, iš ten sklidęs vandens lašnojimas buvo vienišas. Tačiau tuomet... o jei jis nuėjo prie žvirblio? Nežinia, kodėl man tai atėjo į galvą, bet iš pat karto nepasirodė neįmanoma, jis galėjo ten nueiti, žvirblis jį domino, jis ir tada dairėsi po krūmus, ieškodamas kokio nors paaiškinimo, ir jo rusva flegmatiška fizionomija tiko šiems tyrinėjimams, tai buvo panašu į jį... svarstyti, nagrinėti, kas pakorė, kodėl pakorė... o net jei jis ir pasirinko šiuos namus, galbūt, be kita ko, ir dėl žvirblio (ši mintis jau atrodė truputį perdėta, bet vis dėlto išliko, pridėtinė, antrame plane), pakanka, kad pabudo, gal ir visai negalėjo užmigti, jį įveikė smalsumas, jis atsikėlė, nuėjo, galbūt patikrinti kokios smulkmenos ir pasidairyti tamsoje?.. Žaidė privatų seklį?.. Buvau linkęs tuo patikėti. Pagaliau man tai ir nekliudė, bet nesinorėjo, kad viešnagė pas Voitysus prasidėtų tokiomis naktinėmis klajonėmis, o, kita vertus, mane šiek tiek nervino, jog žvirblis vėl save primeta, lenda į eilę, tarsi pūsdamasis, didžiuodamasis, apsimesdamas esąs svarbesnis, negu yra iš tiesų – ir jei tas kvailys iš tiesų nuėjo prie jo, žvirblis jau virto persona, priiminėjančia lankytojus! Susijuokiau. Ir ką dabar? Nežinojau, ką daryti, bet grįžti į lovą nesinorėjo, apsimoviau kelnes, atidariau duris į koridorių, iškišau galvą. Tuščia, žymiai vėsiau negu kambaryje, iš kairės blyški tamsa, ten, kur prasidėjo laiptai, buvo mažytis langelis, suklusau, bet ten nieko nebuvo... Išėjau į koridorių, ir man nežinia kodėl nepatiko, jog neseniai jis tyliai išėjo, o dabar ir aš tyliai išeinu... iš esmės tie du išėjimai jau nebeatrodytų tokie nekalti... Išsliūkinęs iš kambario, mintyse atkūriau namo planą, kambarių išsišakojimą, sienų, priebučių, perėjimų, rakandų ir net namiškių išsidėstymą... viso to dar nepažinojau, su visa kuo dar tik pažindinausi.

Stovėjau svetimo namo koridoriuje naktį, vien su kelnėmis ir marškiniais – visa tai jau buvo panašu į aistrą ir galbūt slydo jos link tokiu pat slydimu kaip Katasės lūpa... Kur ji miegojo? ar miegojo? Kai tik savęs to paklausiau, tuojau pat atsidūriau koridoriuje, vedančiame pas ją, naktį, basas, su marškiniais ir kelnėmis, slidus jos lūpų išsuktumas, toks šliužiškas, vos, vos, tik truputėlį, kartu su visu mano atstumtumu, atgrasumu nuo jų ten, Varšuvoje, šaltu, nemaloniu, šaltai stumtelėjo mane prie jos kiauliškumo, kuris čia, sumigusiuose namuose, tvyro nežinia kur... Kur ji miegojo? Žengiau keletą žingsnių, nuėjau iki laiptų ir žvilgtelėjau pro mažytį langelį, vienintelį koridoriuje, į kitą namo pusę, priešingą kelio ir žvirblio pusei, į nemažą erdvę, supamą sienos, nušviestą debesų ir žvaigždžių spiečių, ten buvo matyti toks pat sodelis su žvyro takeliais ir išstypusiais medeliais, kiek toliau plynė, plytų krūva ir būdelė... Iš kairės, priešais pat namą, stovėjo tarsi koks priestatas, tikriausiai virtuvė, skalbykla, gal ir Katasė ten liūliavo miegui savo lūpyčių išdaigą...

Dangus be mėnulio, žvaigždėtas – neregėtai – iš šių haliucinacijų išsiskyrė žvaigždynai, kai kuriuos iš jų atpažinau, Didieji Grįžulo Ratai, Lokė, mačiau juos, bet kiti, kurių nepažinojau, irgi tykojo pasislėpę, tarsi įrašyti į svarbiausių žvaigždžių planą, bandžiau nustatyti linijas, kurios sietų šias figūras... ir tos pastangos primesti joms savo žemėlapį staiga mane išvargino, nusukau žvilgsnį į sodelį, bet ir čia mane vargino daiktų gausa – kaminas, vamzdis, lietvamzdžio išlinkis, sienos atbraila, medelis, paskui ir sudėtingesni dalykai, jų kombinacijos: takelio vingis, pamažu nykstantis, šešėlio ritmas... Nenorom ėmiau ir čia ieškoti figūrų, sistemos, man jau nieko nebesinorėjo, buvau išvargęs, nekantrus, suirzęs, galop suvokiau, jog tai, kas mane prikausto, ką aš žinau, gal traukia prie šių dalykų, yra „už“, „atskirai“, yra tai, jog vienas daiktas buvo už kito, vamzdis už kamino, siena už virtuvės kampo, tarsi... tarsi... tarsi Katasės lūpos už Lenos burnytės, kai Katasė per vakarienę pristūmė peleninę su vieliniu tinkleliu, palinkusi prie Lenos, palenkusi išslystančias lūpas ir jas priartinusi... Nustebau labiau, negu derėjo, apskritai buvau linkęs sutirštinti spalvas, be to, žvaigždynai, šitie patys Didieji Grįžulo Ratai ir kiti, teikė man kai ką smegeniška, kas vargino, pamaniau: „ką, lūpos, kartu?“, bet labiausiai mane stebino, jog tos lūpos, vienos ir kitos, dabar, vaizduotėje, atmintyje, buvo labiau vienos su kitomis susijusios negu tada, prie stalo, net pakračiau galvą, tarsi bandydamas atsitokėti, bet Lenos lūpų ryšys su Katasės lūpomis darėsi vis akivaizdesnis, šyptelėjau, nes juk išsuktas Katasės gašlumas, tas jos slydimas į kiauliškumą neturėjo nieko, visiškai nieko bendra su gaiviai pračiaupiamų Lenos lūpų sugludimu, tik tiek, kad viena egzistavo „kito atžvilgiu“ – tarsi žemėlapyje – tarsi žemėlapyje vienas miestas kito miesto atžvilgiu – žemėlapis apskritai įsibrovė man į galvą, žvaigždėlapis ar paprasčiausias žemėlapis su miestais ir t. t. Visas šis „ryšys“ iš tiesų nebuvo joks ryšys, tai iš tiesų tebuvo vienos lūpos, matomos kitų lūpų atžvilgiu, pavyzdžiui, atstumo, krypties, padėties požiūriu... ne daugiau... bet buvo akivaizdu, kad dabar, samprotaudamas, jog Katasės burna dabar kur nors netoli virtuvės (ten ji miegojo), kartu svarsčiau, kur, kurioje pusėje, kokiu atstumu nuo jos galėtų būti Lenos burnytė. Taigi, mano šaltas, gašlus potraukis Katasei šiame koridoriuje persisuko iš šalies įsikišus Lenai.

Visa tai lydėjo vis augantis išsiblaškymas. Argi keista, kad pernelyg sutelktas ties vienu objektu dėmesys skatina išsiblaškymą, šis vienintelis objektas nustelbia visa kita, juk įsižiūrėdami į vienintelį žemėlapio tašką žinome, jog visi kiti taškai išvengia mūsų dėmesio. Žvelgdamas į sodelį, į dangų, į lūpų dvilypumą „už“, aš žinojau, žinojau, jog kažko nepastebiu... kažko svarbaus... Fuksas! Kur jis dingo? Ar žaidžia privatų seklį? Kad tik nesibaigtų kokiais nors nemalonumais. Buvau nepatenkintas apsigyvenęs kartu su tuo Fuksu žuvies snukiu, menkai pažįstamu... bet priešais mane sodelis, medeliai, takai, besibaigiantys plyne su krūva plytų iki pat neįtikėtinai baltos sienos, tik šį kartą visa tai man pasirodė tarsi akivaizdus ženklas, žymėjęs tai, ko nemačiau, kitą namo pusę, kur irgi buvo dalis sodelio, paskui tvora, kelias, už jo krūmokšniai... ir žvaigždėto dangaus įtampa man susiliejo su pakarto paukščio įtampa. Ar Fuksas buvo ten, prie žvirblio?

Žvirblis! Žvirblis! Iš tiesų nei Fuksas, nei žvirblis netraukė mano dėmesio, lūpos, be abejo, man buvo įdomesnės... taip mąsčiau išsiblaškęs... taigi, atsitraukiau nuo žvirblio, kad susitelkčiau ties lūpomis, ir prasidėjo tarsi kokia alinanti teniso partija, nes žvirblis siuntė mane prie lūpų, lūpos prie žvirblio, atsidūriau tarp žvirblio ir lūpų, viena slėpėsi už kito, kai tik pripuldavau prie lūpų, godžiai, tarsi būčiau kur nors jas pametęs, jau žinodavau, jog, be šios namo pusės, yra ir kita pusė, o be lūpų yra ir vienišas kabantis žvirblis... Bjauriausia, kad žvirblio nebuvo įmanoma atrasti tame pačiame žemėlapyje su lūpomis, jis buvo visiškai iš kitur, iš kitos srities, ir apskritai atsitiktinis, net netinkamas čia, taigi, kurių galų jis man painiojosi, juk neturėjo teisės! Ak, ak, neturėjo teisės! Neturėjo teisės? Kuo menkiau buvo pagrįstas, tuo labiau save primetė ir darėsi vis įkyresnis, nebuvo taip paprasta jo atsikratyti: jeigu jis neturėjo teisės, juo reikšmingiau buvo tai, jog į mane kabinosi!

Dar kurį laiką pastovėjau koridoriuje, tarp žvirblio ir lūpų. Grįžau į kambarį, atsiguliau ir užmigau greičiau, negu būčiau galėjęs tikėtis.

Kitą rytą išsitraukėme knygas, popierius ir ėmėmės darbo – neklausiau jo, ką veikė naktį – nenoriai prisiminiau ir savo nuotykius koridoriuje, jaučiausi pernelyg viską sureikšminęs ir dabar buvau lyg nesavas, taip, buvau nesavas, bet Fukso mina irgi buvo nesuprantama, jis tylomis ėmėsi savo skaičiavimų, kruopščių, ant daugybės lapelių, net su logaritmais, kurių tikslas buvo lošimo ruletės sistema – sistema, kuria jis nė kiek neabejojo ir nemanė, jog tai – niekai, bergždžias galvos kvaršinimas, ir skyrė jai visą savo energiją, nes iš tiesų neturėjo ką veikti, nebuvo jokio geresnio darbo, padėtis buvo beviltiška, po dviejų savaičių atostogos baigsis, jo vėl laukė kontora ir Drozdovskis, kuriam vėl teks imtis antžmogiškų pastangų nežiūrėti į jį, bet tai neišvengiama, juk net jei jis ir uoliausiai dirbs savo darbus, Drozdovskis vis viena negalės jo pakęsti... Jis be paliovos žiovavo, akys virto plyšeliais, jis jau nebesiskundė, bet buvo toks, koks buvo, abejingas, ir tik pertardavo kokį žodį į mano kalbas apie nemalonumus dėl šeimos, jog štai, matai, kiekvienam savi vargai, ir prie tavęs prisikabino, bjaurybės, sakau tau, viena tik neviltis, viskas velniop.

Po pietų autobusu nuvažiavome iki Krupuvkų, sutvarkėme keletą reikaliukų. Atėjo metas vakarieniauti, nekantriai laukiau, nes norėjau pamatyti Leną ir Katasę, Katasę ir Leną po vakarykštės nakties. Kol kas tramdžiau savyje visas mintis apie jas, verčiau dar sykį pamatyti ir tik tada galvoti.

Tačiau kaip netikėtai viskas susijaukė!

Ji buvo ištekėjusi! Jos vyras atėjo mums jau bevalgant, ir dabar lenkė prie lėkštės savo pailgą nosį, o aš, apimtas nejaukaus smalsumo, apžiūrinėjau tą jos erotinį bendrą. Buvau sutrikęs – net nebuvo pavydu – tik ji man ėmė atrodyti kitokia, visiškai pasikeitusi su tuo savo vyru, tokiu man svetimu ir taip pašvęstu į pačias slapčiausias šių lūpyčių sanklodas: buvo matyti, kad yra visai neseniai susituokę, jis uždėdavo savo ranką ant jos rankos ir žvilgčiojo jai į akis. Koks jis buvo? Nemažas, gražiai nuaugęs, kiek nerangokas, gana protingas, architektas, dirbo viešbučio statyboje. Kalbėjo nedaug, vis dėjosi ropučių – tik koks jis buvo? Koks buvo? Kai jie likdavo vieni, dviese, ką jis su ja, ką ji su juo, ką jie dviese? Tfu, taip susidurti su vyru šalia moters, kai ši mus domina, menkas malonumas... bet dar blogiau, kai šis vyras, visiškai mums svetimas, staiga tampa mūsų – priverstinio – smalsumo objektu, ir turime spėlioti jo slapčiausius polinkius bei pomėgius... kad ir kaip tas būtų bjauru... turime jį pajusti per tą moterį. Nežinau, kas man labiau patiktų: ar kad ji, būdama patraukli, per jį imtų atrodyti atgrasi, ar kad taptų patraukli per vyrą, kurį pati išsirinko – abi galimybės atrodė tikrai nelinksmos!

Mylėjo vienas kitą? Aistringa meile? Išskaičiuota? Romantiška? Paprasta? Sudėtinga? Nemylėjo vienas kito? Čia, šeimos akivaizdoje, tai tebuvo saikingas jaunų sutuoktinių švelnumas, juk nebuvo paprasta visa tai stebėti, galėjai tik slysčioti žvilgsniu, teko taikyti visą tą pasienio manevrų sistemą, nepažeidžiant demarkacinės linijos... Negalėjau žvilgčioti jam į akis, mano stebėjimai, aistringi ir bjauroki, turėjo apsiriboti ranka, gulinčia priešais mane ant stalo, prie pat jos delno, mačiau tą ranką, didelę, tvarkingą, pirštai nebuvo bjaurūs, trumpais nagais... stebėjau, ir vis labiau mane siutino, jog tenka gilintis į šios rankos erotines galimybes (tarsi būčiau ji, Lena). Taip nieko ir nesužinojau. Taip, ta ranka atrodė gana padoriai, bet ką reiškia išvaizda, viskas priklauso nuo prisilietimo (mąsčiau), nuo to, kaip liečiama, ir galėjau kuo puikiausiai įsivaizduoti, kaip jie abu liečiasi, padoriai ar nepadoriai, arba gašliai, pašėlusiai, nirtulingai arba tiesiog šeimyniškai – ir niekas, niekas nebuvo aišku, niekas, nes kodėl gi grakščios rankos negalėjo liestis negrabiai, net kaip pakliuvo, kas galėjo būti tikras? Argi sunku įsivaizduoti, kad sveika, padoriai atrodanti ranka leistų sau taip išsišokti? Gal ir taip, tačiau pakanka įsivaizduoti, jog „vis dėlto" yra įmanoma, ir šis „vis dėlto" taps dar viena gašlybe. Jei visiškai negalėjau būti tikras dėl tų rankų, ką bekalbėti apie žmones už jų, antrame plane, ten, kur aš bemaž bijojau net žvilgtelėti? Žinojau, jog pakaktų vieno slepiamo, vos pastebimo jo piršto prisilietimo prie jos piršto, kad jų asmenys pasirodytų be galo ištvirkę, nors jis, Liudvikas, tą akimirką sakė atvežęs nuotraukas ir šios labai pavykusios, parodysiąs po vakarienės.

– Komiškas fenomenas, – taip Fuksas baigė pasakoti apie tai, kad eidami čionai krūmuose radome žvirblį. – Pakartas žvirblis! Žvirblį karti! Tai tarsi antrą grybą į barščius!

– Antrą grybą, išties, antrą grybą! – mandagiai pritarė ponas Leonas, ir dar kartą, visiškai sutikdamas, pridūrė: – Antrą grybą, tik įsivaizduokuku, che, che, taigi koks sadizmas!

– Vaikigaliai, – trumpai, kirste nukirsdama, nusprendė ponia Kulka, nuimdama siūlą jam nuo rankovės, o jis tuojau pat noriai pakartojo:

– Vaikigaliai.

Kulka į tai:

– Tau būtinai visada prieštarauti!

– Bet, Mancia, aš juk ir sakau, kad vaikigaliai!

– O aš sakau, vaikigaliai! – riktelėjo ji, tarsi jis būtų pasakęs ką nors kita.

– Taigi sakau, kad vaikigaliai, vaikigaliai...

– Pats nežinai, ką šneki!

Ji pataisė jam iš kišenėlės lendantį nosinaitės kraštą.

Katasė išniro iš už indaujos nurinkti indų, o jos išsukta, slidi, vis sprunkanti lūpa pasirodė netoli burnos, esančios priešais mane – šios akimirkos įtemptai laukiau, bet slopinau šią įtampą, gręžiausi nuo jos į kitą pusę, kad tik niekam nedaryčiau įtakos, nesikiščiau... kad eksperimentas būtų objektyvus. Lūpos tuojau pat įgijo „santykį“su lūpomis... ir mačiau, kaip vienu metu jos vyras jai kažką sakė, ponas Leonas vis įsiterpdavo, Katasė triūsė, sukinėdamasi aplinkui, o lūpos buvo „susijusios“ su lūpomis lyg žvaigždė su žvaigžde, ir šis lūpų žvaigždynas patvirtino mano naktinį nuotykį, kurį jau buvau beišstumiąs iš atminties... bet lūpos su lūpomis, ši nuolat išslystanti vis sprunkančio išsuktumo bjaurastis su švelniu, tyru sugludimu-pražiotumu... Tarsi iš tiesų tarp jų būtų kas nors bendra! Mane apėmė tarsi kokia virpanti nuostaba, jog nieko bendra tarpusavyje neturinčios lūpos vis dėlto turi kai ką bendra, ši tiesa mane stulbino ir gramzdino į neįtikėtiną išsiblaškymą – ir tai buvo persunkta nakties, tarsi išmaudyta vakardienoje, niūru.

Liudvikas nusišluostė lūpas servetėle ir, tvarkingai atidėjęs ją į šalį (atrodė labai tvarkingas ir švarus, tačiau tas švarumas galėjo būti ir purvinas...), savo bosu-baritonu pasakojo, jog ir jis gal prieš savaitę pastebėjęs ant vienos pakelės eglės pakartą viščiuką, bet pernelyg nekreipęs į tai dėmesio, galų gale po poros dienų viščiukas dingęs.

– Stebuklai, – stebėjosi Fuksas, – pakarti žvirbliai, tabaluojantys viščiukai, gal tai pranašauja kokią pasaulio pabaigą? Kokiame aukštyje kabojo tas viščiukas? Ar toli nuo kelio?

Jis klausė, nes Drozdovskis jo negalėjo pakęsti, nes jis nekentė Drozdovskio, nes nežinojo, ką daryti... Suvalgė roputę.

– Vaikigaliai, – pakartojo ponia Kulka ir rūpestingos šeimininkės bei valgio dalintojos judesiu pataisė duoną pintinėlėje. Nupūtė trupinius. – Vaikigaliai! Pilna aplinkui tų snarglių, daro ką nori!

– Štai, prašau! – sutiko Leonas.

– Čia ir cinkelis, – negarsiai pastebėjo Fuksas, – kad ir žvirblis, ir viščiukas kabojo suaugusio žmogaus rankos aukštyje.

– Ką? Jei ne vaikigaliai, tai kas tuomet? Ponuli, gal manote, jog tai koks nors maniakas? Nesu girdėjęs apie jokį maniaką šiose apylinkėse.

Jis užniūniavo ti-ri-ri ir be galo dėmesingai atsidėjo duonos rutuliukų minkymui – dėliojo juos į eilę ant staltiesės ir apžiūrinėjo.

Katasė pristūmė Lenai peleninę su vieliniu tinkleliu. Lena nupurtė pelenus, manyje atsiliepė jos koja ant lovos tinklo, tačiau išsiblaškymas, lūpos prie lūpų, paukštiškė viela, viščiukas ir žvirblis, vyras ir ji, kaminas už lietvamzdžio, lūpos už lūpų, burna ir burna, medžiai ir takeliai, medžiai ir kelias, per daug visko, per daug, be jokios tvarkos, viena banga po kitos, išblaškyta, išsklaidyta begalybė. Išsiblaškymas. Kankinamas sutrikimas, ten kampe ant lentynos stovėjo butelis, ir prilipęs prie kakliuko matėsi gabaliukas nežinia ko, gal kamščio...

...įsispoksojau į tą kamštį ir taip ilsinau ties juo žvilgsnį, kol nenuėjome miegoti, miegas, miegoti, kelias tolesnes dienas visai nieko nevyko, nieko, tik veiksmų, žodžių, valgymo, laipiojimo aukštyn ir žemyn laiptais dumblas, dar šį bei tą sužinojau, *primo,* kad Lena buvo kalbų mokytoja, vos prieš porą mėnesių susituokė su Liudviku, buvo nuvažiavę į Helį, dabar gyvena čia, kol baigs statyti savo namelį – visa tai pasakojo Katasė, su skudurėliu rankoje, nuo baldo prie baldo, geraširdiškai, mielai, *secundo* (tai sakė Kulka), „reikėtų dar sykį prapjauti, užsiūti, taip sakė chirurgas, senas Leono draugas, kiek kartų sakiau, kad apmokėsiu išlaidas, nes, žinot, ji mano dukterėčia, nors valstietė iš kaimo, nuo Grujeco, bet aš nesigėdiju neturtingų giminių, be to, juk neestetiška, žeidžia estetikos jausmą, aišku, kad akį rėžia, kiek kartų visus tuos metus jai sakiau, nes jau prieš penkerius metus, žinot, nelaimė, omnibusas įvažiavo į medį, gerai, kad nesibaigė blogiau, kiek kartų jai sakiau, Kata, netingėk, nebijok, nueik pas chirurgą, išsioperuok, kaip tu atrodai, susitvarkyk veidą, bet ką ten, tingi, bijo, viena diena eina po kitos, kaskart vis sako, jau, teta, jau eisiu, ir nenueina, mes jau patys pripratome, ir tik kai mums primena kas nors svetimas, vėl ima kristi į akis, ir nors aš gana jautri estetikos požiūriu, galite sau įsivaizduoti, plūktis, valyti, skalbti, tai Leonui tą, tai aną, tai Lenai, tai Liudvikui, nuo ryto iki vakaro, tai vienas, darbas, tai kitas, o dar laukia, kur jau ten to laiko, kai Lena su Liudviku persikraustys į savo namelį, gal tada atsiras, o kol kas gerai nors, kad Lena susirado padorų žmogų, na, jei padarytų ją nelaimingą, prisiekiu, užmuščiau, griebčiau peilį ir nudurčiau, bet dėkui Dievui, kol kas nieko bloga, tik tiek, kad nieko nepadarys patys, nei jis, nei ji, visai kaip Leonas, paveldėjo tai iš tėvo, man tenka viskuo rūpintis, atsiminti, tai karšto vandens, tai kavos, išskalbti patalynę, adyti kojines, lyginti, sagos, nosinės, sumuštiniai, popierius, užvaškuoti, suklijuoti, patys visiškai nieko, šniceliai, mišrainės, nuo ryto iki vėlyvo vakaro, ir dar nuomininkai, pats žinot, aš nieko ir nesakau, teisybė, moka, nuomojasi, bet irgi tai vienam, tai kitam tenka priminti, kad viską laiku, tai viena, tai kita..."

...daugybė kitų įvykių, užimančių, sugeriančių visą dėmesį, kas vakarą neišvengiama lyg mėnulis vakarienė sėdint priešais Leną, ir aplinkui besisukinėjančios Katasės lūpos. Leonas minkė duonos rutuliukus, labai kruopščiai dėliojo eilėmis – be galo dėmesingai apžiūrinėjo – kiek pamąstęs, pasmeigdavo ant dantų krapštuko vieną rutuliuką. Po ilgesnių apmąstymų, būdavo, užsiberia ant peilio žiupsnelį druskos ir apibarsto ja rutuliuką, su abejone stebėdamas jį pro akinius.

– Ti-ri-ri!

– Gražiniukai! Kodėl gi tėvuliukui savuliukui neįliulentum liuliuliuliu roputėlyčių? Mestelk!

Kitaip tariant, paprašė Lenos įdėti ropučių. Nelengva buvo suprasti jo vogravimą: „Gražinukai, gėlele tėvučio mano gražia!",

„Kuliaška, ką ten šliumpinėji, ar nematai, kad šlium?“ Jis ne visada „paikiodavo žodžių daryba“, kartais pradėdavo kalbą lyg pamišėlis, o baigdavo įprastai, arba atvirkščiai – žvilgantis jo puodynės apvalumas su prikabintu iš apačios veidu, su prikabintu pensnė, iškildavo virš stalo tarsi balionas – jam dažnai užeidavo gera nuotaika, ir pasipildavo anekdotai, motušėle, pamažėle, ar žinai tą ciklą apie motociklą, kai Iciklas sėdo ant motociklo, tai buvo visas ciklas, tataigi, cho cho!.. Kulka jam pataisydavo ką nors palei ausis arba apykaklę. Jis vėl nugrimzdavo į apmąstymus ir pindavo staltiesės kutus į kaselę arba kaišiodavo dantų krapštuką į staltiesę – ne visur, bet į tam tikras vietas, prie kurių vis sugrįždavo kiek ilgiau pamąstęs, suraukęs vieną antakį.

– Ti-ri-ri.

Mane tai nervino, nes prisimindavau Fuksą, nes žinojau, jog taip pilamas vanduo ant jo Drozdovskio malūno, malusio jį nuo ryto iki vakaro, jį, kuriam neišvengiamai buvo lemta po trijų savaičių grįžti į biurą, kad Drozdovskis vėl su kankinio mina varstytų akimis židinį, nes, sakydavo Fuksas, net išvydus mano švarką jį išberia, įgriso, ką darysi, įgriso... ir Leono manijos buvo tarsi parankios Fuksui, stebėjusiam jas gelsvai, blyškiai, rusvai... ir tai dar labiau stūmė mane į priešiškumą tėvams, į atgrasumą viskam, kas varšuvietiška, ir aš sėdėjau nenorom, priešiškai, nejučiomis stebėdamas Liudviko rankas, kurios man visiškai nerūpėjo, buvo atgrasios, prikaustė mane, į kurių lietimosi erotinius gebėjimus turėjau gilintis... ir vėl Kulka, žinojau, kupina veiklos, skalbti, šluoti, adyti, tvarkyti, lyginti etc. etc. ir t. t. ir t. t. Išsiblaškymas. Šniokštesys ir verpetas. Susirasdavau butelyje savo kamščio gabalą, įsispoksodavau į kakliuką ir į kamštį, turbūt tam, kad nereikėtų žiūrėti į visą kitą, šis kamštis tam tikra prasme tapo mano valtimi viduryje vandenyno, nors iš to vandenyno mane pasiekdavo tik tolimas ošesys, pernelyg visaapimantis, pernelyg bendras ošesys, kad iš tiesų jį girdėčiau. Ir nieko. Kelios dienos, kupinos visko po kruopelytę.

Kaitra ir toliau neslūgsta. Kokia sekinanti vasara! Taip viskas ir tęsėsi, su jos vyru, su rankomis, su lūpomis, su Fuksu, su Leonu, tęsėsi ir vilkosi, lyg žmogui einant keliu per karštį... Ketvirtą ar penktą dieną mano žvilgsnis nuklydo, šiaip ar taip, ne pirmą kartą, į kambario gilumą, gurkšnojau arbatą, rūkiau, nustojęs žiūrėti į kamštį žvilgsniu užkliuvau už vinies sienoje, šalia lentynos; nuo vinies nukeliavau spintos link, suskaičiavau skyrius, pavargęs, mieguistas, leidausi į sunkiau pasiekiamas vietas virš spintos, kur atkilę sienų apmušalai, ir nuklydau iki pat lubų, į baltą dykumą; bet šis nuobodus baltumas kiek toliau kito, ties langu jis virto šiurkštoku, kiek tamsesniu plotu, užkrėstu drėgmės, painia geografija žemynų, įlankų, salų, pusiasalių ir keistų koncentrinių ratų, primenančių Mėnulio kraterius, ir dar kelių iš akių pabėgančių įkypų linijų – kai kur visa tai atrodė liguista, lyg kokia dedervinė, kai kur pašėlę ir nesutramdoma, tai vėl aikštingai išsiraitę: zigzagais, vingiais, alsavo neišvengiamybės siaubu, nyko svaigiame tolyje. Ir dar taškai, nežinia iš kur, tikriausiai ne nuo musių, visų jų kilmė buvo nenuspėjama apskritai... Įsispoksojęs, paskendęs šiuose dalykuose ir savo paties painybėse, vis stebėjau ir stebėjau, pernelyg nesistengdamas, bet vis dėlto atkakliai, kol galų gale ėmiau manyti žengiąs per kokį slenkstį – ir jau bemaž buvau atsidūręs „kitoje pusėje" – gurkštelėjau arbatos – Fuksas paklausė:

– Į ką taip spoksai?

Nesinorėjo kalbėtis, tvanku, arbata. Atsakiau:

– Į tą brūkšnį ten, kampe, už tos salos, ir į tą tarsi trikampį... šalia sąsiaurio.

– Į kur?

– Niekur.

– Tai ką?

– Šiaip...

Po kurio laiko paklausiau:

– Ką tau tai primena?

– Tas ruoželis ir brūkšnys? – noriai atsiliepė jis, o aš žinojau, kodėl taip noriai, žinojau, jog tai jį atitraukia nuo Drozdovskio. – Ar tai? Tuojau pasakysiu. Grėblį.

– Gal ir grėblį.

Lena įsiterpė į pokalbį – juk minėme mįsles, žaidėme nesudėtingą kolektyvinį žaidimą, kaip tik tinkantį jos drovumui.

– Kur jau ten grėblys! Rodyklė.

Fuksas nesutiko:

– Kokia dar rodyklė?!

Pora minučių užimtos kitais dalykais. Liudvikas paklausė Leono: „Gal, sakau, tėve, šachmatais?“, mane erzino mano įtrūkęs nagas, nukrito laikraštis, už lango sulojo šunys (du nedideli šuneliai, jauni, mieli, nakčiai paleidžiami laisvai bėgioti, buvo ir katinas), Leonas atsakė: „Vieną“, Fuksas ištarė:

– Gal ir rodyklė.

– Gal rodyklė, o gal ir ne rodyklė, – pastebėjau aš ir pakėliau laikraštį, Liudvikas atsistojo, keliu pravažiavo omnibusas, Kulka paklausė: „Ar paskambinai?“

II

Nepajėgsiu apie tai papasakoti... tos istorijos... juk pasakoju *ex post*. Pavyzdžiui, rodyklė... Ta rodyklė tada, vakarieniaujant, anaiptol neatrodė svarbesnė už Leono šachmatus, už laikraštį ar arbatą, viskas buvo lygiai svarbu, viskas susidėjo į esamą akimirką, tarsi į sąskambį, į spiečiaus dūzgimą. Tačiau dabar, *ex post*, žinau, jog rodyklė buvo svarbiausia, taigi, pasakodamas išstumiu ją į priekį, iš neišskiriamų faktų masės išgaudamas ateities konfigūraciją. Juk kaip pasakoti ne *ex post*? Argi niekas niekada negali būti iš tikrųjų išreikšta, nupasakotas anonimiškumo tapsmas, argi niekas niekada nepajėgs atvaizduoti gimstančios akimirkos kliedesio; kaip tai nutinka, kad, gimę iš chaoso, niekada nepajėgiame su juo susitikti; vos dirstelėjus, nuo mūsų žvilgsnio jau gimsta tvarka... ir forma... Bet nesvarbu. Tegu taip ir būna. Katasė kas rytą žadindavo mane pusryčiauti, akimis tiesiai iš miego išgriebdavau virš savęs jos lūpų nederamumą, tą slidų sprūdimą, uždėtą ant jos skruostų ir melsvo geraširdės kaimietės žvilgsnio. Ar ji negalėtų ketvirčiu sekundės anksčiau pasitraukti nuo mano lovos? Ar ji sekundės dalimi neužtęsdavo savo buvimo pasilenkus prie manęs?.. Gal ir taip... gal ir ne... netikrumas... tikimybė įsisuko į mano naktinių kombinacijų su ja prisiminimus. Kita vertus... kas, jei ji stovėdavo ties manimi vien iš geraširdiškumo? Man būdavo sunku ką nors įžiūrėti; stebėdami žmones, susiduriame su nemenkomis kliūtimis, visai kitaip, negu stebėdami negyvus daiktus: tik į daiktus įmanoma žiūrėti iš tiesų. Šiaip ar taip, gulėjimas po jos lūpomis kas rytą susmigdavo į mane ir pasilikdavo visą dieną, išlaikydamas lūpų kombinaciją, kurioje taip atkakliai painiodavausi. Karštis visai nepadėjo mums su Fuksu dirbti, nuolat būdavome išvargę, jis nuobodžiavo, rūgo, virto tikru nelaimėliu, tarsi kokiu nuolat inkščiančiu šunimi, nors neinkštė, tik nuobodžiavo. Lubos. Vieną popietę gulėjome kniūbsti savo lovose, langai buvo pridengti, popietė zvimbė musėmis – ir išgirdau jo balsą.

– Galbūt Maizievičius ir rastų man kokio darbo savo kontoroje, bet negaliu mesti to, ką turiu, tai man užskaitoma kaip praktika, prarasčiau pusantrų metų, ką čia kalbėti, negaliu... Pažvelk ten, į lubas...

– Kur?

– Į lubas. Ten, ties krosnimi.

– Kas?

– Ką matai?

– Nieko.

– Kad taip galėčiau spjauti jam į snukį. Bet negaliu. Ir už ką? Juk jis ne iš piktos valios, aš jį iš tiesų nervinu, jam žandikaulis nukąra, mane išvydus... Pažvelk atidžiau ten, į lubas. Ar nieko nematai?

– Ką?

– Tarsi toji rodyklė, kurią įžiūrėjome valgomojo lubose. Netgi dar aiškesnė.

Neatsiliepiau minutę, dvi, ir jis vėl prabilo:

– Štai ir visas cinkelis, kad vakar jos nebuvo. Tyla, karštis, galvą traukia prie pagalvės, silpnumas, bet jis vėl prabilo, tarsi kabinėdamasis prie savo paties žodžių, plūduriavusių popietės padaže.

– Vakar čia jos nebuvo, vakar nuo šios vietos leidosi voras, ir aš jį stebėjau, būčiau atkreipęs dėmesį – vakar jos tikrai nebuvo. Matai pagrindinį brūkšnį, pačią ašį, to nebuvo, visa kita – strėlė, išsišakojusi ties šerdimi – tai, sutinku, senos dėmės, bet šerdis, pati šerdis, jos nebuvo... – Jis atsiduso, pakilo, atsirėmė alkūne, dulkės sukosi pro užuolaidos skylę spįstančių spindulių pluošte:

– Tos šerdies nebuvo.

Išgirdau, kaip jis ropščiasi iš lovos ir išvydau jį vienomis trumpikėmis, užvertusį galvą, tyrinėjantį lubas – nustebau – koks kruopštumas! Akys išvirtusios! Įbedė tas išsprogusias akis į lubas ir padarė išvadą:

– *Fifty, fifty*. Taip arba ne. Velniai žino.

Jis grįžo į lovą, bet iš ten, žinojau, tebežiūrėjo, ir tai man kėlė nuobodulį.

Netrukus išgirdau, kaip jis vėl keliasi ir eina tyrinėti lubų, ak, kad tik baigtų kvaršinti man galvą... bet jis ir vėl kvaršino.

– Tas brūkšnys per patį vidurį, pati šerdis, matai... Nežinia kodėl man atrodo, tarsi tai būtų ką tik išgremžta smaigaliu. Šiek tiek išsiskiria. Vakar jos nebuvo... būčiau pastebėjęs... Ji rodo į tą pačią pusę, kaip ir ta kita, valgomajame.

Aš tebegulėjau.

– Jei tai rodyklė, vadinasi, ji ką nors rodo.

Atsakiau:

– O jei ne rodyklė, vadinasi, nerodo.

Vakar per vakarienę, kaip visada apimtas to pasibjaurėtino smalsumo, stebėdamas – vėl! – Liudviko ranką, žvilgsniu nuslydau prie Lenos rankos, irgi gulinčios ant stalo, ir tą akimirką jos rankutė bene bus suvirpėjusi ar akimirksniui susigniaužusi, nebuvau visiškai tikras, bet *fifty fifty*... O jei kalbėsime apie Fuksą, man nepatiko, gal net vedė iš kantrybės, jog kad ir ką jis darytų, kad ir ką kalbėtų, viskas kilo iš Drozdovskio, iš to priešiškumo, negebėjimo pakęsti, toleruoti... tai jau ne... dar jei pats neturėčiau tų rūpesčių dėl tėvų Varšuvoje, o dabar ir viena, ir kita, viena maitinosi kitu. Jis vėl prakalbo.

Stovėjo vienomis trumpikėmis viduryje kambario ir kalbėjo. Jis siūlė patikrinti, ar rodyklė kur nors veda – atseit, argi būsią blogiau, jei patikrinsime, juk įsitikinę, jog niekur neveda, bent turėsime šventą ramybę, žinosime, kad tai visai ne kieno nors tyčia nupiešta rodyklė, o tik iliuzija – juk neturime jokio kito būdo įsitikinti, ar tai rodyklė, ar ne rodyklė. Klausiausi tylėdamas, svarsčiau, ką jam atsakyti, jis įtikinėjo gana prastai, bet aš taip pat prastai jaučiausi, ir apskritai silpnumas buvo persmelkęs viską aplinkui. Patariau pačiam patikrinti, jei jam taip svarbu – jis užsispyrė, jog aš būtinai jam reikalingas tiksliai nustatyti kryptį, nes reikėsią išeiti iš kambario, nužymėti kryptį koridoriuje, sode – galų gale jis pasakė „dvi galvos – ne viena“. Aš staiga sutikau ir net čia pat pakilau iš lovos, nes mintis judėti viena linija, kiaurai, ryžtingai, man pasirodė malonesnė net už šalto vandens stiklinę!

Movėmės kelnes.

Kambarys priplūdo ryžtingų, aiškių veiksmų, kuriuose, pradėtuose iš nuobodulio, iš tinginystės, iš užgaidos, vis dėlto glūdėjo tam tikras idiotiškumas.

Užduotis nebuvo iš lengvųjų.

Rodyklė nerodė nieko, kas būtų buvę mūsų kambaryje, tai supratome iš karto, tad teko pratęsti jos kryptį per sieną, ištirti, ar ji nerodo į ką nors koridoriuje, paskui iš koridoriaus kuo kruopščiausiai pratęsti tą liniją per sodą – tai reikalavo gana sudėtingų veiksmų, kurių jis iš tiesų nebūtų atlikęs be manęs.

Nusileidau į sodą, susiradau priebutyje grėblį, kad jo kotu nužymėčiau žolyne liniją ta kryptimi, kurią Fuksas rodė šepečio kotu pro laiptinės langelį. Buvo beveik penkios – žvyras įkaitęs, žolės džiūvo aplink jaunus medelius, nemetančių jokio šešėlio – tai buvo apačioje – o viršuje balti didžiuliai apvalainų debesų kamuoliai slinko negailestingame mėlyje. Namas žvelgė dviem langų eilėmis, pirmo ir antro aukšto – žibėjo stiklai...

Ar tik kuris nors langas nežiūrėjo į mane žmogaus žvilgsniu? Visi po pietų dar snūduriavo – jei spręsime iš tylos – bet negalėjai būti tikras, jog kas nors mūsų nestebi pro stiklą: Leonas? Kulka? Katasė? – ir buvo visai įmanoma, jog tai ir yra tas, kuris įsibrovė į mūsų kambarį, tikriausiai ryte, ir išgremžė tą liniją, su kuria atsirado rodyklė – kam? Iš patyčių? Juokais? Kad ką nors suprastume? Ne, tai nelogiška! Na aišku, tačiau juk nelogiškumas – tai tokia lazda dviem galais, ir mudu su Fuksu, pasirėmę šio nelogiškumo antruoju galu, judėjome ir elgėmės visiškai logiškai – tad aš, kruopščiai triūsdamas vis dėlto turėjau (jei nenorėjau veltui eikvoti jėgų) skaitytis su galimybe, jog iš už šių varginamai ir akinamai žibančių langų tyko kieno nors žvilgsnis.

Taigi turėjau tai galvoje. Taip pat pravertė ir Fukso žvilgsnis į mane iš viršaus. Ėjau atsargiai, kad nesukelčiau įtarimo, pagrėbsčiau žolyną, numečiau grėblį neva išvargintas karščio ir lyg nejučiomis koja pakreipiau jį reikiama kryptimi. Šis atsargumas mūsų su Fuksu bendram darbui suteikė daugiau intensyvumo nei maniau; dabar ėjau tarsi jo vergas. Galų gale nustatėme rodyklės kryptį: ši linija vedė už įrankių būdelės palei sieną ten, kur baigėsi nuolaužomis ir plytomis užversta plynė už sodelio. Pamažu ėjome į tą pusę, vis sukiodamiesi į šalis, neva apžiūrinėdami gėles ir žoles, šnekučiuodamiesi, kartkartėmis gestikuliuodami ir nuodugniai stebėdami, ar nepastebėsime ko nors svarbaus. Nuo lysvės prie lysvės, nuo pagaliuko prie akmenuko, nuleidę akis, įsmeigę akis į žemę, kuri rodėsi mums pelenų spalvos, tamsiai rusva, nyki, paini, mieguista, monotoniška, dyka, bet ir kieta. Nusišluosčiau prakaitą nuo veido. Visa tai buvo vien tuščias laiko gaišimas!

Priėjome arčiau sienos... bet čia bejėgiškai sustojome... įveikti tuos trūkstamus dešimt žingsnių atrodė taip sunku, kad net suglumome. Iki tol mūsų žygis per sodelį, stebimiems langų, buvo gana nesudėtingas – keliasdešimt metrų lyguma – bet kartu ir sunkus tam tikru paslaptingu sunkumu, beveik kaip kopimas į kalnus – o dabar šis sunkumas nuo vis vertikalesnio ir svaigesnio kopimo dar labiau išaugo, tarsi būtume artėję prie viršūnės. Koks aukštis! Jis priklaupė, apsimesdamas apžiūrinėjąs vabalėlį, ir taip žąsele, neva paskui vabalėlį, nukepėstavo iki sienos; aš žengtelėjau į šalį ir pasisukiojau pašalėje, o paskui priėjau prie jo aplinkiniu keliu. Atsidūrėme prie sienos, pačiame gale, kampe prie būdelės.

Karšta. Kai kurios žolės labiau suvešėjusios, linguoja vėjui papūtus, žeme ropoja vabalas, palei sieną paukščio mėšlas – karštis, bet kitoks, ir kvapas kitoks, tarsi šlapimo, man prisisapnavo atstumas, tai buvo taip toli, tarsi būtume klajoję ištisus mėnesius, vieta už šimto tūkstančių mylių, pasaulio krašte – padvelkė šiltais puvėsiais, netoliese gulėjo šiukšlių krūva, lietus palei sieną buvo išgraužęs lataką – daržovių ir žolių stiebai, nuolaužos – grumstai, akmenėliai – kažkokie geltonėsiai... Vėl karšta, kitaip, nepažįstamai... taip, taip... kelionė į šią kertę, gyvenusią savo gyvenimą, priminė tuos tamsius vėsius krūmokšnius su kartonu ir skarda – su žvirbliu – tarsi per atstumo galią viena atsiliepė kitame – ir mūsų paieškos čia tarsi atgijo.

Sunkus darbas... juk net jei čia ir galėjo slypėti kas nors, į ką rodė rodyklė ten, ant mūsų kambario lubų, kaip tai surasti šioje raizgalynėje, tarp piktžolių, trupinių, šiukšlių, kurių gausa pranoko viską, kas tik galėtų susiformuoti ant sienų ar lubų. Slegianti sąsajų, asociacijų gausa... Kiek sakinių būtų galima sudaryti iš dvidešimt keturių abėcėlės raidžių? Kiek reikšmių galima išvesti iš šimtų piktžolių, grumstų ir kitų smulkmenų? Iš būdelės lentų, iš sienos irgi tryško nesuskaitomybės srautas. Man viskas ėmė pabosti. Atsitiesęs pažvelgiau į namą ir sodelį – tos didžiulės sintetinės formos, milžiniški daiktų pasaulio mastodontai grąžino visuotinę darną – aš ilsėjausi. Grįžti. Turėjau tą pasakyti Fuksui, bet jo žvilgsnis, įbestas į vieną tašką, mane sustabdė.

Šiek tiek virš mūsų galvų apirusioje sienoje buvo susidariusi niša, tarsi iš trijų plyšių, vienas už kitą mažesnių – viename jų kai kas kabojo. Pagaliukas. Gal dviejų centimetrų ilgio pagaliukas. Kabojo ant ne ką ilgesnio balto siūlo. Prikabintas prie plytos įtrūkio.

Daugiau nieko. Dar sykį apieškojome viską aplinkui. Nieko. Aš atsigręžiau ir pažvelgiau į langais spindintį namą. Jau dvelkė vakarą pranašaujanti gaiva, alsavimas, žadinąs lapus ir žoles iš sąstingio ir karščio. Suvirpėjo greta augusių, kuoleliais paremtų ir kalkėmis nubalintų medelių lapai.

Grįžome į kambarį.

Jis įgriuvo į lovą.

– Kad ir kaip būtų, rodyklė mus kai kur nuvedė, – nedrąsiai pareiškė jis, o aš ne ką drąsiau sumurmėjau:

– Na, ir kurgi ji nuvedė?

Tačiau vargiai galėjau apsimesti nesuvokiąs: pakartas žvirblis – kabąs pagaliukas – pagaliuko kabinimas ant sienos atkartojo tą korimą krūmokšniuose – keistas padarinys, per kurį žvirblis iš karto suintensyvėjo (primindamas, kaip giliai jis glūdėjo mumyse, nors tarsi ir pamirštas). Pagaliukas ir žvirblis, nuo pagaliuko sustiprėjęs žvirblis! Vargiai galėjai nepastebėti, jog ta rodykle kai kas mus atvedė prie pagaliuko, kad primintų žvirblį... Kam? Kurių galų? Juokais? Pokštui? Kas nors mums iškrėtė šunybę, išsišaipė, pasismagino... Jaučiausi netvirtai, lygiai taip pat jautėsi ir jis, ir tai vertė mus būti atsargius.

– Neduočiau nė trijų grašių, kad kas nors iš mūsų nesišaipo.

– Kas?

– Kas nors iš jų... Iš tų, kurie girdėjo, kaip aš pasakojau apie žvirblį, ir buvo ten, kai įžiūrėjome rodyklę valgomojo lubose. Kas nors išgremžė rodyklę mūsų kambaryje, ir kurgi ji veda? Prie pagaliuko, kabančio ant siūlo. Pokštas. Svečių maustymas.

Tačiau galai vis viena nesuėjo. Kam šautų į galvą užsiimti tokiais painiais juokais? Kurių galų? Kas galėjo numanyti, kad pastebėsime rodyklę ir taip ja susidomėsime? Ne, tai tikriausiai buvo grynas atsitiktinumas – tam tikras, šiaip ar taip, nedidelis panašumas tarp pagaliuko ant siūlo ir žvirblio ant vielos. Tiesa, pagaliukas ant siūlo – tokio dalyko neišvysi kiekvieną dieną... Bet juk pagaliukas galėjo būti ten pakabintas dėl tūkstančio priežasčių, neturinčių nieko bendra su žvirbliu, mes perdėjome jo svarbą, pastebėję jį kaip tik besibaigiant mūsų paieškoms, tarsi jų rezultatą – iš tiesų tai nebuvo joks rezultatas, tik pagaliukas ant siūlo... Taigi, atsitiktinumas? Be jokios abejonės... Bet šioje įvykių virtinėje jutau tam tikrą linkmę į sanklodą, kai ką tarsi miglotai sukibus: pakartas žvirblis – pakartas viščiukas – rodyklė valgomajame – rodyklė mūsų kambaryje – ant siūlo kabąs pagaliukas – iš šių dalykų švietėsi tarsi koks veržimasis prasmės link, tarsi šaradose, kai raidės linksta susidėti į žodį. Kokį žodį? Taip, vis dėlto atrodė, tarsi viskas noromis klostytųsi pagal kokį nors sumanymą... Pagal kokį?

Koks tai sumanymas? Kieno tai sumanymas? Jei tai buvo sumanymas, kas nors tikrai už jo slypėjo – tik kas? Kam būtų knietėję? O jei... o jei Fuksas man iškrėtė šunybę, ką aš žinau, gal iš nuobodulio... bet ne, ką ten Fuksas... Sudėti tiek pastangų į kvailą pokštą... Ne, čia irgi nesuėjo galai. Taigi, atsitiktinumas? Galbūt pagaliau būčiau sutikęs, jog tai – grynas atsitiktinumas, jei ne kita anomalija, be kita ko, linkusi sukibti su šia anomalija... jei ta pagaliuko keistenybė nebūtų grįsta kita keistenybe, apie kurią nebuvau linkęs pasakoti Fuksui.

– Katasė.

Veikiausiai ir jam atėjo į galvą kuris nors Sfinkso veidas – jis sėdėjo lovoje, palenkęs galvą ir palengva mataruodamas žemyn nuleistomis kojomis.

– Ką? – paklausiau aš.

– Jei jau kas nors tokiu manieringu veiduku... – susimąstė jis ir gudriu balsu pridūrė: – Savas pas savą savo reikalu!.. – Tai jam ėmė patikti, ir jis įsitikinęs pakartojo: – Sakau tau, gali manimi kliautis, savas pas savą savo reikalu.

Iš tiesų... lūpa ir pagaliukas jau iš pirmo žvilgsnio atrodė giminingi, lygiai kaip lūpa ir žvirblis – bent jau todėl, kad ta lūpa buvo tokia nepaprasta... tik kas iš to? Negi imti ir įtarti Katasę užsiimant tokiomis rafinuotomis intrigomis? Nesąmonė. Vis dėlto ši giminystė egzistavo... ir šios giminystės, šios asociacijos vėrėsi prieš mane tarsi tamsi duobė, tamsi, bet masinanti, klampinanti, nes iš už Katasės lūpos šmėkščiojo Lenos prasižiojimas ir sugludimas, ir net nukrėtė karštis, nes vis dėlto tas pagaliukas, susijęs su žvirbliu krūmuose, buvo tarsi pirmas (ak, blankus, neaiškus) objektyvaus pasaulio ženklas, kuris, beje, patvirtino mano nuojautas, jog Lenos burna „susijusi" su Katasės burna – trapi, fantastiška analogija, bet juk svarbus buvo pats

„susietumas“, nustatąs tarsi kokią sistemą. Ar jis ką nors žinojo apie šį Lenos ir Katasės burnų ryšį ar asociaciją – ar jis ką nors panašaus pastebėjo – ar visa tai buvo vien tik mano?.. Už jokius pinigus nebūčiau jo klausęs... Ne vien iš gėdos. Už jokius pinigus nebūčiau patikėjęs šio reikalo jo balsui ir išsprogusioms akims, variusioms Drozdovskį iš kantrybės, o mane sekino, slopino, kamavo tai, jog jis su Drozdovskiu, o aš su tėvais, nenorėjau jo nei kaip patikėtinio, nei kaip bičiulio! Nenorėjau – ir apskritai, žodis „ne“ buvo pamatinis mūsų santykių žodis. Ne, ir viskas. O vis dėlto sujudau, jam ištarus „Katasė“ – bemaž nudžiugau, jog kas nors kitas, ne aš, įžvelgė galimą bendrumą tarp jos lūpos ir pagaliuko bei paukščio.

– Katasė, – jis kalbėjo iš lėto, pamąstydamas, – Katasė... – Tačiau jau buvo matyti, jog po neilgos euforijos grįžta balkšvas jo žvilgsnio blyškumas, horizonte pasirodė Drozdovskis, ir jau tik greičiau prastumti laikui jis kurpė negrabius samprotavimus: – Man iš karto tas jos... tai, kas jos lūpoms, pasirodė... bet... šiaip ar taip... ir šen, ir ten... Kaip manai?

III

Tas trapumas, nesuvokiamumas privertė mudu trauktis, abu griebėmės kas ko, aš savo raštų, jis užrašų, bet išsiblaškymas niekaip manęs neapleido ir vakarui temstant augo vis labiau; mūsų žibinto šviesą stelbė tų vietų tamsa, atslenkanti iš už kelio, iš sodo pakraščių. Persekiojo ir kita tikimybė. Kas galėtų laiduoti, jog be mūsų pastebėtos rodyklės nėra ir kitų ženklų sienose ar dar kur nors, pavyzdžiui, dėmės po praustuvu derinyje su ant spintos gulinčiu ratuku, grindų rievėse... Buvome iššifravę vieną vienintelį ženklą, o kiek jų galėjo likti nepastebėtų, įkomponuotų į prigimtinę daiktų tvarką? Kartkartėmis mano žvilgsnis atitrūkdavo nuo popierių ir nunerdavo į kambario gilumą (slapčia nuo Fukso, kurio tikriausiai irgi neklausė akys). Tačiau aš pernelyg nesijaudinau: tas pamažu blėstančios pagaliuko istorijos fantastiškas lakumas vis viena neleido galvoti apie nieką kita, kas nebūtų taip pat trapu kaip ji pati.

Šiaip ar taip, mus supusi realybė jau buvo tarsi užkrėsta reikšmių įmanomybe, ir tai mane vis atitraukdavo, nuolat nuo visa ko atitraukdavo, be to, atrodė komiška, jog toks daiktas kaip pagaliukas gali šitaip mane sutrikdyti. Vakarienė, neišvengiama tarsi mėnulis, – vėl mačiau Leną. Prieš nusileisdamas vakarieniauti, Fuksas tarstelėjo, jog „neverta apie visa tai pasakoti“, ir buvo teisus: turėjome elgtis atsargiai, kad nebūtume palaikyti pora kvaišelių lunatikų. Taigi, vakarienė. Ponas Leonas kramtydamas roputes pasakojo, kaip prieš daugelį metų direktorius Krysinskis, jo banko viršininkas, mokė jį meno, kurį vadino „nuovoka", arba „kontrasto išlaikymu", ir kurį, jo teigimu, turėjęs kaip savo penkis pirštus išmanyti kiekvienas save gerbiantis kandidatas į aukštus valdininkus.

Jis mėgdžiojo prislopintą, gerklinį velionio direktoriaus Krysinskio balsą:

– Leonai, įsikalk į galvą, ką tau sakau, atkreipk dėmesį, tai – nuovokos reikalas, supranti? Jei, tarkime, toks atvejis: turi išbarti darbuotoją, tai ką privalai pirmiausia padaryti? Na, aišku, vyre, turi išsitraukti portsigarą ir pavaišinti jį cigarete. Kad išlaikytum kontrastą, supranti, dėl nuovokos. Jei kalbant su klientu tektų būti šiurkščiam, nemaloniam, turi kartkartėmis nusišypsoti: jei ne jam, tai nors sekretorei. Jei neparodysi nuovokos, jis prieš tave užsisklęs, sukietės. O jei klientui, priešingai, turi būti malonus, leisk sau kartkartėmis pasakyti šiurkštesnį žodį, kad išmuštum jam numanomą suglebimą, nes jei jis tau sukietės ar suglebs, ką tada darysi? Na štai, prašau, – pasakojo jis, pasirišęs po smakru skepetaitę, iškėlęs pirštą, – kartą atsivelka mūsų tikrinti banko prezidentas, o aš tuo metu jau buvau filialo direktorius, pasitinku jį garbingai, su visomis iškilmėmis, tačiau pietų metu man slystelėjo koja, ir išpyliau ant jo pusę grafino raudonojo vyno. O jis ir sako: „Matau, kad išėjote direktoriaus Krysinskio mokyklą!"

Jis šyptelėjo, pjaustydamas roputę, tepdamas sviestuku, užsiberdamas druskos... prieš įsidėdamas į burną, kurį laiką dėmesingai ją apžiūrinėjo.

– Ei! Oi! Oi, jei pradėčiau pasakoti apie banką, šnekų būtų metams, sunku išsakyti, išpainioti, pats kaip pasineriu į atsiminimus, nė nežinau, ko griebtis, tiek to visko būta – dienų, valandų. Dieve, Dievuli mano, Dievuliukai šventas, mėnesių, metų, sekundžių, ėdžiausi ir riejausi su prezidento sekretore, su ta kvaile, pasigailėk jos, Dieve gailestingasai, ir skundike, kartą ji nubėgo pas direktorių – neva aš į šiukšlinę prispjaudęs, o aš sakau, ar ponia pakvaišote?.. Bet ką čia kalbėti, daug būtų šnekos, ką jau ten, kam aš apie tuos spjaudalus pradėjau, ir kaip, ir ką, kaip visa tai augo mėnesius, metus... kas beprisimintų? Ką ten plepiusium daugkartusium, mmme! – Jis sustingo susimąstęs ir pašnibždom pridūrė: – O kokią palaidinę ji tada vilkėjo? Nors užmušk, negaliu... kokia... Ta siuvinėta?.. – Jis nutraukė savo apmąstymus ir guviai šūktelėjo Kulkai: – Kukutės, ką ten, buvo ar nebuvo, kukuku, Kuliaška!

– Tau apykaklė užsirietė, – atsiliepė Kulka, padėjo stiklainį ir ėmėsi apykaklės.

– Trisdešimt septyneri metai vedybinio gyvenimo, ponuliai mano, buvo ar nebuvo, saldusiau, atsimintusiau Kuliusiau, kaip mudu prie Vyslos, prie žydrosios Vyslelės, kartą per lietų, štai, štai, ką ten, kiek jau metų, ledinukai ledinučiai, nupirkau ledinukų, su kiemsargiu, kiemsargis, o pro stogą varvėjo, ei, ei, eitule motule, kiek jau metų, kavinėje, tik kokia tai buvo kavinė, kur, išgaravo, pradingoooo, fit, fit... Jau nebesulipdysiu... Trisdešimt septyneri! Ką ten... Ei, tai! – pralinksmėjo jis ir nutilo, užsisklendė savyje, ištiesė ranką, pasiėmė duonos ir pamažu rideno rutuliuką, žiūrėjo, nutilo, užniūniavo ti-ri-ri.

Atsipjovė duonos riekę, apipjaustė kraštus, kad išeitų kvadratas, aptepė sviestu, nulygino, paplekšnojo peiliu, apžiūrėjo, apibarstė druska ir įsikišo į burną – suvalgė. Ir tarsi patvirtino, jog suvalgė. Žvilgtelėjau į rodyklę ant lubų, ji buvo išsiliejusi, sutirpusi, kokia ten rodyklė, kaip galėjome čia įžvelgti rodyklę?! Nužvelgiau stalą, staltiesę, turiu pripažinti, jog stebėjimo galimybės buvo išties ribotos – štai ant staltiesės guli Lenos plaštaka, atpalaiduota, nedidelė, kaviška, šiltai vėsi, riešu išdygstanti iš dilbio baltumo (jį veikiau vaizdavausi, nes mano žvilgsnis ten nesiekė), taigi, ta plaštaka buvo tyli ir sustingusi, bet, geriau įsižiūrėjus, buvo matyti virpesiai, tai buvo, pavyzdžiui, odos virpulys ties bevardžio piršto krumpliu arba dviejų pirštų, didžiojo ir bevardžio, lietimasis – veikiau judesio embrionai, tačiau kartais virstantys tikru judesiu, jai smiliumi liečiant staltiesę, nagu trinant į klostę... tai buvo taip toli nuo pačios Lenos, kad jaučiau ją tarsi didelę valstybę, kupiną vidinių judėjimų, nekontroliuojamų, veikiausiai paklūstančių statistikos dėsniams... tarp šių judesių buvo vienas – pamažu gniaužiamas kumštis, pirštai tingiai sulenkiami prie delno, gniaužimo judesys, baugštus... jau pirma buvo patraukęs mano dėmesį... tik ar jis tikrai niekaip nebuvo susijęs su manimi? Kas gali žinoti... Įdomu, jog tai apskritai buvo daroma, nuleidus akis (jų beveik visai nemačiau), ji nė karto šia proga jų nepakėlė. Jos vyro ranka, ta erotinė-neerotinė-erotiška-neerotiška bjaurybė, keistenybė, kupina prievartinio erotizmo „per ją“, susijusio su jos rankute, ta šiaip jau padoriai atrodanti ranka... čia pat, ant staltiesės, greta... Be abejo, tas jos rankos gniaužimasis *galėjo* būti susijęs su jo ranka, bet *galėjo* turėti ir kokį menkutį, menkutėlį ryšį su mano žvilgsniu iš po primerktų vokų, tiesa, tenka pripažinti, jog tikimybės nebuvo beveik jokios, viena iš milijono, tačiau ši hipotezė, kad ir kokia trapi, buvo iš tiesų sprogstama, lyg įžiebiamoji kibirkštis, lyg viesulą sukeliąs kvėptelėjimas!.. Juk kas žino, ji net galėjo neapkęsti šio vyro, kurio nė nebandžiau gerai apžiūrėti, nes bijojau, visą laiką klydinėjau jo pakraščiais, ir kuris buvo nežinia koks, tiesą sakant, panašiai kaip ir ji... Nes jei, pavyzdžiui, pasirodytų, jog ji savo vyro pašonėje atsiduoda pirštų gniaužymui nuo mano žvilgsnio, tai ką gi, ji *galėjo* būti ir tokia, toji nuodėmėlė galėjo būti prišlieta prie jos nekaltumo, tylumo, ir jie (nekaltumas ir tylumas) šiuo atveju virstų aukščiausio lygmens perversija. O, siautulinga glebios minties galybe! Koks sprogstamas kvėptelėjimas! Vakarienė buvo įsisiūbavusi, Liudvikas, nežinia ką prisiminęs, išsitraukė užrašų knygutę, Fuksas plepėjo, antrino Leonui: „Tai ji buvo tikra ragana“ arba „Tiek metų banke, neblogai!“, o Leonas, suraukęs vieną antakį, plikio veidu su akiniais pasakojo, kas ir kaip, kodėl „o tamsta tik pats sau įsivaizdusium“, „ne, nes ji to popieriaus nenaudojo“, „ten buvo toks stalviršis“, o Fuksas klausėsi, kad tik negalvotų apie Drozdovskį. Aš svarsčiau „o jei ji per mane gniaužo“ ir žinojau, jog ši mintis niekam tikusi, bet kas tai, koks staigus posūkis, sukrėtimas, kataklizmas, Kulka, staiga atsiplėšusi visa savo storybe, neria po stalu, atsiduria pastalėje, akimirką visas stalas pakvaišta kartu su Kulka... Kas tai? Nagi katinas. Ji ištraukė jį iš po stalo su pele dantyse.

Po daugybės žodžių burbulų, pliūpsnių, purslų, staiga užvirusių upės slenksčio katile, mūsų buvimo prie stalo vandenyse, ta sruvenanti, tekanti upė vėl sugrįžo į savo vagą, katinas buvo išvarytas, vėl stalas, staltiesė, lempa, stiklinės, Kulka lygina staltiesės raukšles, Leonas, iškėlęs pirštą, rėžia dar vieną sąmojį, Fuksas sujudo, atsidaro durys, Katasė, Kulka Lenai: „Na, duokš salotinę“, niekybė, amžinybė, nei šiokybė, nei tokybė, ramybė, aš, ji vėl jį myli nekenčia nusivylusi susižavėjusi laiminga nelaiminga, nors visa tai *galėjo* būti vienu metu, bet tikriausiai nebuvo niekuo iš viso šito dėl tos paprasčiausios priežasties, kad jos rankutė buvo per maža, tai ne ranka, tik rankutė, taigi, kas ji galėjo būti su tokia rankute, negalėjo būti niekuo, ji buvo... buvo... galinga tik per savo keliamą įspūdį, bet pati savyje jokia... gelmė... gelmė... gelmė... degtukai, akiniai, spūsčiukas, krepšelis, svogūnai, meduoliai... meduoliai... jei tenka tik taip šnairomis, iš pašonės, iš padilbų, ten, kur rankos, rankovės, pečiai, kaklas, visada paribiais, o akis į akį tik kartkartėmis, per didžiąsias šventes, atsiradus dingsčiai žvilgtelėti, tomis aplinkybėmis, ką gali žinoti, bet jei galėčiau žiūrėti į valias, tai ne... cha cha, vieni juokai, ir aš juokiuosi, anekdotas, Leono anekdotas, Kulka sucypia, Fuksui mėšlungis... Leonas iškėlęs pirštą šaukia „garbės žodis..." Ji irgi juokiasi, bet tik taip, kad juoku padabintų visuotinį juoką, ji visa tai tik šiaip... kad papuoštų... bet jei galėčiau žiūrėti į valias, vis tiek nežinočiau, ne, nežinočiau, nes tarp jų *galėjo* būti viskas...

– Man reikia siūlo ir pagaliuko.

Kas gi čia dabar? Tai Fuksas man. Atsiliepiau:

– Kam?

– Užmiršau atsivežti skriestuvą... kad jį kur... o turiu nubrėžti apskritimą, reikia diagramai. Pakaktų, jei turėčiau siūlą ir pagaliuką... Mažytį pagaliuką ir šiek tiek siūlo.

Liudvikas mandagiai sako, kad „atrodo, ten, viršuje, turiu skriestuvą, galėsiu tamstai pasitarnauti", Fuksas padėkojo (butelis ir kamštis, tas kamščio gabaliukas) taip, aha, suprantu, mitruolis, aha...

Jis tai padarė, kad slapčiomis duotų žinią menamam pokštininkui, kad praneštų, jog pastebėjome rodyklę mūsų kambario lubose ir suradome pagaliuką ant siūlo, dėl visa pikta – jei iš tiesų kas nors žaidė, intriguodamas mus ženklais, tegu žino, jog šie mus pasekė... ir jog laukiame tęsinio. Tikimybė buvo nedidelė, bet argi jam buvo sunku ištarti tuos kelis žodelius? Čia pat išvydau juos keistoje šio galimumo šviesoje – jog kaltininkas galbūt buvo tarp jų – o kartu su jais iškilo pagaliukas ir paukštis, paukštis krūmokšniuose, pagaliukas pačiame sodo gale, tame savo mažame plyšelyje. Pasijutau atsidūręs tarp paukščio ir pagaliuko, tarsi tarp dviejų polių, ir visa mūsų draugija prie stalo lempos šviesoje man pasirodė lyg tam tikra šios sistemos funkcija, egzistuojanti paukščio ir pagaliuko „atžvilgiu" – anaiptol nesikračiau šios minties, nes šis nepaprastumas ruošė dirvą kitam nepaprastumui, kuris mane ir kamavo, ir žavėjo. Viešpatie! Jei paukštis, jei pagaliukas, tai galbūt galų gale sužinosiu ir kuo čia dėtos lūpos. (Iš kur? Kaip? Nei šis, nei tas!)

Sutelktas dėmesys vedė į išsiblaškymą... nežinia kodėl mąsčiau lėtai, ir tai leido man vienu metu būti ir čia, ir ne čia, leido atsipalaiduoti... Iškilusią Katasės perversiją ir jos sukinėjimąsi tai šen, tai ten, tai arčiau, tai toliau, ties Lena, už Lenos sutikau tokiu dusliu vidiniu „aaak", tarsi būčiau užspringęs. Šių pagedusių lūpų šalutinis sugedimas man dar sykį ir dar labiau – taip įkyriai! – susisiejo su paprastu, viliojamu mano *vis-à-vis* burnytės sugludimu, ir ši kombinacija, silpstanti ar stiprėjanti, priklausomai nuo išsidėstymo, vedė į tokius prieštaravimus, kaip pasileidusi mergystė, brutalus drovumas, išsprogintas gludumas, begėdė gėda, šaltas karštumas, blaivi girtuoklystė.

– Jūs, tėve, to nesuprantate.

– Ko nesuprantu? Ko?!

– Organizavimo.

– Koks ten organizavimas? Koks dar organizavimas?!

– Racionalus visuomenės ir pasaulio organizavimas.

Leonas savo plike atakavo Liudviką per visą stalą:

– Ką tu ketini organizuoti? Kaip organizuoti?

– Moksliškai.

– Moksliškai! – akimis, akiniais, raukšlėmis, viršugalviu jis siuntė jam gailesčio sprogmenį, nuleido balsą iki šnibždesio. – Žmoguliukai, – patyliukais klausė jis, – kas tavo galvelei, nuėjo protelio pas aguonėlę? Organizuoti! Tu sau svajoji, klejoji, kaip šiaip ir anaip suėmus viską į kumštį, ką? – Jis barbeno priešais jį godžiai sulenktais pirštais, paskui juos ištiesė ir pūstelėjo į juos. – Fiiiiit! Pykšt! Pabėgo. Fiiii, pum, pum, pum, papapa, ee-eee... supranti... puf, puf, ir ką tu ten, ko tu ten, kaip tu, ką tu... Paspruko. Nubėgo. Nebėr.

Jis įsistebeilijo į salotinę.

– Negaliu, tėve, apie tai su jumis diskutuoti.

– Tikrai? Mat kaip! Kodėl?

– Nesate pasirengęs.

– Kaip?

– Moksliškai.

– Moksliukiukai, – iš lėto kalbėjo jis, – prašom man paaiškinti, paaiškinti mano sniego tyrumo nekaltybei, kaip tu su savo moksliniu pasirengimu or-ga-ni-zuo-si, pagal kokį paveikslą, klausiu, kaip, kaip tu ten tą su anuo ir ką prie ko ir kur, kaip tu, klausiu, tą su tuo, aną su anuo, ko dėka, kaip... – jis susipainiojęs nutilo, o Liudvikas įsidėjo į lėkštę kelias bulves, taip nutraukdamas Leono tylėjimą. – Ką tu išmanai?! – vėl apmaudžiai pratrūko šis. – Studijos! Studijos! O aš nieko nestudijavau, bet metų metus mąsčiau... vis mąstau ir mąstau... nuo tada, kai išėjau iš banko, vien tik mąstau, galva man plyšta nuo to mąstymo, ką tu ten, ko tu ten, kas ten tau darbo... palik ramybėje, palik ramybėje!..

Bet Liudvikas šveitė salotos lapelį, ir Leonas atlyžo, nusiramino, Katasė uždarė indaują, Fuksas paklausė, kiek laipsnių, oi, kaip karšta, ponia Mancia pastūmė Katasei indus, švedų karalius, Skandinavijos pusiasalis, o paskui čia pat džiova, skiepai. Dabar stalas pasidarė daug erdvesnis, tik arbatos ar kavos puodeliai, krepšelis su duona ir kelios suvyniotos servetėlės, tik viena, Leono, buvo išskleista. Gėriau arbatą, visi mieguisti, niekas nesijudino, visi sėdėjo jau laisviau, kiek atsistūmę su kėdėmis nuo stalo. Liudvikas pasiėmė laikraštį. Kropka sustingo. Ji kartkartėmis taip sustingdavo, visiškai tuščiai, be išraiškos, tai baigdavosi staigiu prabudimu, tarsi plekštelėjimu įmetus akmenuką į vandenį. Ant Leono rankos buvo išaugusi karpa su keliais plaukeliais, jis apžiūrinėjo ją, pasiėmė dantų krapštuką ir krutino juo tuos plaukelius, vėl ėmė apžiūrinėti – užbėrė tarp plaukelių žiupsnelį druskos nuo staltiesės ir vėl žiūrinėjo. Nusišypsojo. Ti-ri-ri.

Lenos ranka išniro ant staltiesės, šalia puodelio. Neaprėpiamas įvykių, nepaliaujamų fakteliūkščių šurmulys, lyg varlių kurkimas tvenkinyje, pulkas uodų, žvaigždžių spiečius, debesis, kurio viduryje buvau aš, tirpdąs mane, plaukiąs su manimi, lubos, išmargintos salynais ir pusiasaliais, taškeliais ir dėmėmis ligi pat nykaus baltumo po užuolaida... Gausybė smulkmenų, kurios gal ir buvo giminingos mūsų su Fuksu grumstams, pagaliukams ir t. t... o gal kaip nors siejosi ir su Leono smulkmenomis... ką aš žinau, gal tik dėl to taip maniau, kad buvau linkęs įžiūrėti smulkmenas... buvau susismulkinęs... ak, buvau toks susismulkinęs!

Katasė pristūmė Lenai peleninę.

Mane apstulbino išslystantis šaltas nerangus burna pliumpt į burną lauk šalin tinklelis su koja susuktas išsuktas ir tyla gūdi tyla ertmė, niekas... o iš tos sumaišties, iš liulėjimo (Katasei jau atsitraukus) išnyra lūpų žvaigždynas, neatremiamai spindintis, švytintis. Be jokios abejonės, lūpos siejasi su lūpomis!

Nuleidau akis, vėl temačiau tik rankutę ant staltiesės dvigubaburnę dvigubalūpę ir šiokią, ir tokią, dvejopą nekaltą patvirkusią švarią apglitusią įsisiurbiau akimis į rankutę laukdamas, staiga stalas sumirgėjo nuo rankų, kas ten, Leono rankutė, Fukso rankutė, Kulkos rankos, Liudviko rankos, tiek rankų ore... a, tai širšė! Į kambarį įskrido širšė. Išskrido. Rankos nurimo. Banga atslūgsta, grįžta ramybė, aš mąstau, kaip bus su tomis rankomis, kas tai, Leonas tarė Lenai:

– Įvairiopa nuotyke.

„Įvairopa nuotyke, nagi duok tėtukui uždegamo fosforo (degtukų)“, sakydavo jis jai arba „busilėli asilėli“, arba „žavingukai neskubukai“ ar dar kaip nors kitaip. Kulka užverda žoleles, Liudvikas skaito, Fuksas baigia gerti arbatą, Liudvikas atideda laikraštį, Leonas vis žvilgteli, o aš mąstau, kaip čia yra, ar tos rankos ėmė mirgėti ir užvirė todėl, kad širšė, ar todėl, kad ranka ant stalo... nes formaliai buvo akivaizdu, jog rankos ėmė mirgėti per širšę... bet kas galėjo laiduoti, kad širšė nebuvo tik dingstis visiems iškelti rankas dėl jos rankutės... Dvejopa prasmė... o šis susidvejinimas galbūt buvo susijęs (kas galėtų žinoti) su susidvejinusiomis Katasės – Lenos lūpomis... Su žvirblio – pagaliuko susidvejinimu... Klaidžiojau. Vaikštinėjau pakraščiais. Lempos šviesoje juodavo krūmų tamsybė už kelio. Miegoti. Butelio kamštis. Kamščio gabaliukas išnyra ir iškyla, prilipęs prie to butelio kaklelio...

IV

Kita dienelė išaušo išsiblaškiusi, sausa ir žibanti, žaižaruojanti, nebuvo įmanoma sutelkti dėmesio, iš dangaus žydrynės išsirisdavo apvalaini debesėliai, putnūs ir nekalti. Pasinėriau į mokslus, nes po vakarykščio piktnaudžiavimo manyje įsivyravo griežtumas, bjaurėjimasis keistenybėmis, askezė. Eiti prie pagaliuko? Pasižiūrėti, ar nenutiko kas nors nauja, ypač kai Fuksas paslaptingai įspėjo vakar per vakarienę, jog atradome pagaliuką ir siūlą?.. Dėl šios istorijos, pasibjaurėtinos lyg neišnešiotas vaisius, jaučiausi nesmagiai, ir tai mane sulaikė. Įsikniaubęs galva į rankas kaliau savo užrašus, kol pagaliau suvokiau, jog nuo ėjimo prie pagaliuko mane išvaduos Fuksas, nors šis apie tai man nė neprasižiojo – nes šią temą jau buvome nuodugniai aptarę – bet žinojau, jog jis, vidinės tuštumos vejamas, pats nueis ten, prie sienos. Susitelkiau ties užrašais, o jis sukinėjosi po kambarį, kol pagaliau išėjo. Paskui grįžo, kaip visada, priešpiečiavome savo kambaryje (atnešė Katasė), bet jis nieko nesakė... pagaliau tik apie keturias, kiek nusnūdęs, tebegulėdamas lovoje tarė:

– Eime, kai ką parodysiu.

Neatsiliepiau – norėjosi jį pažeminti – tyla buvo pats skaudžiausias atsakymas. Pažemintas jis tylėjo, nedrįso nieko siūlyti primygtinai, bet bėgo minutė po minutės, aš ėmiau skustis, ir pagaliau paklausiau jo:

– Ar kas nors nauja?

Jis atsakė:

– Ir taip, ir ne.

Man baigus skustis jis pratarė:

– Na, eime, parodysiu.

Išėjome, įprastai saugodamiesi langais spoksančių namų, nuėjome iki pagaliuko. Tvokstelėjo įkaitusiu mūru ir šlapimu ar obuoliais, čia pat buvo latakas ir pageltę stiebai... toluma, pakraščiai, savas gyvenimas įkaitusioje tyloje, dūzgimas. Pagaliukas tebekabojo ant siūlo taip, kaip ir buvome jį palikę.

– Įsižiūrėk, – jis parodė šlamšto krūvą už atvirų būdelės durų, – ar ką nors matai?

– Nieko.

– Nieko?

– Nieko.

– Visiškai nieko?

– Nieko.

Jis stovėjo priešais mane ir kėlė nuobodulį – ir man, ir sau pačiam.

– Pažvelk į tą vežimo rodiklį.

– Į ką?

– Ar vakar jį matei?

– Galbūt.

– Ar jis gulėjo taip, kaip šiandien? Ar nuo vakar jo padėtis nepakito?

Jis buvo nuobodus – ir pats nieko kito nesitikėjo – alsavo žmogaus, neišvengiamai keliančio nuobodulį, fatalizmu, stovėjo prie sienos, ir visa tai buvo visiškai bergždžia, tuščia. Jis nenusileido:

– Pasistenk prisiminti...

Bet aš žinojau, kad jis neatlyžta tik iš nuobodulio, ir tai man pačiam kėlė nuobodulį. Gelsva skruzdėlė žygiavo per sulūžusį rodiklį. Platybėse virš sienos aiškiai bolavo nežinia kokios žolės stiebai, neprisiminiau, iš kur galėjau prisiminti, gal rodiklis padėtas kitaip, o gal ir ne... Gelsvas žiedelis.

Jis neatlyžo. Stovėjo priešais mane. Bjauru buvo tai, jog ir šioje tolimoje vietoje mūsų nuobodulio tuštuma susiėjo su tų menamų ženklų, pėdsakų, kurie nebuvo pėdsakai, tuštuma, su visa ta kvailyste – dvi tuštumos, o mudu tarp jų. Nusižiovavau. Jis tarė:

– Pažvelk, kur rodo tas rodiklis.

– Kur?

– Į Katasės kambarėlį.

Taip. Rodiklis buvo nukreiptas tiesiai į jos kambarėlį prie virtuvės, tame priestatėlyje šalia namo.

– Aa...

– Būtent. Jei rodiklio niekas nejudino, tai ir nieko, tuomet tai neturi jokios reikšmės. Tačiau jei kas nors jį pakreipė, tai tik tam, kad nuvestų mus pas Katasę... Supranti, kas nors iš to, ką aš vakar per vakarienę užsiminiau apie pagaliuką ir siūlą, suprato, jog mes jau radome pėdsaką, atėjo čia naktį ir nukreipė rodiklį į Katasės kambariuką. Tarsi dar vieną rodyklę. Jis žinojo, jog dar sykį ateisime pasižiūrėti, ar nėra naujo ženklo.

– Bet iš kur žinai, jog rodiklį kas nors pajudino?

– Nesu tikras. Bet man nežinia kodėl taip atrodo. Pjuvenose matyti pėdsakas, tarsi pirma būtų gulėjęs kitaip... O dar pažvelk į tuos tris akmenukus... ir į tuos tris ratukus... ir į tas tris išrautas žoleles... ir į tas tris sagas, tikriausiai nuo balno... Ar nieko nematai?

– Ko?

– Susidaro tarsi trikampiai, rodantys į rodiklį, lyg kas nors norėtų atkreipti į jį mūsų dėmesį... Sudaro tokį, matai, tarsi rimą tam rodikliui. Tai... tikriausiai... kaip manai?

Atitraukiau žvilgsnį nuo gelsvos skruzdėlės, kuri kartkartėmis išlįsdavo tarp odinių diržų, bėginėdama į kairę, į dešinę, pirmyn, atgal, beveik jo nesiklausiau, girdėjau kas penktą žodį, kaip viskas idiotiška, vienas vargas, vargas ir nelaimė, pažeminimas, visas tas mūsų tampymasis, nesmagumas, kvailystė, kylanti virš nuolaužų ir šlamšto krūvos prie šios sienos, ir rusva jo fizionomija išsprogusiomis akimis, tokia niekinga. Ėmiau vėl postringauti, jog kam čia norėtųsi, kas ten imtųsi kurti tokius neryškius ženklus, kad jų beveik visai nematyti, kas galėtų numatyti, kad mudu susigaudysime, jog rodiklis pakreiptas kitur... juk nė vienas, jei visi šulai galvoje... Tačiau jis mane nutraukė:

– O kas sakė, kad jam visi šulai galvoje? Be to, iš kur žinai, kiek jis kuria ženklų? Gal mes atradome tik vieną iš daugelio... – Jis rankos mostu aprėpė sodą ir namą: – Galbūt čia knibždėte knibžda ženklų...

Stovėjome – grumstai, voratinkliai – ir jau žinojome, jog visko taip nepaliksime. Ką daugiau galėjome daryti? Pakėliau plytos gabalą, apžiūrėjau, padėjau ir pasakiau:

– Na ką? Seksime pagal rodiklio kryptį?

Jis droviai susijuokė.

– Nieko nepadarysi. Pats supranti. Dėl šventos ramybės. Rytoj sekmadienis. Jai laisva diena. Teks patikrinti jos kambariuką, pažiūrėsim, gal ten kas nors yra... O jei nėra, bent jau nustosim kvaršinę sau galvas!

Žiūrėjau į nuolaužas, jis irgi – tarsi būtų norėjęs išskaityti iš jų nežymų, kiaulišką lūpų sprūdimą į šalį, ir iš tiesų atrodė, jog nuolaužos, branktai, diržai, šiukšlės ėmė pulsuoti ratu besisukančia slydimo atmosfera, šio iškreiptumo bruožais... kartu su pelenine, lovos tinkleliu, gludumu ir žiojimusi... Visa tai jau vibravo, virė, siekė Leną ir man ėmė kelti baimę, nes pamaniau, kaipgi taip, vėl imsime veikti ir veikdami realizuosime... paleisime veikti tą rodiklį, aš artinsiuos prie lūpų, dabar, iš šitų nuolaužų pusės – tai mane žavėjo, – nes maniau, ak, pradėsime veikti, veikdami įsibrausime į tą paslaptį, taip, taip, įsibrauti į Katasės kambarėlį, iškrėsti, apžiūrėti, patikrinti! Patikrinti! Ak, ta viską nušviečianti veikla! Ir ak, ta užtemdanti veikla, vedanti į naktį, pas pamėkles!

Na, kad ir kaip būtų, pasijutau geriau – parėjome žvyruotu takeliu tarsi du sekliai – detalus mūsų planų aptarimas padėjo man garbingai ištverti iki kitos dienos. Vakarienė praėjo ramiai, mano regėjimo laukas vis labiau apsiribojo vien staltiese, nes Lenos rankutė... šiandien ramesnė, be stipresnių virpesių (bet būtent tai galėjo būti įrodymas, jog tai ji nukreipė rodiklį!)... ir kitos rankos, pavyzdžiui, mieguista Leono ranka arba Liudviko erotiška-neerotiška ranka ir Kulkos letena, lyg bulvė prie buroko, kumštelis, lendantis iš išvešėjusio bobiško peties, ir visa tai žadino tylomis augantį nesmagumą... dar nemaloniau atrodė ties alkūne, kur sutrūkinėjęs raudonis virto melsvais ir violetiniais ruoželiais, vedančiais į dar tolesnes kerteles. Painios, kankinančios rankų kombinacijos priminė kombinacijas ant lubų, ant sienų... visur... Leono ranka nustojo belsti, jis dviem dešinės rankos pirštais suėmė vieną kairės rankos pirštą ir taip jį laikė, atidžiai stebėdamas, šypsodamasis sustingusia svajinga šypsena. Aišku, pokalbis ten viršuje, virš rankų, nesiliovė, bet tik kada ne kada nugirsdavau vos vieną kitą žodį, buvo kalbama įvairiomis temomis, o kartą Liudvikas pasakė, kaip, tėve, manote, įsivaizduokite, dešimt kareivių žąsele eina vienas paskui kitą, kaip, tėve, manote, kiek laiko tektų sugaišti šiems kareiviams surikiuoti visomis galimomis kombinacijomis, pavyzdžiui, perrikiuojant trečiąjį į pirmojo vietą ir taip toliau... jei tartume, kad per dieną padarome vieną keitimą? Leonas susimąstė: per tris mėnesiusius? Liudvikas pataisė:

– Per dešimt tūkstančių metų. Tai apskaičiuota.

– Žmogau, – pasakė Leonas. – Žmogau... Žmogau... – jis nutilo ir sėdėjo pasišiaušęs. Galėjo atrodyti, jog Liudviko ištartas žodis „kombinacija" buvo kaip nors susijęs su mano galvoje kylančiomis „kombinacijomis", tai galėjo atrodyti ir kaip tam tikras ypatingas aplinkybių sutapimas, jog jis užsiminė apie kareivių kombinacijas kaip tik tada, kai aš skendėjau tokioje kombinacijų gausoje, ar tai beveik nuskambėjo kaip garsiai išsakytas mano nerimas – ak, „beveik", kiek jau kartų man buvo įkyrėjęs šis „beveik" – tačiau reikia atsižvelgti ir į tai, jog ši istorija apie kareivius mane apstulbino, nes susisiejo su mano nerimu, juk todėl ir išskyriau ją iš daugybės kitų dalykų, apie kuriuos buvo kalbama. Taigi, šį aplinkybių sutapimą iš dalies (ak, iš dalies!) sąlygojau aš pats – ir kaip tik tai buvo sunku, bjauru, klaidu, jog nežinojau, kokiu mastu pats esu kaltas dėl aplink mane susidarančių kombinacijų, ak, vagie, kepurė dega! Tik pamanyk, kokia gausybė garsų, formų pasiekia mus kiekvienu egzistavimo momentu... ištisas spiečius, šniokščiantys vandenys, upė... kas gali būti lengviau, negu kombinuoti! Kombinuoti! Šis žodis akimirkai mane apstulbino tarsi tamsiame miške išniręs laukinis žvėris, bet čia pat nugrimzdo aplinkui sėdinčių, kalbančių, valgančių septynių žmonių šurmulyje, vakarienė tęsėsi, Katasė padavė Lenai peleninę...

„Turiu visa tai nušviesti, išsiaiškinti, pasiekti esmę..." Bet nesitikėjau, jog kambariuko krata ką nors atskleis, tik tiek, kad tas mūsų rytdienos projektas padėjo lengviau išlaikyti tą keistą lūpų priklausomybę nuo lūpų, miesto nuo miesto, žvaigždės nuo žvaigždės... Ir pagaliau kas gi čia keista, jog lūpos siejasi su lūpomis, jei nuolat, be paliovos vienos man siejosi su kitomis, viena tykojo iš už kito, už Liudviko rankos Lenos ranka, už puodelio stiklinė, už dryžio ant lubų sala, pasaulis išties buvo tarsi širma ir nesirodė niekaip kitaip, kaip tik gindamas mane vis tolyn ir tolyn – daiktai spardė mane kaip kamuolį!

Staiga nežinia kas bilstelėjo.

Atgarsis, tarsi kas būtų lazda trinktelėjęs per lazdą – trumpai, sausai, nesmarkiai – tačiau šis atgarsis buvo ypatingas, toks ypatingas, jog iškrito iš balsų visovės. Kas bilstelėjo? Kas subraškėjo? Nutirpau. Mano galvoje švystelėjo tarsi „prasideda“, apmiriau, nagi, vaiduokli, išlįsk!.. Bet garsas prapuolė, nieko neįvyko, gal tai sugirgždėjo kuri nors kėdė... nieko rimta...

Nieko rimta. Rytoj sekmadienis, trikdantis mūsų gyvenimo ritmą, tiesa, kaip ir kas rytą, mane pažadino Katasė ir kurį laiką stovėjo ties manimi vien iš geranoriškumo, tačiau tvarkyti kambarį ėmėsi pati ponia Mancia, kuri, ridinėdamasi į visas puses su skuduru rankoje, pasakojo, kaip jie Drohobyče turėjo „gražios vilos pirmą aukštą su patogumais“ ir nuomojo kambarius su maitinimu arba be, paskui šešerius metus Pultuske „patogiuose apartamentuose ketvirtame aukšte“, tačiau, be nuolatinių gyventojų, neretai jiems ant sprando užsikardavo šeši valgytojai „iš miesto“, daugiausia pagyvenę, su savo ligomis, vienam putrelės, kitam sriubelės, o dar kitam nieko rūgštaus, jau sakiau sau, ne, nieko nebus, pakaks, nebegaliu ir pasakiau tiems savo seniams, kad būtumėt matę tą neviltį, poniute mūsų, kas mumis pasirūpins, aš jiems sakau, štai matote, per daug širdies sudedu, plėšausi, negi turiu žudytis, juo labiau, kad visą dieną turėjau prižiūrėti Leoną, nė neįsivaizduojate, tai šį, tai tą, visą laiką ką nors, nė nežinau, kaip tas žmogus be manęs gyventų, net kavą jam nešioju į lovą, visą gyvenimą, visą gyvenimą, laimei, jau tokia esu, nepakenčiu tinginystės, nuo ryto iki vakaro, nuo vakaro iki ryto, pagaliau, jei ką, tai ir pasilinksminti, kitų aplankyti arba svečius priimti, žinote, Leono pusseserė ištekėjusi už grafo Koziebrodzkio, o kaipgi, ir aš kai už Leono tekėjau, visa giminė raukė nosis, o ir pats Leonas taip bijojo savo tetos, ponios grafienės, kad dvejus metus manęs nepristatė, aš sakau, nebijok, Leonai, aš su ta tavo teta susitvarkysiu, ir kartą laikraštyje randu parašyta apie labdaros balių, o organizaciniame komitete ponia grafienė Koziebrodzka, nieko Leonui nesakau, tik sakau, Leonai, eime į balių, tai, sakau jums, dvi savaites slapčia ruošiausi, dvi siuvėjos, kirpėja, masažai, net pedikiūrą dėl drąsos pasidariau, pasiskolinau iš Telės papuošalų. Leonas, mane išvydęs, tiesiog sustingo, o aš lyg niekur nieko, įeiname į salę, muzika, aš Leoną už parankės ir tiesiai prie ponios grafienės, o ji, įsivaizduokit, atsuko nugarą! Parodė panieką! Aš sakau Leonui: tavo tetulė akiplėša, ir nusispjoviau, jis, žinote, nė žodžio, jis jau toks, plepa, plepa, o kai reikia, tai ir nieko, arba ima išsisukinėti, bet paskui, kai gyvenome Kielcuose, o aš viriau uogienes, ne vienas aplinkinis dvarininkas pas mus užeidavo, tas uogienes jie užsisakydavo prieš mėnesį. Ji pritilo, šluostė dulkes, tylėjo, tarsi apskritai nebūtų prasižiojusi, kol Fuksas paklausė:

– Ir ką?

Tada ji papasakojo, jog vienas iš jų gyventojų Pultuske sirgo džiova, jį tekdavo maitinti grietine tris kartus per dieną, „kol ims pykinti"... ir išėjo. Ką visa tai reiškė? Kokia prasmė? Kas slypėjo už visų šių istorijų? O kaip stiklinė? Kodėl vakar atkreipiau dėmesį į stiklinę ant stalo svetainėlėje prie lango, kartu su šalia gulėjusiomis dviem siūlų ritėmis – kodėl praeidamas į tai žvilgtelėjau – ar tai buvo dėmesio vertas dalykas – gal nulipti žemyn, dar sykį pasižiūrėti, patikrinti? Fuksui irgi teko paslapčiomis tikrinti, tyrinėti, žiūrinėti ir svarstyti, jis taip pat buvo itin išsmulkėjęs – kvailai išsmulkėjęs. Fuksas, taip... bet jis neturėjo nė šimtosios dalies tokių motyvų, kaip aš...

– Lena, tarsi kraujas, cirkuliuojantis visose šiose kvailystėse!

Negalėjau atsispirti įspūdžiui, jog už visa ko slypi Lena, slenkanti link manęs, įsitempusi, droviu, slaptu veržimusi... Beveik mačiau ją: kaip klaidžioja po namus, slankiodama palei sienas, pakampėmis, braižinėja lubose, pasuka rodiklį, pakabina pagaliuką, dėlioja iš daiktų figūras... Lena... Lena... veržiasi link manęs... galbūt maldauja pagalbos! Nesąmonė! Taip, nesąmonė, nors, kita vertus, ar iš tiesų galėjo būti taip, kad šios dvi anomalijos, šis lūpų „ryšys“ ir šie ženklai neturėtų tarpusavyje nieko bendra? Nesąmonė. Taip, nesąmonė, bet galėjo būti visiška iliuzija ir toks manyje įsitempęs dalykas, kaip Lenos iškreiptumas per Katasės lūpas! Vakarieniavome tik su Kulka, nes Lena išsiruošė su savo vyru pas pažįstamus, Leonas išėjo lošti bridžo, Katasei sekmadienis buvo laisva diena, ir ji išėjo iš karto po pietų.

Vakarienę puošė nenutylantis Kulkos balsas – matyt plepėjimo priepuolis ją ištikdavo tada, kai arti nebūdavo Leono – vien apie tai, kad gyventojai, jog su gyventojais, jog visą gyvenimą, ponai, nė neįsivaizduojate, tam valgyti, kitam patalą, tam klizmą, tas su krosnele, apie krosnelę... beveik nesiklausiau, dar kažkas „su mergšėmis“, „butelis, už lovos, jau galas nebetoli, per tuos butelius“, „sakau jam, grimasos, grimasos, o šalikas ten, kur pats žinote“, „prisikariavau, nusiplūkiau, juk ne akmeninė“, „niekdariai, kad juos Dievas nubaustų“, „viena dievo bausmė su tais nevalomis, Jėzau", jos akutės stebėjo, kaip mes valgome, krūtinė rėmėsi į stalą, o besilupanti alkūnės oda įgavo rausvai violetinę spalvą, lygiai kaip pačios didžiausios įlankos kauburėliai ant lubų virto blyškiai gelsvais šlakais... „Jei ne aš, visi būtų išmirę", „ne kartą naktį, vaitojantį", „tada Leoną perkėlė, ir mes išsinuomojome"... Ji buvo tarsi lubos, už jos ausies buvo lyg sukietėjusi pūslė, toliau prasidėjo miškas, plaukai, iš pradžių du ar trys, tarsi plaukelių žiedas, dar toliau vėl miškas, žilsvai juosvi, tankūs, garbiniuoti, susipynę, kai kur garbanėlės, kai kur kuokštai, toliau plika, leidžiasi žemyn, čia pat pasirodo sprando oda, labai švelni, balta, o čia pat vėl rėžis tarsi nuo nago ir paraudimas, paskui ant peties, ties palaidinės kraštu, tarsi dėmė paplėkusi, nutrinta, ji slėpėsi po palaidine ir ten tęsėsi iki pat kitų spuogų, kitų nutikimų... Ji buvo tarsi lubos... „Kai gyvenome Drohobyče", „angina, paskui reumatizmas, kepenų akmenys "... Buvo tarsi lubos, neaprėpiama, neišsemiama, neišmatuojamos jos salos, salynai, šalys... Po vakarienės luktelėjome, kol ji nueis miegoti, ir apie dešimtą ėmėmės darbo.

Reiškiniai, kuriuos išjudinome savo veikla?

Tvirtos Katasės kambarėlio durys nebuvo kliūtis, žinojome, jog raktą ji visada palieka ant vijokliais apkerojusios palangės. Sunkiausia buvo tai, jog visiškai negalėjome būti tikri, kad tas, kas mus vedžiojo už nosies – jei tarsime, jog kas nors tai darė – neseka mūsų kur nors pasislėpęs... ir gal net gali sukelti triukšmą, ką gali žinoti? Nemažai laiko sugaišome slankiodami palei virtuvę ir stebėdami, ar niekas mūsų neseka – bet namas, langai, sodelis ramiai skendėjo naktyje, priplūdusioje tirštų, išsiskėtusių debesų, tarp kurių kartais išnirdavo įsibėgėjęs mėnulio pjautuvas. Tarp medelių lakstė šunys. Bijojome apsijuokti. Fuksas man parodė dėžutę, kurią laikė rankoje.

– Kas tai?

– Varlė. Gyva. Šiandien sugavau.

– O kam?

– Jei mus kas nors sučiuptų, pasakytume, jog įsibrovėme įleisti varlę jai į lovą... Pokštaujame!

Jo žuvies veidas buvo blyškiai rusvas, nužiestas Drozdovskio. Aišku, varlė – gudrus sumanymas. Varlė, tenka pripažinti, nebuvo tik šiaip sau, jos glitumas, besisukiojantis apie Katasės glitumą... mane tai net apstulbino, sutrikdė... juo labiau, kad ji nebuvo tolima žvirbliui – žvirblis ir varlė – varlė ir žvirblis... ar už jų kas nors neslypi? Ar tai tikrai nieko nereiškia? Fuksas pasakė:

– Eime pasižiūrėti to žvirblio. Vis tiek reikia šiek tiek palūkėti.

Nuėjome. Po medžiais, krūmokšniuose, pažįstama tamsa, pažįstamas kvapas, priartėjome prie pažįstamos vietos, bet žvilgsnis bergždžiai plakėsi į juodumą ar veikiau į daugybę įvairiausių visa ką nutrinančių juodumų – ten žiojėjo dumbančios juodos duobės kartu su visomis kitomis skylėmis, sferomis, sluoksniais, užnuodytais pusiau egzistavimo, ir visa tai susiliejo į tam tikrą klampų, besipriešinantį mišinį. Laikiau rankoje žibintuvėlį, bet nevaliojau jo įžiebti. Žvirblis tikriausiai kabojo prieš pat mus, už poros žingsnių, žinojome, kur, bet negalėjome pasiekti jo žvilgsniu, kurį rijo kai kas jį paneigiąs, tamsa. Pagaliau... sušmėžavo tarsi formos šerdis, sutirštėjimas, ne didesnis už kriaušę... kabojo...

– Jis čia.

Nuščiuvusioje tamsoje atsiliepė mūsų varlė... ne, ji nesukurkė, bet jos egzistavimas, pažadintas žvirblio egzistavimo, paskleidė žinią apie save. Buvome čia su varle... ji buvo čia, kartu su mumis, žvirblio akivaizdoje, susigiminiavusi su juo varlių ir žvirblių sferoje, atnešusi čia slystančių lūpų sprūdimą... ir varlės, žvirblio bei Katasėlės trijulė stūmė mane į tą burnos ertmę, o juodą krūmokšnių ertmę vertė jos burnos ertme su ta pačia lūpų išdaiga... sprūstančia. Geidulys. Gašlybė. Stovėjau sustingęs, Fuksas jau traukėsi iš krūmų, nieko nauja, sušnibždėjo jis, o kai išėjome į kelią, naktis ir dangus, su mėnuliu, su debesų tumulu sidabruotais kraštais, nušvito. Veikti! Manyje beprotiškai daužėsi troškimas veikti, apvalančio vėjo troškimas, buvau pasiryžęs griebtis bet ko!

Varganas buvo tas mūsų veikimas, pasigailėk, Viešpatie, – du sąmokslininkai su varle pagal rodiklio liniją. Dar sykį nužvelgėme sceną: namą ir šmėžuojančius plonyčius medelių šešėlius, blyškius nuo kalkių, didesnių medžių sutirštėjimus gilumoje ir plytinčią sodelio erdvę – apčiuopiau raktą ant palangės, vijokliuose, įkišau jį į spyną, kilstelėjau duris su visais vyriais, kad negirgždėtų. Tuo metu varlė dėžutėje nustojo būti svarbi ir pasitraukė į antrą planą. Vos prasivėrus durims mažyčio kambariuko žemomis lubomis ertmė, padvelkusi aitriu, tvankiu kvapu, lyg skalbyklos, duonos, žolelių, ta Katasės ertmė mane sužadino, pagadintos lūpos įsisiurbė į mane ir ėmė traukti vidun, tad turėjau būti atidus, kad Fuksas nesuvoktų mano sutrikusio kvėpavimo priežasties.

Jis įėjo vidun su žibintuvėliu ir varle, o aš stovėjau pravertų durų tarpduryje ir saugojau. Nosine apvynioto žibintuvėlio prislopusi šviesa klaidžiojo lova, spinta, krepšiu, lentyna, išskirdama vis kitas vietas, kampus, fragmentus, patalynę, skudurus, sulaužytas šukas, veidrodėlį, lėkštutę su monetomis, pilką muilą, vieną po kito išnyrančius daiktus, tarsi filme, lygiai kaip lauke debesis vijo debesį – aš stovėjau duryse tarp tų dviejų eisenų: daiktų ir debesų. Nors kiekvienas iš tų daiktų buvo jos, Katasės, bet jie įgijo kai ką jos tik būdami kartu, užsimindami apie jos buvimą, antrinį buvimą, kurį pažeidinėjau, pasitelkęs Fuksą – jo žibintuvėliu – pats stovėdamas pašalėje, sargyboje. Pažeidinėjau jį pamažu. Slankiojanti, šokčiojanti šviesos dėmė akimirką ties kuo nors sustodavo, tarsi susimąsčiusi, paskui vėl imdavo naršyti, landžioti, skverbtis ir grabinėti, atkakliai ieškodama kiauliškumo – jo mes ieškojome, jo atėjome. Kiauliškumas! Kiauliškumas! O varlė tebebuvo dėžutėje, kurią jis buvo padėjęs ant stalo.

Tarniškas prasčiokiškumas, spinduliuojantis iš nešvarių šukų ir šukėto riebaluoto veidrodėlio, iš plono drėgno rankšluosčio – tarnaitės turtas, jau mieste, bet vis dar kaimietiškas, paprastas, čiupinėjome jį, kad atskleistume slidžiai išsuktą nuodėmingumą, slypėjusį čia, šioje bemaž burnos ertmėje, trynusį savo pėdsakus... Čiuopėme sugedimą, iškrypimą, niekšystę. Tai turėjo būti kur nors čia! Staiga žibintuvėlio spindulys atsirėmė į didelę fotografiją kampe už spintos, ir iš rėmelių išniro Katasė... su lūpomis be defekto! Stebuklas!

Tyros, doros, geraširdės kaimietės lūpos!

Veidas daug jaunesnis, apvalesnis! Katasė, vilkėdama šventiškai, su iškilminga dekoltė, ant suoliuko po palme, už jos matėsi valties priekis, ją laikė už rankutės drūtas ūsuotas meistras stačia apykakle... Katasė maloniai šypsojosi...

Kai pabundi naktį ir gali prisiekti, jog langas yra iš dešinės, o durys tau už galvos, pakanka vieno vienintelio žvilgsnio, kad susivoktum, užtenka pašvaistės pro langą, laikrodžio tiksėjimo, kad tavo galvoje viskas susidėstytų kaip priklauso. Kas dabar? Tikrovė griausmingai primetė mums save – visa kas sugrįžo į savo vietas, tarsi sugėdinta ir pastatyta į vietą. Katasė: padori tarnaitė, eismo avarijoje susižalojusi viršutinę lūpą; mes: du lunatikai.

Susigėdęs žvilgtelėjau į Fuksą. Jis nieko nepaisydamas ir toliau kažko ieškojo, žibintuvėlis vėl naršė, sąskaitos ant stalo, kojinės, šventųjų paveikslėliai, Kristus ir Dievo Motina su puokšte – tik kas iš tų paieškų? Dabar tai buvo tik įžūli mina, lošiant prastomis kortomis.

– Jau baik, – sušnibždėjau aš. – Eime.

Bet kokia kiauliškumo tikimybė išgaravo iš apšviestų daiktų, tuo tarpu pati šviesa tapo kiauliška – grabinėjimas, uostinėjimas įgijo savižudybės atspalvį: mudu dviese šiame kambarėlyje tarsi dvi gašlios beždžionės. Į mano žvilgsnį jis tik šyptelėjo ir toliau klaidžiojo žibintuvėliu po kambarį, buvo matyti, jog jo galvoje visiškai tuščia, nieko, nieko, nieko, tarsi kas nors, susivokęs, jog pametė viską, ką nešė, vis dėlto eitų toliau... ir jo šnipštas dėl Drozdovskio susikalbėjo su šituo šnipštu, viskas susiliejo į vieną šnipštą... Jau nepadoriai išsišiepęs, tarsi viešnamyje, jis žvalgėsi po Katasės kaspinėlius, vatą, nešvarias kojines, lentynas, užuolaidėles, pats stovėdamas šešėlyje, mačiau, kaip jis tai daro... jau vien iš keršto ir dėl vaizdo, savo paties gašlumu keršydamas už tai, kad ji nustojo buvusi gašli. Grabinėjimas, šviesos dėmė, šokanti apie šukas, apie bato kulnį... Tik jokios naudos! Viskas veltui! Visa tai jau nebeturėjo jokios prasmės ir pamažu byrėjo tarsi siuntinys, perpjovus virvutę, daiktai darėsi bereikšmiai, mūsų juslumas merdėjo. Artėjo ta grėsminga minutė, kai nebebus žinia, ką daryti.

Tada kai ką pastebėjau.

Galbūt tai visiškas niekas, bet gal ir ne niekas. Veikiausiai tai nesvarbu... bet, šiaip ar taip...

Jis apšvietė adatą – neįprastą tuo, jog buvo įsmeigta į stalviršį.

Tai nebūtų buvę verta dėmesio, jei ne tai, jog aš jau pirma buvau pastebėjęs kiek keistesnį dalyką – plieninę plunksną, įsmeigtą į citrinos odelę. Taigi, jam apčiuopus tą įsmeigtą adatą, aš suėmiau jam už rankos ir nukreipiau žibintuvėlį į plunksną – tik tam, kad sugrąžinčiau mūsų buvimui čia sekimo iliuziją.

Tačiau žibintuvėlis žvitriai sukruto, ir netrukus dar kai ką surado – nagų dildę ant komodos. Dildė buvo įsmeigta į kartono dėžę. Šios dildės pirma nepastebėjau, žibintuvėlis rodė ją man, tarsi sakydamas: „O ką dabar pasakysi?"

Dildė – plunksna – adata... dabar žibintuvėlis tarsi šuo, suuodęs pėdsaką, šokinėjo nuo daikto prie daikto, ir atradome dar dvi smeigenas: du segtukus, įsmeigtus į kartoną. Tai nebuvo didelis atradimas. Nebuvo didelis, o vis dėlto mūsų varge rodė naują veiksmo kryptį, žibintuvėlis darbavosi, šokinėjo, nagrinėjo... ir dar kai kas... dar vinis, įkalta į sieną, tokia keista, vos pora centimetrų virš grindų. Tačiau vinies keistumo jau nebepakako, tad mes tikrai persistengėme, taip ilgai šviesdami į vinį... O daugiau nieko... nieko... vis ieškojome, bet paieškos išsisėmė, tvanki kambarėlio ertmė ėmė irti... pagaliau žibintuvėlis užgeso... kas toliau?

Jis pravėrė duris, mudu ėmėme trauktis. Prieš pat išeidamas jis akimirksnį pašvietė tiesiai Katasei į lūpas. Aš, atsirėmęs į lango nišą, sugraibiau ranka plaktuką ir sušnibždėjau „plaktukas" – tikriausiai todėl, kad plaktukas siejosi su į sieną įkalta vinimi. Nesvarbu. Eime. Užrakinome duris, padėjome raktą į vietą, koks vėjas ten viršuje, sušnibždėjo jis po slenkančių debesų kupolu, jis, nevykėlis, atstumtas, erzinantis, kam aš su juo prasidėjau, pats kaltas, vis viena, namas kyšojo priešais mus, už kelio irgi kyšojo visos eglės, kyšojo maži medeliai sodelyje, viskas priminė pokylį, kai nutrūkus muzikai poros stypso tyloje, jaučiausi kvailai.

Kas dabar? Grįžti miegoti? Mane supo visiškas visa ko nusialinimas ir išsekimas. Nė jausmų nebebuvo.

Jis atsigręžė į mane, norėdamas kažką pasakyti, bet staiga tylą ištaškė žvangesys – aidintis visa jėga!

Sudrebėjau – tai iš už namo, nuo kelio pusės, štai iš kur tas beprotiškas trenksmas, ten nežinia kas ką daužė! Tarsi kūju! Tūžmingi kūjo dūžiai, sunkūs, geležiniai, vienas po kito, bum, bum, įnirtingai, iš visų jėgų! Geležies žvangesys begarsę naktį, toks stulbinantis, jog bemaž ne iš šio pasaulio... Prieš mus? Puolėme prie sienos, tarsi šie su niekuo nederantys smūgiai būtų nutaikyti į mus.

Žvangesys netilo. Žvilgtelėjęs iš už kampo, sugriebiau jį už rankovės. Ponia Mancia!

Ponia Kulka! Vilkėdama chalatu plačiomis rankovėmis, tarp tų plevenančių rankovių, ji alsavo ir daužė, kilnodama viršun kūjį ar kirvį, daužė juo į kelmą, tarsi galvoje būtų pasimaišę. Kala? Ką ji kala? Iš kur tas kalimas, neviltingas ir atkaklus... kurį... kurį... kurį mudu palikome Katasės kambarėlyje... o dabar jis, milžiniškas, siautėjo čia, ir geležies žvangesys viešpatavo!

Tas plaktukas, kurį užkliudžiau alkūne, kai ėjome iš kambariuko, virto kūju, segtukai, adatos, plieninės plunksnos ir sukaltos vinys pasiekė kulminaciją ir staiga ištrūko į laisvę. Vos taip pagalvojęs, nustūmiau šalin netikusią mintį, bet tą pat akimirką kitas kalimas, tarsi beldimas, pasigirdo... iš namo vidaus... kažkur iš viršaus, iš antro aukšto, spartesnis, tirštesnis, atitariantis aniems dūžiams, patvirtinantis kalimas taršė man smegenis, panika blaškėsi po tamsą, tikra beprotybė, lyg koks žemės drebėjimas! Ar tik ne iš Lenos kambariuko? Palikęs Fuksą įpuoliau į trobą, užbėgau laiptais į viršų... ar tai Lena?

Bet kol užbėgau laiptais, viskas nutilo – sustojau antrame aukšte, alsuodamas, nes mane vijęs trenksmas jau buvo nutilęs. Tyla. Man net šovė į galvą mintis, visiškai blaivi, – apsiraminti ir grįžti į savo kambarį. Tačiau Lenos kambario durys, koridoriuje trečios, buvo tiesiai priešais mane, o manyje vis dar aidėjo trenksmas, kalimas, dūžiai, kūjis, plaktukas, adatos, vinys, kalimas, kalimas, įsilaužti pas Leną, laužtis pas ją... Ir galų gale, puolęs kumščiais jos duris, ėmiau belsti ir daužytis! Iš visų jėgų!

Tyla.

Man toptelėjo, jog jei kas nors atidarys duris, suriksiu: „Vagys!", kad kaip nors pasiteisinčiau. Tačiau nieko neįvyko – įsivyravo tyla, nieko nesigirdėjo, nieko, nieko, tyliai, greitomis pasitraukiau, nulipau žemyn. Apačioje irgi buvo ramu. Tuščia. Nė gyvos dvasios. Nei Fukso, nei Kulkos. Tai, jog iš Lenos kambario niekas neatsiliepė, buvo nesunkiai paaiškinama: jų nebuvo, dar nebuvo grįžę iš svečių, trenksmas sklido visai ne iš ten – bet kur dingo Fuksas? Kur Kulka? Apsukau ratą aplink namus, palei pat sieną, kad niekas manęs nematytų pro langus – siutas dingo be pėdsakų, medžiai, takeliai, žvyras po įsilėkusiu mėnuliu, daugiau nieko. Kur Fuksas? Akyse ėmė kauptis ašaros, nedaug trūko, kad būčiau atsisėdęs ir pravirkęs.

Staiga išvydau, jog antrame aukšte šviečia vienas langas – jų, Lenos ir Liudviko, kambario.

Aha, vis dėlto jie girdėjo mano beldimą! Kodėl neatidarė durų? Ką daryti? Vėl nebuvo ko griebtis, nieko, likau be darbo. Ką? Ką? Grįžti į mūsų kambarį, nusirengti ir miegoti? Patykoti kur nors čia? Ką? Ką? Verkti? Jų langas antrame aukšte nebuvo uždengtas, šviesa degė... ir... ir... kaip tik priešais, už tvoros, augo vešli, išsikerojusi eglė... Įlipęs, galėčiau pasižiūrėti... Šis sumanymas buvo kiek pamišėliškas, bet tasai pamišėliškumas siejosi su ankstesnėmis beprotybėmis... Ką dar galėjau daryti?

Trenksmas ir bendra sumaištis leido man imtis šio sumanymo, jis išniro priešais mane tarsi šis medis, ir nieko daugiau priešais akis nebuvo. Išėjau į kelią, prasibroviau iki eglės kamieno ir ėmiau atsargiai lipti aukštyn per tą šiurkštų, dygų padarą. Laužtis pas Leną! Brautis pas Leną... Šio laužimosi likučiai daužėsi manyje, ir aš vėl laužiausi... ir visa tai – Katasės kambariukas, fotografija, segtukai, Kulkos daužymas – visa tai užleido vietą svarbiausiam, vieninteliam laužimuisi pas Leną. Atsargiai lipau aukštyn, nuo šakos ant šakos, vis aukščiau.

Nebuvo lengva, lipau ilgai, o mano smalsumas darėsi karštligiškas: pamatyti ją, pamatyti ją – pamatyti ją su juo – ką išvysiu?.. Po to daužymosi, beldimosi – ką išvysiu? Manyje įsiutęs drebėjo mano andainykštis drebulys prie jos durų. Ką išvysiu? Jau aprėpiau žvilgsniu lubas ir viršutinę sienos dalį kartu su lempa.

Pagaliau išvydau.

Apstulbau.

Jis jai rodė arbatinuką.

Arbatinuką.

Ji sėdėjo ant kėdutės, prie stalo, ant pečių tarsi šalį užsimetusi didelį rankšluostį. Jis stovėjo su liemene, laikė rankoje arbatinuką ir rodė jai. Ji žiūrėjo į arbatinuką. Kažką sakė. Jis kalbėjo.

Arbatinukas.

Buvau pasirengęs kam tik nori. Tik ne arbatinukui. Reikia suprasti, kas yra lašas, perpildąs kantrybės taurę. Kas yra „per daug". Kartais realumo, kai šis nebepakeliamai išsipučia, pasidaro gerokai per daug. Po tokios daugybės daiktų, kurių nė nebegalėčiau išvardyti, po adatų, varlių, žvirblio, pagaliuko, rodiklio, plunksnos, odelės, kartono *et cetera*, po židinio, kamščio, rėžio, lietvamzdžio, rankos, vyzdžio ir t. t. ir t. t., po grumsto, tinklelio, vielos, lovos, akmenukų, krapštuko, viščiuko, spuogų, įlankų, salų, adatos ir taip toliau ir taip toliau, iki nuobodybės, iki persisotinimo, dabar dar tas arbatinukas – lyg Pilypas iš kanapių, nei į tvorą, nei į mietą, pats savaime, papildomai, nemokamai, tarsi iš nedarnos prabanga, chaoso perteklius. Pakaks. Man užgniaužė gerklę. To nebenurysiu. Nebeišeis. Jau gana. Grįžti. Namo.

Ji nusimetė rankšluostį. Buvo be palaidinės. Jos nuogumas smogė man nuo krūtinės, nuo pečių. Tuo viršutiniu nuogumu ėmė mautis kojines, vyras vėl prabilo, ji atsiliepė, nusimovė antrą kojinę, jis užkėlė koją ant kėdės ir ėmė rištis batraištį. Nutariau lukterėti, pamaniau, jog dabar sužinosiu, kokia ji, kai būna su juo, nuoga, niekinga, žema, purvina, gliti, aistringa, šventa, jautri, tyra, ištikima, gaivi, patraukli, o gal koketiška? Gal tik lengvai pasiekiama? Gili? O gal tik atkakli arba nusivylusi, nuobodžiaujanti, abejinga, karšta, gudri, pikta, angeliška, drovi, įžūli, pagaliau pamatysiu! Pasimatė jos šlaunys, kartą, kitą, žinosiu, pagaliau ką nors išsiaiškinsiu, pagaliau kas nors paaiškės...

Arbatinukas.

Jis paėmė arbatinuką nuo stalo, pastatė ant lentynos ir priėjo prie durų.

Šviesa užgeso.

Žiūrėjau, nors nieko nemačiau, žiūrėjau nereginčiu žvilgsniu, susmegusiu į ertmės tamsą, žiūrėjau ir žiūrėjau. Ką jie galėjo daryti? Ką darė? Kaip darė? Dabar ten galėjo dėtis kas tik nori. Nebuvo nei tokių gestų, nei tokio lietimosi, kuris būtų neįmanomas, tamsa iš tiesų buvo nenuspėjama, ji arba raitėsi, arba nesiraitė, arba gėdijosi, arba mylėjo, arba apskritai nieko, arba kas nors kita, arba niekšybė, siaubas, niekada nieko nesužinosiu. Ėmiau lipti žemyn ir pamažu leisdamasis svarsčiau, kad jei ji būtų vaikas ryškiai mėlynomis akimis, irgi galėtų būti pabaisa – mėlynakė, vaikiška. Ką gali žinoti?

Niekada nieko apie ją nežinosiu.

Nušokau žemyn, nusipurčiau, pamažu ėjau link namų, danguje viešpatavo lėkimas, ištisos bandos skuodė išsitaršiusios, jų švytinčios sandaros baltumas, branduolių juodumas, visa kas lėkė po mėnuliu, kuris irgi lėkė, plaukė, slinko, temo, geso ir vėl išnirdavo nepaliestas, padangę buvo apėmę du priešingų krypčių judėjimai, įsisiutę, tylūs – eidamas svarsčiau, ar nepasiuntus visko po velnių, ar neatsikračius viso šito balasto, ar nepasakius *pas*, nes pagaliau ta Katasės lūpa, pasak fotografijos, tebuvo vien mechaninis defektas. Taigi, kam man visa tai?

O dar tas arbatinukas...

Kam man ta lūpų asociacija – jos ir Katasės? Daugiau taip nebedarysiu. Paliksiu visa tai ramybėje.

Atėjau iki priebučio. Ant turėklų tupėjo Lenos katinas Davidėlis. Išvydęs mane atsistojo ir išsirietė, kad paglostyčiau. Stipriai griebiau katiną už gerklės, ėmiau smaugti, staiga lyg žaibas mane nusmelkė, ką aš darau, bet pamaniau, kad ką dabar padarysi, per vėlu, iš visų jėgų sugniaužiau rankas. Pasmaugiau. Nukaro.

Kas dabar, kas toliau, stovėjau priebutyje su pasmaugtu katinu rankose, reikėjo ką nors su juo daryti, kur nors jį padėti, paslėpti? Tačiau nė negalėjau numanyti, kur. Gal užkasti? Tik ką ten kapstinėsies viduryje nakties! Numesti ant kelio, neva mašina pervažiavo – o gal į krūmus, ten, kur žvirblis? Mąsčiau, katinas mane slėgė, niekaip negalėjau apsispręsti, buvo tylu, bet pamačiau stiprią virvutę, kuria medelis, vienas iš tų nubalintų kalkėmis, buvo pririštas prie kuolelio, atrišau virvutę, sumazgiau kilpą, apsidairiau, ar niekas nemato (namas buvo įmigęs, niekas nebūtų patikėjęs, jog čia ką tik prasiautė toks siaubas), prisiminiau, jog sienoje buvo kablys, nežinia kam, gal skalbiniams džiauti, nunešiau ten katiną, netoli, gal dvidešimt žingsnių nuo priebučio, pakoriau ant kablio. Kabojo kaip žvirblis, kaip pagaliukas, iš to paties komplekto. Kas dabar? Buvau leisgyvis iš nuovargio, šiek tiek bijojau grįžti į kambarį, o gal ten Fuksas, nemiega, ims klausinėti... Bet patyliukais pravėręs duris pamačiau, jog jis giliai įmigęs. Aš irgi užmigau.

V

Ties manimi kalba Katasė, ak, kokie begėdžiai, Davidėlis pakartas, Davidėlis sode pakartas ant kablio, kas pakorė, tikra Dievo bausmė, niekšai, Lenos katiną karti! Tai mane iš karto pažadino. Katinas buvo pakartas. Pakoriau katiną. Nedrąsiai dirstelėjau į Fukso lovą, ji buvo tuščia, tikriausiai jau nuėjo prie katino, tai man paliko truputį vienatvės, kad susivokčiau...

Visa tai mane taip apstulbino, tarsi ne aš pats būčiau jį pasmaugęs. Iš miego vienu ypu atsidurti tokioje neįtikėtinybėje, dėl Dievo, kurių galų jį smaugiau? Dabar prisiminiau, jog smaugdamas jutau, jog laužiuosi pas Leną, kaip ir tada, kai šturmavau jos duris – cha, laužiausi pas ją, pasmaugdamas jos mylimą katiną – ir jausdamas, kad kitaip neįmanoma! Tačiau kam aš jį koriau ant kablio, koks lengvabūdiškumas, koks kvaišulys! Maža to, mąstydamas apie tą kvaišulį, pusnuogis, su abejonės šypsenėle mėšlungiškai susitraukusiame veide, kurį mačiau veidrodyje, jaučiausi veikiau patenkintas, negu sutrikęs – tarsi iškrėtęs šunybę. Net sušnibždėjau „kabo“, džiugiai, patenkintas. Ką daryti? Kaip išsisukti? Jie ten apačioje jau tikriausiai iš visų pusių aptarinėja tą įvykį – ar kas nors manęs nematė?

Pasmaugiau katiną.

Šis faktas mane priveikė. Katinas buvo pasmaugtas ir kabojo ant kablio, o man neliko nieko kita, kaip tik nulipti žemyn ir apsimesti nieko nežinančiu. Tik vis dėlto kodėl jį pasmaugiau? Tiek prisikaupusių dalykų, tiek susikertančių motyvų, Lena, Katasė, ženklai, dūžiai, *et cetera*, kad ir varlė arba peleninė *et cetera*, klaidžiojau šioje sumaištyje, ir net šovė mintis, jog galbūt dėl arbatinuko, o gal nužudžiau dėl pertekliaus, papildomai, tai yra smaugimas, kaip ir arbatinukas, buvo tarsi viršvalandžiai. Ne, netiesa! Katiną smaugiau ne dėl arbatinuko. Tad su kuo turėčiau sieti katiną? Neturėjau laiko mąstyti, reikėjo lipti žemyn ir stoti akis į akį su situacija, kuri ir be to buvo neįprasta, kupina nakties keistenybių...

Nulipau. Apačioje tuščia, pamaniau, jog visi sodelyje. Tačiau prieš pasirodydamas priebučio tarpduryje, dirstelėjau į juos pro užuolaidą. Siena. Ant sienos negyvas katinas. Ant kablio. Prie sienos stovėjo žmonės, tarp jų Lena – iš tolo, sumažėjusi, atrodė tarsi simbolis. Pasirodyti priebutyje nebuvo lengva, tai tarsi šuolis į nežinomybę... O jei mane kas nors matė, jei po akimirkos teks ką nors lementi apkvaišus iš gėdos? Pamažu ėjau žvyro takeliu, dangus lyg padažas, saulė, ištirpusi baltose platybėse, vėl bus kaitra, kokia vasara! Artėjau, ir katinas darėsi vis ryškesnis, liežuvis, šonu išlindęs iš snukio, išsprogusios akys... kabojo. Maniau, jog jei tai nebūtų katinas, būtų daug geriau, katinas bjaurus iš prigimties, katino švelnumas, minkštumas tarsi įsodinti į pasiutusį braižymąsi, draskymąsi, siaubingą kvykimą, taip, kvykimą, katinas gali glaustytis, bet ir kankinti, jis mielas katinėlis, bet kartu ir plėšrūnas... Ėjau pamažu, kad laimėčiau laiko, nes mane patį stebino mano nakties poelgio, tada vos matomo, įaugusio į nakties keistenybes, reginys. Pagaliau atrodė, jog lėtumu užsikrėtė visi, jie irgi vos judėjo, Fuksas pasilenkęs apžiūrinėjo sieną ir žemę palei ją, ir tai man kėlė juoką. Tačiau mane stebino Lenos grožis, netikėtas, negirdėtas, ir apstulbęs pamaniau: o, kaip ji išgražėjo po vakarykščio!

Leonas klausinėjo, susikišęs rankas į kišenes:

– Ką jūs apie tai manote?

Dažytų plaukų kuokštelis styrojo virš jo plikės tarsi laivo vairininkas.

Atsidusau. Jie nežinojo, jog tai aš. Niekas manęs nematė.

Pasakiau Lenai:

– Kaip jums turėtų būti nemalonu!

Nužvelgiau ją, švelni kavos spalvos palaidinė, tamsiai mėlynas sijonas, susigūžusi, švelniomis lūpomis, rankos prie šonų tarsi rekrūto... ir plaštakos, pėdos, nosytė, ausytės smulkutės, pernelyg smulkios. Iš pradžių tai mane erzino. Aš nugalabijau jos katiną, aš jai iškrėčiau tokį dalyką – brutaliai, masyviai – o tos pėdytės buvo tokios mažutės!

Tačiau mano įsiūtis virto pasitenkinimu. Juk ji, supraskite mane, buvo pernelyg smulki net katino akivaizdoje, ir to gėdijosi, buvau tikras, gėdijosi katino! Ak! Per smulki viskam, šiek tiek mažesnė, negu pridera, tiko tik meilei ir niekam kitam, todėl ir gėdijosi katino... nes žinojo, jog kad ir kas būtų su ja susiję, būtinai buvo susiję su meile... ir nors nenuvokė, kas, vis dėlto gėdijosi katino, nes katinas buvo jos katinas, susijęs su ja...

Tačiau jos katinas buvo ir mano katinas, mano pasmaugtas. Jis buvo mūsų bendras.

Gėrėtis? Susivemti?

Leonas paklausė:

– Ar nieko nežinote? Kas, kaip? Nieko nepastebėjote?

Ne, nieko nežinojau, vakar vaikštinėjau iki vėlyvo meto, grįžau gerokai po dvyliktos, parėjau tiesiog per priebutį, neįsivaizduoju, ar katinas jau kabojo, – su šiais melagingais parodymais manyje augo pasitenkinimas, jog klaidinu ir jau esu nebe su jais, o prieš juos, *kitoje* pusėje. Tarsi katinas būtų mane nustūmęs iš vienos medalio pusės į kitą, į tą pasaulio dalį, kur vyko paslaptingi dalykai, į hieroglifo sferą. Ne, jau nebebuvau su jais. Patyliukais kikenau žiūrėdamas į Fuksą, kruopščiai ieškantį pėdsakų palei sieną ir besiklausantį mano melagysčių.

Aš žinojau katino paslaptį. Aš buvau kaltininkas.

– Pakarti katiną! Kur tai matyta! – įširdusi užriko Kulka ir pritilo, tarsi jai kas nors būtų nutikę.

Iš virtuvės išniro Katasė ir per lysves ėjo mūsų link. Jos „manieringos“ lūpytės artėjo prie katino snukio – pajutau, jog ji eidama jaučia atnešanti su savimi šį tą gimininga tam snukiui, ir tai man staiga sukėlė pasitenkinimą, tarsi mano katinas jau tvirčiau būtų įsitaisęs *kitoje* pusėje. Lūpa artėjo prie katino, man išgaravo visos abejonės dėl tos nekaltos jos fotografijos, ji artėjo su visu gličiu sprūdimu, išsukta ir niekinga, kaip kokia didelė kiaulystė – ir tarsi tamsus tos nakties virpulys perbėgo man per nugarą. Kartu nenuleidau žvilgsnio nuo Lenos – ir mane apėmė nuostaba, o gal slepiamas, ką aš žinau, kupinas susižavėjimo sukrėtimas ir jaudulys pajutus, jog Lenos gėda šiam lūpų sugedimui iškilus virš katino vis auga. Gėdos prigimtis keista, maištinga; kai kam nors priešiniesi, ji įtraukią šį kai ką į giliausią, savą, intymią sferą – taip ir Lena, gėdydamasi katino bei lūpos su katinu, visa tai įsileido į savo asmeninių paslapčių slėpinius. Per jos gėdą katinas susisiejo su lūpa tarsi vienas krumpliaratis, sukibęs su kitu. Tačiau mano tylus triumfo šūksnis susiliejo su dejone, kokiu velnišku stebuklu šis gaivus ir naivus grožis galėjo sugerti šlykštybę... ir savo gėda patvirtinti mano nuojautas! Katasė rankose laikė dėžutę – tai buvo mudviejų dėžutė su varle – ak, tikriausiai Fuksas išeidamas pamiršo ją pasiimti!

– Radau ją savo kambarėlyje, gulėjo prie lango.

– Kas toje dėžutėje? – paklausė Leonas.

Katasė atitraukė dangtelį.

– Varlė.

Leonas sumojavo rankomis, tačiau Fuksas netikėtai žvaliai atsiliepė.

– Atsiprašau, – tarė jis, paimdamas iš Katasės dėžutę. – Apie tai vėliau. Tuoj viskas paaiškės. O kol kas kviečiu visus į valgomąjį. Norėčiau pasikalbėti. Katiną palikime kaip yra, vėliau aš dar sykį ramiai jį apžiūrėsiu.

Gal tas asilas ketino vaidinti seklį?

Pamažu nuėjome namų link, aš, ponia Kulka, nieko nekalbanti, nemaloni, įsižeidusi, Leonas su styrančiu plaukų kuokštu. Liudviko nebuvo, jis turėjo grįžti iš biuro tik vakare. Katasė pasuko į virtuvę.

– Mieli ponai, – pradėjo Fuksas valgomajame, – turime būti atviri, Čia tikrai kai kas vyksta...

Drozdovskis, viskas, kad tik pamirštų Drozdovskį, bet matyti, kad įsitvėrė ir brausis toliau, kiek tik bus įmanoma.

– Kai kas vyksta. Mudu su Vitoldu vos atvykę sumojome, tik nebuvo kaip kalbėti, nes nieko tikra, šiaip toks įspūdis... Tačiau galų gale turime atvirai...

– Aš kaip tik... – pradėjo Leonas.

– Būkite malonus, – pertraukė jį Fuksas ir priminė, kad eidami čia radome pakartą žvirblį... Tikrai stulbinantis dalykas.

Jis papasakojo, kaip vėliau kai ką atpažinome, tarsi rodyklę ant mūsų kambario lubų. Rodyklė ar ne rodyklė, gal ir iliuzija, juo labiau, kad ankstesnį vakarą irgi pasimatė rodyklė, čia, ant lubų, ar prisimenate?.. rodyklė, o gal grėblys... pakaks, kad negalime atmesti savitaigos, *atenti*! Bet mes vien iš smalsumo, paklausykite, dėl sportinio intereso nutarėme patyrinėti.

Jis papasakojo apie mūsų atradimą, apie pagaliuko padėtį, apie plyšį sienoje ir prisimerkė.

– Hmmm... sutikite... pakartas žvirblis... kabantis pagaliukas... tai tarsi jau šis tas... Dar jei visa tai nebūtų buvę kaip tik ten, kur rodė rodyklė...

Nudžiugau, pagalvojęs apie pakartą katiną, – lygiai kaip kabantis pagaliukas – kaip žvirblis – mane nudžiugino ši dermė! Leonas atsistojo, norėdamas tuojau pat eiti prie pagaliuko, bet Fuksas jį sulaikė:

– Palūkėkit, pirmiausia viską papasakosiu.

Tačiau pasakoti jam sekėsi sunkiai, įvairiausių prielaidų ir analogijų voratinklis pančiojo jį, mačiau, kad jis silpo, vieną akimirką net susijuokė pats iš savęs ir iš manęs, surimtėjo, rimtu veidu lyg maldininkas aiškino apie rodiklį, jog rodiklis buvo pakreiptas...

– Ponai, kas mums trukdo patikrinti? Jei patikrinome rodyklę, galime ir rodiklį. Mes tik šiaip... patikrinome. Dėl visa ko. Ne todėl, kad kaip nors nepasitikėtume Katase... tik kad patikrintume! Dėl visa ko nešiausi dėžutėje varlę, kad apsimestume pokštaują, jei mus kas nors sučiuptų. Pamiršau ją išeidamas, todėl Katasė ją ir atnešė.

– Varlė, – ištarė Kulka.

Jis pasakojo apie mudviejų kratą, kaip ieškojome ir ieškojome, bergždžiai, ir nieko, visiškai nieko, bet prašyčiau įsivaizduoti, galų gale suradome vieną smulkmeną, be abejo, mažytę, visiškai nereikšmingą, sutinku, taip, bet kartojosi tarsi daugiau kartų nei turėtų, žinote, jei kas nors kartojasi dažniau, nei leistina... Jis ėmė vardyti, bet nelabai įsitikinęs, per silpnai!

Adata, įbesta į stalviršį.

Plieninė plunksna, įsmeigta į citrinos žievelę.

Dildė, įsmeigta į dėžutę.

Smeigtukas, įbestas į kartono dėžę.

Kitas smeigtukas, įbestas į kartono dėžę.

Vinis, įkalta į sieną, čia pat virš grindų. Ak, kaip jį išsekino ta litanija, išvargęs, suimtas nuobodulio, įkvėpė oro, pasitrynė išsprogusių akių kampučius ir stovėjo tarsi maldininkas, pristigęs tikėjimo, o Leonas užsikėlė koją ant kojos, ir parodė jo nekantrumą, Fuksas pabūgo, jis apskritai per menkai pasitikėjo savimi, šį pasitikėjimą buvo sunaikinęs Drozdovskis. Mane vėl apėmė siutas, jog atsidūriau greta jo – aš, kuriam šis tas nutiko su šeima Varšuvoje, pasibjaurėtina, atgrasu, koks vargas, na, ką darysi...

– Adatos, odelės, – suniurnėjo Leonas. Jis nebaigė, bet to pakako: adatos, odelės, žodžiu, vienos kvailystės, kvailystės, šiukšlių krūva, o mudu ant jos tarsi du šiukšlininkai.

– Lukterkit! – sušuko jis. – Štai čia ir cinkelis, jog kai išėjome iš ten, ponia taip pat kalė! Kūju! Į tą kelmą, prie orlaidės. Iš visų jėgų!

Žvilgtelėjo į šoną. Pasitaisė kaklaraištį.

– Aš kaliau?

– Jūs.

– Ir ką?

– Kaip tai ir ką, ten viskas sukalta, ir jūs, ponia, kalėte!

– Aš nieko nekaliau, aš tik daužiau kelmą.

Ponia Mancia traukė žodžius iš beribės, lyg kankinės, kantrybės išteklių.

– Lena, aukseli, paaiškink, kodėl aš daužiau kelmą.

Jos balsas buvo beasmenis, akmeninis, o žvilgsnis sakyte sakė: „Viską ištversiu!"

Lena susitraukė į save – labiau vaizduodama judesį, negu judėdama, lyg sraigė, lyg kai kurie krūmai, lyg visa, kas traukiasi ar gūžiasi vos prilietus.

Ji nurijo seilę.

– Lena, sakyk tiesą!

– Mamai kartais... Užeina tokia krizė. Nervų. Kartkartėmis nutinka. Tuomet ji griebiasi bet ko... kad išsikrautų. Kala. Arba daužo, jei pakliūva po ranka stiklas.

Melavo. Ne, nemelavo! Tai buvo vienu metu ir tiesa, ir melas. Tiesa, nes atitiko tikrovę. Melas, nes jos žodžiai (tai jau žinojau) galiojo ne dėl savo tiesos, bet tik dėl to, kad radosi iš jos, Lenos – kaip ir žvilgsnis, kvapas. Jos kalbėjimas buvo pusinis, kompromituojamas jos žavesio, neramus ir tarsi pakibęs ore... Kas, jei ne motina, būtų supratusi tą rūpestį? Ponia Kulka paskubėjo išversti jos aiškinimą į dalykiškesnę senos moters kalbą.

– Aš, ponai, dienų dienas. Metų metus. Nuo ryto iki vakaro. Plušu ir plušu. Pažįstat mane, esu rami ir taktiška, gerai išauklėta. Tačiau kai man ta ramybė susprogsta... Tada griebiuosi, kas po ranka.

Susimąstė ir pasvėrusi pridūrė:

– Griebiuosi, kas po ranka...

Nesusilaikė ir pasišiaušusi riktelėjo:

– Kas po ranka!

– Aukseli, – pratarė Leonas, o ji jam riktelėjo:

– Kas po ranka!

– Kas po ranka, – nesiginčijo Leonas, o ji vėl užriko:

– Ne kas po ranka! Kas po ranka! – Ir nutilo.

Aš irgi sėdėjau ramus.

– Suprantama, – Fuksas srūte sruvo mandagybėmis. – Visiškai suprantama... Tiek darbų ir rūpesčių... Nervai! Taip, taip!.. Na, paaiškėjo... Bet tuojau pat pasigirdo kitas bildesys, tarsi iš namų, iš vidaus...

– Tai aš, – ištarė Lena.

– Tai ji, – kupina beribės kantrybės paaiškino ponia Mancia. – Išgirdusi, jog man užeina tokie dalykai, ji arba pribėga ir suima už peties, arba pati ima kelti triukšmą. Kad aš atsipeikėčiau.

Paaiškėjo. Lena pridūrė dar kelias smulkmenas: jog jiedu su Liudviku buvo ką tik grįžę, jog išgirdusi motiną daužantis ji sugriebė vyro batą (vyras buvo prausykloje) ir trankė juo į stalą, paskui į lagaminą... Viskas paaiškėjo, šios nakties paslaptys nusėdo ant sauso aiškinimo smėlio – tai manęs visai nenustebino, buvau tam pasirengęs, bet vis dėlto tai buvo tragiška, išgyventi įvykiai krito mums iš rankų lyg šiukšlės, visi jie tarsi šiukšlės gulėjo mums po kojomis, adatos, vinys, kūjai, bildesiai... Žvilgtelėjau į stalą ir pastebėjau ropinę ant padėklo, pusmėnulio formos šepetėlį trupiniams, Leono akinius (skaitymo) ir kitų daiktų – nejudrių, tarsi būtų išleidę paskutinį kvapą. Ir abejingų.

Daiktų abejingumui antrino žmonių abejingumas, jau priešiškas ir žengiąs pykčio link – neva kvaršiname jiems galvas. Tačiau prisiminiau katiną, ir tai mane guodė – vis dėlto ten, prie sienos, dar tebebuvo truputis siaubo, tebežiojėjo tas snukis.

Svarsčiau, jog nors mūsų du bildesiai bejėgiai gulėjo čia ant žemės, aš turėjau užantyje paruošęs dar vieną bildesį, ne taip lengvai paaiškinamą ir net pasibjaurėtiną, iš tiesų gana rimtų rūpesčių kėlusį bildesį... Kaip ji susidoros su mano beldimusi į jos duris?

Paklausiau Lenos... To beldimo iš viršaus buvo tarsi dvi serijos, ar ne?.. Viena po kitos. Tikrai žinau, buvau netoli lauko durų, melavau aš, kai prasidėjo antroji serija. Tas kitas triukšmas buvo kitoks.

Laužtis! Laužtis pas ją! Kaip tą naktį į jos duris! Tempiau stygą! Ką ji atsakys? Tarsi vėl stovėčiau prie jos durų ir daužyčiausi... Ar ji numano, kas galėjo daužytis į jos duris? Kodėl iki šiol apie tai nė neužsiminė?

– Antrasis triukšmas?.. A, taip, netrukus vėl ėmiau daužyti... kumščiu į langines... Buvau susierzinusi. Nebuvau tikra, ar mama nusiramino.

Ji sumelavo.

Ar iš gėdos, numanydama, jog tai aš?.. Gerai, bet Liudvikas... juk Liudvikas buvo su ja, girdėjo, kaip aš daužiau duris, kodėl jis neatidarė? Paklausiau:

– O kaip ponas Liudvikas? Ar jis buvo su jumis?

– Liudvikas buvo prausykloje.

Vadinasi, Liudvikas buvo prausykloje, ji pati buvo kambaryje, aš ėmiau daužyti duris, ji neatidarė: galbūt manė, jog tai aš, galbūt nemanė – šiaip ar taip, žinojo, jog kad ir kas būtų laužęsis, laužėsi pas ją. Išsigandusi neatidarė. O dabar meluoja, jog tai ji daužėsi! O, laime, o, triumfe, mano melas atsimušė į jos melą, abu susijungėme melagystėje, ir aš savo melu įaugau į jos melą!

Leonas grįžo prie savo klausimo:

– Kas pakorė katiną?

Jis mandagiai pastebėjo, jog nesą reikalo domėtis triukšmais: tai jau išaiškėjo, pagaliau jis pats nieko negalįs apie tai pasakyti, lošti bridžą baigė trečią ryto – tačiau kas pakorė katiną, kodėl jis pakartas?.. Klausė, ir jo spaudimas, nors ir į nieką nenukreiptas, pakibo ore:

– Kas pakorė? Aš klausiu, kas?

Aklas atkaklumas nusėdo jam ant plike vainikuoto veido.

– Kas pakorė katiną? – klausė jis, įsitikinęs savo teisumu ir teise klausti. Jis neatlyžo, ir man tai ėmė kelti nerimą. Tada ponia Mancia nė nevirptelėjusi ir žiūrėdama tiesiai priešais save ištarė:

– Leonas.

O jei tai ji? Jei ji nužudė katiną? Juk aš žinojau, kas nužudė, aš pats jį nužudžiau – bet tuo savo „Leonas" ji patraukė į save kitų žvilgsnius, o Leono spaudimas tarsi atrado teisingą kryptį ir subyrėjo į ją. Vis dėlto man atrodė, jog ji *galėjo*, jei įsiutusi daužė kūju, juk iš to paties įsiūčio galėjo ir katiną... ir tai pasidarė panašu į ją, į jos trumpas galūnes ir storus sąnarius, į jos trumpą, platų liemenį, kupiną motiniškų malonių – taip, ji *galėjo* – visa tai kartu, liemuo, galūnės ir t. t., visa tai *galėjo* pasmaugti ir pakarti katiną!

– Ti-ri-ri!

Leonas ėmė niūniuoti.

...ir melodijoje, kuri čia pat nutilo, nuskambėjo slepiamas pasitenkinimas... nuskambėjo kandžiai... tas kandumas...

Pasitenkinimas, jog „kukuku, Kuliaška" neišlaikė jo klausimo ir jog spaudimas teko jai, jog nukreipė į save visų žvilgsnius?.. Tad ką, tad gal jis, ne kas kitas, aišku, jis galėjo, kodėl gi ne... o duonos rutuliukai, o žaidimas jais ir stumdymas dantų krapštuku, niūniavimas, obuolio odelės raižymas nagu, „mąstymas" ir kombinavimas... taigi, kodėl gi jis negalėtų pasmaugti katino, pakarti? Aš pasmaugiau. Taip, aš pakoriau. Aš pakoriau, pasmaugiau, bet ir jis *galėjo*... *Galėjo* pakarti ir *galėjo* dabar piktdžiugauti, žmonai pakliuvus į nemalonę! O jei jis nepakorė katino (nes aš jį pakoriau), tai, šiaip ar taip, galėjo pakarti žvirblį... ir pakabinti pagaliuką!

Juk, dėl Dievo, žvirblis ir pagaliukas nenustojo būti paslaptimi vien todėl, kad aš pakoriau katiną! Jie kabojo ten, pakraštyje, tarsi du tamsos židiniai!

Tamsa! Man jos reikėjo! Ji man buvo reikalinga kaip nakties, kai laužiausi pas Leną, tąsa! Leonas taip pat įsiliejo į mano tamsą, piršdamas gašlaus sibaritiškumo galimybę, užmaskuotą, uždarą malonumą, kuris siautėtų po šių garbiųjų namų Plynuosius Laukus – tai nebūtų taip įtikima, jei jis dabar nebūtų nutraukęs savo dainelės – iš baimės išsiduoti... Šis ti-ri-ri nuskambėjo tarsi džiugus padaužos švilptelėjimas, jog žmonai slystelėjo koja... Gal ir Fuksui toptelėjo, jog garbusis tėtušis ir sutuoktinis, nuolat namie tupįs pensininkas, išeidavęs tik sumesti bridžiuko, galėjo prie šeimos stalo, žmonos akivaizdoje, susirasti savų asmeniškų pramogų... O jei jis žaidė rutuliukais, kodėl negalėjo paišinėti lubose rodyklių? Ir dar prisigalvoti kitų džiaugsmų pašalyje?

Mąstytojas! Juk jis buvo mąstytojas... Jis vien mąstė ir mąstė – ir galėjo sumąstyti nepaprastų dalykų.

Suriaumojo, sudrebėjo, ūžesys, sunkvežimis, didelis, su priekaba, keliu, pravažiavo, krūmai, tolsta, langų stiklai nurimo, nusigręžėme nuo lango, bet nuo viso to atsikvošėjo „visa kita", ten toliau, už mūsų būrio, ir aš, pavyzdžiui, išgirdau lojant šunelius gretimame sode, pastebėjau ropinę vandens ant mažojo staliuko, nieko svarbaus, visai nieko, bet todėl, jog tai įsibrovė, visas pasaulis įsibrovė iš išorės, keitė mūsų planus, ir ėmėme šnekėti vis nerišliau, kad niekas svetimas negalėjo, nes juk šunys, būtų užpuolę, o pernai siautėjo vagys, ir apie kitką ir t. t. ir t. t., tai truko ilgokai, skambėjo atsitiktinai, aš vis dar girdėjau tuos atgarsius „iš gilumos", tarsi kažkas kažkur būtų pliaukšėjęs, tekšėjęs, ir nežinia iš kur atsirado vario atbalsis, tarsi nuo virdulio... vėl lojimas, buvau išvargęs ir nieko nebesinorėjo, staiga man pasirodė, jog kai kas tarsi vėl ėmė ryškėti...

– Kas tau tai padarė? Kodėl taip padarė? Brangioji!

Kulka apkabino Leną. Jos susiglaudė. Šis apsikabinimas man pasirodė nemalonus, tarsi būtų nukreiptas prieš mane, ir manyje vėl atgimė budrumas, bet tik šiam glėbiui užsitęsus kokią milijardinę akimirkos dalį (tai reiškė jo perteklių, užtęstumą, perdėtumą) teko iš tiesų sukaupti dėmesį! Kas, kodėl? Kulka paleido Leną iš savo trumpučių rankų glėbio.

– Kas tau tai padarė?

Ką ji? Taikosi? Ne į Leoną... Gal į mane? Taip, į mane ir į Fuksą, šiuo apsikabinimu su Lena ji viliojo į dienos šviesą visą neaiškią šios katžudystės aistrą, na kaipgi, „kas tau tai padarė?", tai yra, „tai buvo padaryta tau, o jei tau, vadinasi tik iš aistros, tad ką daugiau kaltinti, jei ne du neseniai atvykusius jaunuolius?" Tikra palaima! Palaima, jog katinas tampa meilės dalyku!.. Bet atsargiau, tai pavojinga! Susvyravau, ką čia sakyti, aklavietė, spraga, skylė, niekas, kol išgirdau kalbant Fuksą, Fuksas kalbėjo ramiai, tarsi be jokio sąryšio su Kulka, tarsi garsiai samprotaudamas: „Pirmiausia buvo pakartas viščiukas. Paskui žvirblis. Paskui pakabintas pagaliukas. Vis tas pats korimas keliais variantais.

Tai tęsiasi gana ilgai, žvirblis jau gerokai dvokė, kai jį radome pirmąją dieną..." Teisingai, Fuksas vis dėlto nebuvo toks kvailys, tai buvo geras argumentas, korimas buvo įsisiautėjęs dar iki mums atvykstant, taigi jokie įtarimai ant mūsų nekrito... deja... Labai gaila!

– Teisybė, – sumurmėjo Leonas, ir aš pamaniau, jog ir jis tikriausiai kurį laiką mus įtarė.

Staiga visi ėmė kalbėti. Katasė, sakė Kulka, negali būti! Kur ten Katasė! Niekaip! Ji tiesiog apsirgusi iš rūpesčio, taip mylėjo tą Davidėlį, vaikšto tarsi apduota, pažįstu ją nuo vaikystės, Dieve mano, jei ne mano pasiaukojimas, mano globa!.. Ji kalbėjo, bet kalbėjo per daug, kaip paprastai daro tos poniutės, pensionų savininkės, ir mąsčiau, ar tik ji nėra pernelyg tokia, kokia yra, bet pasigirdo vandens šniokštimas iš čiaupų ir tarsi kažkur važiuotų automobilis... Kas nors įsibrovė, sakė Leonas, bet karti katiną... Kas būtų brovęsis karti katino? Juk ir kaimynų šunys... neleistų taip... Man suskaudo petį. Žvilgtelėjau pro langą, krūmai, eglė, dangus, karštis, į lango rėmą buvo įstatyta kito medžio juostelė. Paskui Leonas – jog norėtų apžiūrėti pagaliuką ir tuos kitus ženklus...

– Ženklus? Juos galite įžiūrėti ir iš čia. (Tai pasakė Fuksas.)

– Atsiprašau. Ką sakote?

– Kas galėtų laiduoti, jog net čia, šiame kambaryje, nėra jokių kitų ženklų... kurių iki šiol nepastebėjome?

– O jūs, ponia? Ar jūs nieko neįtariate? – paklausiau Lenos.

Ji gūžtelėjo:

– Tikriausiai niekas man nelinki blogo... (tą pačią akimirką suvokiau nelinkįs jai blogo... Ak, numirti! Nebebūti! Kokia našta, koks akmuo! Mirtis!)

Leonas kreipėsi į mus su sielvartingu skundu:

– Kaip tai... Kaip tai... nemalonu, ponai, nemiela... Kaip... piktavališka! Kad bent žinotume, už kurio galo užsikabinti, bet ką gi, nežinia, nes nei per tvorą, nei iš vidaus, ne, ir kam gi, nei iš dešinės, nei iš kairės, keistenybė, iškviesčiau policiją, bet kam, tik imtų sklandyti kalbos, vieni juokai, išsišaipytų ir tiek, net policijos neišeina kviesti, o vis dėlto, prašom... Vis dėlto, katinas ar ne katinas, svarbu ne katinas, o tai, jog pats faktas nenormalus, kažkokia fikcija, aberacija ar dar kas; užtenka, kad atsiveria erdvė apmąstymams, ir galima svarstyti, išsigalvoti, kas kam patinka, niekuo netikėti, įtarinėti visus, nes kas galėtų laiduoti, ar kuris nors iš mūsų čia sėdinčių, juk beprotybė, iškrypimas, aberacija, taigi, kaipgi, kiekvienam gali nutikti, ir man, ir mano žmonai, ir Katasei, ir jums, ponai, ir dukrai, jei aberacija, tai apskritai jokios garantijos, aberacija *fiat ubi vult*, cha cha cha, kaip sakoma, gali nutikti visusium, kiekvienam, bet kuriuo asmeniu ir bet kuriuo pavidalu, cha cha, hm, hm! Kokia niekšybė! Tokia štai... kiauliusium, sukiaulėjimas... kad senatvėje, turėdamas namus, šeimą, net nebūčiau tikras, su kuo bendrauju, kur esu, kad savo namuose jausčiausi lyg benamis šuva, negalėčiau niekuo pasitikėti, kad mano namai virstų beprotnamiu... ar tam aš visą gyvenimą... ar tam visi tie mano darbai, pastangos, rūpesčiai, viso mano gyvenimo karai, kurių nei suskaičiuosi, nei prisiminsi, metų metai, bijokit Dievo, metų metai, o juose mėnesiai, savaitės, dienos, valandos, minutės, sekundės, nesuskaičiuojamos, neįsimenamos, mano sekundžių vainikas, persunktas darbu... Ar tam, kad niekuo negalėčiau pasitikėti? Už ką? Kodėl? Gal ir būtų galima sakyti, jog perlenkiu, o katinas – tai menkniekis, bet ponai, reikalas bjaurus, bjaurus, nes kas gali laiduoti, kad viskas pasibaigs katinu, kad po katino neateis eilė stambesniam žvėriui, jei namuose beprotis, ką gali žinoti, be abejo, nenoriu perlenkti, bet apie ramybę nebėra nė kalbos, kol nepaaiškės, žmogus savo namuose yra tik iš malonės, tik iš malonės, sakau...

– Nutilk!

Liūdnai pasižiūrėjo į Kulką:

– Nutilti, tylėti, gerai, bet galvoti... Galvoti aš nenustosiu!

Lena prakošė į šalį „nustotum", ir man pasirodė, jog su šiuo prakošimu įžiūriu kai ką nauja, kai ką, ko anksčiau joje nepastebėjau, bet... ką gali žinoti? Klausiu, ką gali žinoti? Keliu dardėdamas pravažiavo vežimas su žmonėmis, įžiūrėjau tik galvas už paskutinio krūmo, šunys lojo, viršuje panginė, žliumbė vaikas, didelis triukšmas gilumoje, didelis, visuotinis, choru, o ant spintos butelis, kamštis... Ar ji galėtų nužudyti mažą vaikelį? Žvelgdama tokiu švelniu žvilgsniu? Tačiau jei nužudytų, šitai iš karto susilietų su jos žvilgsniu į tobulą vienovę, paaiškėtų, jog vaikžudė gali žiūrėti švelniu žvilgsniu... Ką gali žinoti? Kamštis. Butelis.

– Ką jūs ten vėl?.. – pasišiaušė Leonas. – Gal tamsta ką nors patarsite? – romiai paklausė Fukso. – Eime apžiūrėti rodyklės ir pagaliuko...

Buvo karšta, tai buvo viena iš tų valandų mažuose pirmo aukšto kambarėliuose, kai darosi tvanku, matyti dulkės ore, suima nuovargis, man skaudėjo kojas, lauko durys buvo praviros, ir visą laiką kažkas kažkur vyko, praskrido paukštis, girdėjosi dūzgiant, Fuksas sakė: „...šiuo atveju sutinku su jumis, pone direktoriau, šiaip ar taip, gerai, kad pasikalbėjome, o jei kas nors pastebėtų ką nors nauja, tuojau pat turime, ponai, vieni kitiems pranešti..." Drozdovskis. Drozdovskis. Visa tai – sunkiai besikapstantys iš lipnios pliurzės, paklydę aibėse, tarytum kas nors, kas jau spėjo išsikapstyti iki pusės, jau klūpo ant kelių, bet tuoj vėl įsmuks, šitiek, šitiek smulkmenų turiu atsiminti... Prisiminiau dar nepusryčiavęs. Skaudėjo galvą. Norėjau prisidegti cigaretę, įsikišau ranką į kišenę, ten degtukų neradau, juos pamačiau buvo kitoje stalo pusėje, prie Leono, prašyti ar neprašyti, pagaliau parodžiau jam cigaretę, jis ištiesė ranką, stumtelėjo dėžutę mano pusėn, aš ištiesiau ranką.

VI

Jį palaidojo už tvoros, palei kelią. Tuo pasirūpino Liudvikas, parėjęs iš biuro ir viską sužinojęs. Jam tai nepatiko, burbtelėjęs „barbarai“ apkabino Leną, paskui ėmėsi laidoti katiną griovyje... Aš basčiausi... apie mokymąsi, aišku, negalėjo būti nė kalbos, išėjau į kelią, grįžau, pavaikščiojau po sodelį. Iš tolo, atsargiai, kad niekas nepastebėtų, apžiūrėjau eglę ir kelmą, kurį trankė Mancia, Katasės kambario duris, vietą už namo kampo, kur stovėjau tada, kai išgirdau traškesį iš viršaus... Šiose vietose ir daiktuose, šių vietų ir daiktų santykiuose slypėjo takelis, atvedęs mane prie smaugimo; jei pajėgčiau teisingai perskaityti šių daiktų ir vietų kombinaciją, galbūt apie tą savo smaugimą sužinočiau visą tiesą. Sugalvojęs dingstį užėjau net į virtuvę, kad dar sykį patikrinčiau Katasės lūpas. Vienas vargas, viso to buvo tiek daug, labirintas vis augo, daugybė daiktų, daugybė vietų, daugybė įvykių, ar nebus taip, kad kiekvieną mūsų gyvenimo pulso dūžį sudaro milijardai smulkmenų; ką daryti? Taigi iš tiesų nežinojau, ką daryti. Visiškai neišmaniau ko griebtis. Buvau be darbo.

Užėjau net į tuščią vasarotojų kambarį, kur pirmą kartą išvydau Leną ir jos koją ant lovos geležies, grįždamas stabtelėjau koridoriuje, kad prisiminčiau grindų girgždesį, kai išėjau tą pirmąją naktį ieškodamas Fukso. Atpažinau rodyklę lubose, apžiūrėjau peleninę ir žvilgsniu suradau kamščio gabaliuką butelio kakliuke – tačiau šiame mano apžiūrinėjime nebūta jokios minties, apžiūrinėjau ir tiek, jaučiausi silpnas tarp šių smulkmenų, tarsi tas, kuris gaivaliojasi po sunkios ligos, kai pasaulis susitraukia į vabalėlį ar į saulės dėmelę... ir kartu tarsi tas, kuris po ilgo laiko stengiasi atkurti savo neištirtą, nesuprantamą istoriją (šyptelėjau, prisiminęs Leoną ir jo minutes, sekundes)... Ko gi aš ieškojau, ko ieškojau? Pamatinio tono? Pradinės melodijos, kokios nors šerdies, kuria remdamasis galėčiau atkurti, sudėlioti savo istoriją? Bet išsiblaškymas, ne vien mano, vidinis, bet ir plaukiantis iš išorės, iš įvairumo ir pertekliaus, iš painiavos, neleido ties niekuo susikaupti, viena smulkmena atitrūkdavo nuo kitos, viskas buvo lygiai svarbu ir nesvarbu, prieidavau ir atsitraukdavau... Katinas. Kodėl pasmaugiau jos katiną? Apžiūrinėdamas grumstus sodelyje, vieną tų, kuriuos tyrinėjome su Fuksu sekdami pagal rodyklės liniją (kai aš šepečiu rodžiau kryptį), pamaniau, jog būtų lengviau į tai atsakyti, jei mano jausmai jai būtų aiškesni man pačiam. Tik kas tai būtų? – svarsčiau, praskleisdamas žoleles, tas pačias, kaip anuomet, – tik kas tai būtų? Meilė, kokia ten meilė, aistra, taip, tik kokia? Viskas prasidėjo nuo to, jog nežinojau nieko: nei kas ji tokia, nei kokia ji, ji buvo paini, išskydusi, neįskaitoma (mąsčiau žiūrinėdamas lubų žemynus, salynus, ūkus), ji buvo nesuvokiama, kankinanti, galėjau ją vaizduotis ir šiaip, ir taip, šimte tūkstančių situacijų, suvokti ją iš tos ir iš kitos pusės, pamesti ir vėl atrasti, sukioti į visas puses, tačiau (mintijau, atidžiai dairydamasis po teritoriją tarp namo ir virtuvės ir stebėdamas nubalintus medelius, stipria virvute parištus prie kuolelių), tačiau nebuvo abejonės, jog ši jos tuštuma mane siurbė ir klampino, ji ir tik ji, taip, taip, bet, mąsčiau aš, akimis paklydęs išlenkto, deformuoto lietvamzdžio zigzaguose, ko aš iš jos norėjau? Glamonėti? Kankinti? Žeminti?

Garbinti? Ar norėjau su ja kiaulystės, ar angeliškumo? Ar man buvo svarbu paniurkyti ją, ar apkabinti ranka, priglausti? Ką aš žinau, ką aš žinau, štai ir išeina, kad nieko nežinau... Galėčiau sugriebti ją už pasmakrės ir pažvelgti į akis, ką aš žinau, ką aš žinau... Ir spjauti jai į burną. O juk ji slėgė mano sąžinę, išnirusi lyg iš sapno, su sunkia, lyg palaidi plaukai nusidriekusia neviltimi... Ir tada katinas man pasirodė esąs žymiai baisesnis...

Tebeklaidžiodamas nuėjau prie žvirblio – nors mane vis labiau trikdė tai, jog žvirblio vaidmuo pranoko jo tikrąją reikšmę, ir nors negaliu jo su niekuo susieti, jis vis save primeta ir sustingęs slegia paribiuose. Tačiau (mąsčiau, pereidamas įkaitusį kelią ir žengdamas į išdžiūvusią žolę) negalėjai prieštarauti, egzistavo tam tikri sutapimai, kad ir tai, jog katinas ir žvirblis gana giminingi, pagaliau katinas ėda žvirblius, cha cha, koks lipnus tas sąsajų voratinklis! Kodėl esu paliktas asociacijų malonei?

Tačiau visa tai nebuvo taip svarbu; tuo tarpu iš tiesų atrodė, jog kai kas pamažu iškyla į paviršių, kai kas vis reikšmingesnio, vis įkyresnio... kyla iš to, jog aš katiną ne tik pasmaugiau, bet ir pakoriau. Tiesa, pakoriau, nes nežinojau, ką daryti su jo maita, korimas man šovė į galvą mechaniškai, po visų mūsų komedijų su žvirbliu ir pagaliuku... pakoriau iš pykčio, net iš įniršio, leidęsis jos įtraukiamas į kvailą avantiūrą, vadinasi, tam, kad atkeršyčiau, kartu iškrėsčiau šunybę, pasijuokčiau ir tuo pačiu nukreipčiau įtarimą kita linkme – sutinku, aišku, sutinku – bet, šiaip ar taip, pakoriau jį, ir tas korimas (nors mano paties darbas, iš manęs kilęs) prisidėjo prie žvirbliško ir pagaliukiško korimo: trys korimai – tai jau ne du korimai, tai – faktas. Tikras faktas. Trys korimai. Taigi korimas ėmė ryškėti šioje kaitroje, be debesėlio, ir jau nebeatrodė, jog nedera eiti į krūmokšnius, prie žvirblio, pasižiūrėti, kaip jis kabo – tai piršosi savaime, ypač man, klaidžiojusiam ir laukusiam ko nors, kas galų gale primestų save ir įsivyrautų. Pasižiūrėti, kaip jis kabo?.. Stabtelėjau prieš pat įžengdamas į krūmokšnius, pastatęs koją žolėje, verčiau ne, paliksiu jį ramybėje, jei ten nueisiu, korimas dar labiau sustiprės, žinia, turiu būti atsargus... kas žino, ką čia, gryna tiesa, jei nebūtume ėję prie žvirblio, jis nebūtų tapęs toks... verčiau pasisaugoti! Stovėjau vietoje puikiai žinodamas, jog visas šis svyravimas tik sustiprins mano valią žengti pirmyn, į krūmus... Taip ir įvyko. Įžengiau. Vėsu, malonu. Nuplazdėjo drugelis. Jau esu ten – krūmokšnių kupolas ir įduba, tamsesnė dėmė, ten jis kabo ant vielos... štai.

Visada užsiėmęs tuo pačiu, veikiąs tą patį – kabojo kaip tada, kai atėjome čia su Fuksu, – kabojo ir kabojo. Apžiūrinėjau išdžiūvusį rutuliuką, vis mažiau panašų į žvirblį, juokinga, tik nusijuokti, ne, verčiau ne, bet, kita vertus, nelabai žinojau, ką daryti, juk, galų gale, jei jau čia atsidūriau, tai turbūt ne vien tam, kad žiūrėčiau... Man stigo tinkamo judesio, gal pasveikinant mostelėti ranka, ką nors pasakyti... ne, verčiau ne, nereikia perlenkti... Kaip saulės dėmės sugulė ant juodos žemės! O tas kirminas! Kelmas, eglės apskritimas! Iš tiesų, jei čia atėjau ir atnešiau jam savo katino korimą, tai nėra koks menkniekis, o veiksmas, kurį padariau pačiam sau, amen. Amen. Amen. Lapelių kraštai raitosi, tai nuo karščio. Kas galėjo slypėti šioje apleistoje girioje, kas ją apleido? O, skruzdėlės, nepastebėjau. Jau einu. Kaip gerai, kad susiejai savo katino korimą su žvirblio korimu, dabar visai kas kita! Kodėl kas kita? Neklausk. Eime, koks čia skuduras? Jau atidariau sodo vartelius, ant manęs liejosi saulė iš suskystėjusio, virpančio dangaus. Vakarienė. Žinoma, kaip visada, Leonas sąmojusiusiu, virtinasėėėė kulkasėėė pumpum, bet – vis dėlto nuo katino persimetė dirbtinumas ir įtampa, ir nors visi stengėsi elgtis visiškai laisvai, kaip tik šis natūralumas ir padvelkė teatru. Negali sakyti, kad jie visi vienas kitą įtarinėtų, ne, kur ten, tačiau visi buvo susipainioję pėdsakų tinkle, jau įsipynę į sekimą, nesuvokiamumas slėgė, skleisdamas tam tikrą kibumą... ne, nė vienas nė vieno neįtarė, bet nė vienas negalėjo būti tikras, jog kiti jo neįtaria, tad dėl visa ko visi buvo vieni kitiems malonūs ir geri... šiek tiek susigėdę, jog, šiaip ar taip, nepakankamai buvo patys savimi, ir šis pats paprasčiausias dalykas pasaulyje jiems darėsi sunkus, reikalavo pastangų. Juk ir visas jų elgesys tarsi išsikreipė, norom nenorom įgavo ryšį su katinu ir su tuo susijusiais keistais atradimais, pavyzdžiui, Kulka priekaištavo Leonui ar Lenai, gal ir abiem, jog pamiršę jai nežinia ką priminti, ir jos elgesys atrodė tarsi katiniškas, tarsi ji taip dėl katino... Leono plepiumpium irgi glūdėjo šiek tiek liguistas iškreiptumas, žvilgčiojąs į aną pusę... Pažinau tai, jie ėjo mano pėdomis, žvilgsniai darėsi atidūs, vengė tiesiogiai susidurti su kito veidu, šmirinėjo pakampėmis, išsprukdavo į vidurį, ieškojo, tikrino ant lentynos, už spintos... ir tie puikiai pažįstami apmušalai, ta šeimyninė užuolaida virsdavo giria arba įgydavo svaiginantį tų salynų ir žemynų ant lubų tolį. O gal... o jei... Ak, kol kas visa tai buvo tik neryškios manijos, tikrai, tik nežymus manieringumas, vis dar nekaltas, dar toli gražu iki būklės, kai tarsi apėmus karštligei pradedi beprotiškai skaičiuoti, koks bus grindų kvadratų santykis su spalvotomis kilimo juostomis, nes, o gal, o jei... Aišku, jie nevengė ir katino temos, be abejo, jie kalbėjosi apie katiną, bet apie katiną kalbėjosi todėl, kad nekalbėti apie katiną būtų blogiau, negu apie jį kalbėti ir t. t. ir t. t. *etc. etc. etc.*

Lenos ranka. Ant staltiesės, kaip visada, palei lėkštę ir prie pat šakutės, lempos šviesoje – mačiau ją, kaip neseniai mačiau žvirblį, gulėjo čia, ant stalo, taip, kaip jis ten kabojo ant šakos... ji čia, jis ten... iš visų jėgų stengdamasis bandžiau, tarsi tai būtų be galo svarbu, bandžiau gerai įsisąmoninti, jog kai ji yra čia, jis yra ten... kaip pagaliukas, kaip katinas... jis yra savo krūmokšniuose, vis tamsėjančiame vakare, kitoje kelio pusėje, krūmuose, kai ji, ranka, čia, ant staltiesės, lempai šviečiant... dariau tai galbūt kaip eksperimentą, gal net iš smalsumo, bet tikrai iš visų jėgų, išties kruvinu prakaitu, dirbau sunkiai, bet ką jau, jis ten, ji čia, ir mano įtampa, mano pastangos nepajėgė ištrūkti už viso to, tai buvo apgailėtina, ne, nenorėjo susijungti – ir ranka ramiai gulėjo ant baltos staltiesės. Veltui. Veltui. Ak, ak, ranka ima šakutę, ima – neima – pirštai artėja, pirštais uždengia šakutę... Mano ranka, prie mano šakutės, slenka vis artyn, ima – neima – veikiau uždengia ją pirštais. Tylomis išgyvenau tą susikalbėjimo, nors netikro, nors vienpusiško, mano paties sukurto, ekstazę... Tačiau čia pat gulėjo šaukštas, už pusės centimetro nuo mano rankos, ir lygiai taip pat už pusės centimetro nuo jos rankos gulėjo šaukštas – ar atremti plaštaką šonu į šaukštą? Galėčiau tai padaryti neatkreipdamas niekieno dėmesio, atstumas visai mažytis. Darau tai – mano ranka jau pajudėjo ir liečia šaukštą – ir matau, kaip jos ranka irgi pajudėjo ir liečia tą šaukštą.

Laike, aidinčiame lyg gongas, sklidiname iki pat kraštų, tikra kaskada, sūkurys, skėriai, debesis, Paukščių Takas, dulkės, garsai, įvykiai, tai šis, tai tas ir t. t. ir t. t. ir t. t. Tokia smulkmena ties pat atsitiktinumo ir neatsitiktnumo riba, ką gali žinoti, gal taip, o gal ir kitaip, jos ranka sujudėjo, gal tyčiomis, o gal pusiau tyčiomis, pusiau netyčiomis, *fifty fifty*. Kulka nukelia dangtį, Fuksas pasitaiso rankogalį...

Ankstų kitos dienos rytą patraukėme į iškylą po kalnus.

Tai buvo Leono sumanymas, nenaujas, jis jau seniai zirzė, parodysiu jums kai ką nauja, užleisiu gimtuosiuose kalnuose nepaprastos saldybės, išterkšiu tikrą skanėstą skėstėninį, ką ten Turnės, Koščieliskas, Jūros Akis, atsiprašant nudrengtos vyžos atvirukams, chi chi, išlaižyta, nuglaistyta, guano turistika iš senos kojinės, aš jums išpinsiu iš kalnų panoramos kanklybių kanklybes, saują, sakau, *first class prima* vaizdelių, kad siela keberiokšt visam gyvenimui, tikras lobis, lyg sapnas, stebuklum stebuklingorum, stebukliškumu savo vieninteliumsvajingum svajonium žavingorum. Paklausite, iš kur? Atsakysiu – atsitiktinai užklydau, prieš kiek metų?.. Prieš dvidešimt septynerius... liepą, kaip šiandien atsimenu, paklydau Koščielisko slėnyje ir radau atradau nuostabią plynaukštės panoramą, už keturių kilometrų, galima vežimu, ten yra net nakvynės bazė, tik apleista, aišku, bankas nusipirko, pasidomėjau, rengiasi rekonstruoti, sakau tiems, kas nematęs!.. Reiškiningumas, sakyčiau, su visa gamtos girlianda, žolyčių svajingumas, gėlytės, medeliai ir tam tikras susisruvenimas su poezija šlamena kartu su pakalnių ir paslėnių išsikalnavimu tamsios žalumos dvasioje, bet su pakiliu iškilumu ir vienintelė, oi, valioj, Dievo dovanota, *tutti frutti,* pirštelium apsilaižusium! Galima išsiruošti dienai, dviem, vežimais, su patalyne ir skanėstais kelionei, garbės žodis, visam gyvenimui, visam gyvenimui, kas sykį akimis į tai panėrė, cha cha cha! Aš iki šiol tuomi gyvenu, prisiekiau sau, kad dar sykį prieš mirdamas, Dieve, Dieve, metai bėga, išlaikysiu tą priesaiką!..

Tačiau tik po katino ėmė masinti ši galimybė prasivėdinti, papramogauti, pakeisti aplinką, nes namuose ėmė darytis tvanku... Ir net Kulka, po visokių „mąstei, kol sumąstei“ ir „nešnekėk, Leonai, nešnekėk“, ėmė palankiai žiūrėti į šį sumanymą, ypač kai Leonas pastebėjo, jog taip būtų galima tinkamai atsilyginti dviem Zakopanėje viešinčioms Lenos draugėms. Tad galiausiai į Leono raginimus „iškišti snapą iš urvo“ atsiliepė Kulkos veiksmai, kulinariniai ir kiti, kad revanšas draugijoje atrodytų kaip reikiant.

Taigi, kol laikėsi sistema pagaliukas–žvirblis–katinas–lūpos–ranka ir t. t. ir t. t. (su visomis atšakomis, išsišakojimais, ūseliais), kol, sakau, toji sistema laikėsi, atsirado nauja, gaivesnė srovė, ir visi noriai sutiko, Kulka, linksmai nusiteikusi, įspėjo mane ir Fuksą, jog „bus labai miela", nes abi Lenos draugės buvo ką tik ištekėjusios, tad išvykoje dalyvaus net trys „medaus būsenos" porelės, ir tai bus labai maloni kolektyvinė pramoga, daug originalesnė už įprastas išvykas į jau „banaliomis tapusias" vietas. Be abejo, tai irgi buvo susiję su katinu. Katinas buvo *spiritus movens*; jei ne katinas, niekas nebūtų veržęsis iškylauti... Šiaip ar taip, tai atitraukė mus nuo katino... leido atsikvėpti... Pastarosiomis dienomis įsivyravo tam tikras nepaslankumas, nieko nevyko ir niekas nė piršto nepakrutino, kad vyktų, vakarienė viena po kitos, lyg mėnulis kas naktį, jokių pokyčių, o žvaigždynai, kompleksai, figūros tarsi nusitrynė, išbluko... Ėmiau būgštauti, jog viskas ims ir susivels tarsi nuo chroniškos ligos, tarsi kokia painiava... Tad verčiau jau tegu kas nors vyksta, kad ir ta išvyka. Kartu mane kiek stebino Leono entuziastingas noras nuolat grįžti į tą dieną prieš dvidešimt septynerius metus, kai jis pasiklydęs atrado ten tokį puikų vaizdą (nors kapok į gabalus, mušk, kankink, nebesuklijuosiu, tada vilkėjau marškiniais, įsivaizduojate, kuosos spalvos, tais pačiais kaip nuotraukoje, bet kokias gi kelnaičiūkštes?.. Dievuliau, tu žinai, aš nežinau, prapuoliumsium prasmegumsium, ten lyg ir tarytum kur nors ir kojas, kojas mazgojau, kur mazgojau, kame mazgojau, Dievuliau, Dievuliau, tarsi kas man turėtų sugrįžti ir negrįžta, Jėzulėliau, Marijėle, vargšė mano makaulėlė, mąstau ir mąstau...), ir tai mane stulbino, ir dar labiau stebėtinas atrodė tas sutapimas, jog ir jis, ir aš kame nors skendėjome, kiekvienas savaip, jis praeityje, o aš – tose smulkmenėlėse.

Jau nekalbu, jog vėl augo mano įtarimai, ar tik ne jis, ar nebus jis pirštus prikišęs... prie žvirblio... prie pagaliuko... Kiek kartų jau buvau pats sau sakęs, jog tai nesąmonė! O juk kai kas jame glūdėjo, taip, kai kas jame glūdėjo, jo plikas apvalus veidas su akiniais skaudžiai, bet ir godžiai kraipėsi, šis godumas buvo akivaizdus, ir dar gudrus... Paskui jis pakyla nuo stalo ir tuojau pat grįžta nešinas sausu stagaru:

– Tai iš tenen! Iki šiol saugaugau! Iš ten, iš tos nuostabiosiosios vietos, tik bala žino... gal pievoje nusiskyniau?.. o gal pakelėje?..

Stovi su stagaru rankoje, plikagalvis, o man mintis mintį veją: stiebas... stiebas... pagaliukas?..

Ir nieko.

Taip praėjo dvi, trys dienos. Kai galiausiai septintą ryto nešėme į vežimus savo bagažą, galėjo atrodyti, jog iš tiesų skirstomės kas sau: priešais mus namas, bet jau apleidžiamas, pažymėtas neišvengiamos vienatvės žyme, liekantis Katasės globai, ji instruktuota dėl įvairių atsargumo priemonių, kad viską prižiūrėtų, nepaliktų atrakintų durų – jei kas, Katase, belskis pas kaimynus – tačiau šie nurodymai buvo susiję su tais dalykais, kurie netrukus jau turėjo likti toli už mūsų. Taip ir buvo. Arklėkai, abejingai žvangėdami pakinktais, patraukė smėliuotu keliu, namas vis mažėjo, priekyje risnojo obuolmušių kumelių pora, priešais mus kalnietis, vežimas kratėsi ir girgždėjo, ant išmuštų sėdynių Liudvikas, Lena ir aš (Leonai ir Fuksas važiavo pirmuoju vežimu) užmiegotomis akimis... Pradingus iš akių namams, mums liko tik judėjimas, šokčiojimas per duobes, mieguisti važiavimo garsai, slankiojantys daiktai... tačiau iškyla dar nebuvo prasidėjusi, pirmiausia turėjome užvažiuoti į pensioną paimti vienos iš jaunųjų porų. Kratomės. Užvažiuojame, jaunoji pora su visokiais ryšuliais sulipa į vežimą, juokas, ne visai pabudusiųjų bučiniai su Lena, pokalbis, tik neskubrus, viskas trapu...

Išvažiavome į plentą ir įvirtome į atsivėrusį kraštovaizdį, važiuojame. Pamažu risnoja arkliai. Medis. Artėja, praslenka, dingsta. Tvora ir namas. Nežinia kuo apsodintas laukelis. Pievos šlaituose, apvalios kalvos. Vežimas su gardimis. Iškaba ant statinės. Pralekia automobilis. Važiavimą užpildė kratymasis, girgždesys, lingavimas, risnojimas, arklių pasturgaliai ir uodegos, kalnietis su botagu, o virš visa ko ankstyvo ryto dangus ir saulė, jau nuobodi, jau ima žnaibyti kaklą. Lena šokčiojo ir lingavo kartu su vežimu, bet tai nebuvo svarbu, apskritai niekas nebuvo svarbu lėtame nykime, kaip kad būna važiuojant, buvau nugrimzdęs, bet visai į ką kita, tai neturėjo kūno, tai buvo artimesnių daiktų ir lėčiau pro šalį slenkančių tolimesnių, taip pat visai tolimų, bemaž vietoje stovinčių daiktų greičio santykis – štai į ką buvau nugrimzdęs. Mąsčiau, jog važiuojant daiktai pasirodo tik tam, kad išnyktų, daiktai nėra svarbūs ir nėra svarbus kraštovaizdis, išlieka tik pasirodymas ir dingimas. Medis. Laukas. Dar vienas medis. Praslinko.

Manęs tarsi nebuvo. Pagaliau (mąsčiau) mūsų visada nebūna arba ne visai būname, o viskas per tą mūsų fragmentišką, chaotišką, nuolat slystantį, niekingą, palaikį bendravimą su aplinka; juo labiau, kad žmonės, dalyvaujantys kolektyvinėje pramogoje, tarkime, iškyloje (taip samprotavau), bene dešimčia procentų būna visai ne ten. O mus užgriuvusi daiktų ir daiktų, vaizdų ir vaizdų banga, tokia erdvė po neseno, dar vakarykščio uždarumo tarp savo grumstelių, dulkelių, uždžiūvų, landų ir t. t. ir t. t., tarp dėmių ir stiklinių, butelių, tinklelių, kamščių ir t. t. ir t. t.

bei iš jų susidarančių figūrų ir t. t. buvo tiesiog tirpdanti, tarsi didžiulė upė, marios, tvanas, neišmatuojami vandenys. Nykau, šalia manęs nyko Lena. Kratymasis. Risnojimas. Šykščios, mieguistos šnekos su naująja pora. Iš esmės apskritai nieko, tik tai, jog kartu su Lena tolstame nuo namų, kuriuose liko Katasė, ir jog kas akimirką esame vis toliau, ir po akimirkos būsime dar toliau, ir jog namai yra ten, o mes vis tolstame.

Tačiau pamažu mūsų kelionė įgavo naujo kvapo, naujoji porelė, jis, Liuliusius, ji, Liuliusia, vis gyvesni, ir netrukus, po įžangų „oi, Liuliau, ar nepamiršau termoso“ ir „Liulia, patrauk tą kuprinę, man spaudžia“, leidomės liuliuoti iš visų jėgų.

Liuliusia, jaunesnė už Leną, putlutė, rausvaskruostė, su caca duobutėmis, su kūkū pirščiukais, su rankine, su nosinaite, su skėčiu, su *rouge*, su žiebtuvėliu, sukinėjosi po visa tai ir plepėjo chichichi, tai tas plentas į Koščielisko slėnį, kratausi, mėgstu, seniai nesikračiau, o tu, Liuliau, kada esi kratęsis, koks priebutis, Lena, pažvelk, kad taip man čia svetainėlę, o Liuliui ten, kur didelis langas, tik žemas kėdes išmesčiau, nepakenčiu žemų kėdžių, Lena, ar tu mėgsti žemas kėdes? Nepamiršai fotojuostos? O žiūronų? Liulia, ajajai, kaip ta lenta spaudžia man minkštą vietą, ai, ai, ką darai, koks čia kalnas? O Liuliusius buvo lygiai kaip Liuliusia, nors kresnas, storomis blauzdomis... bet putnus, liulantis, apvalainų strėnų, riesta nosele, margintomis kojinėmis, su tirolietiška skrybėlike, su fotoaparatu, mėlynakis, su reikmenine, putniomis rankutėmis, sportinėmis kelnytėmis. Svaigdami nuo to, jog jie Liuliusių pora – jis, Liuliusius, ir ji, Liuliusia, – leisdavosi liuliuoti ir antrino vienas kitam, taigi, kai Liuliusia, pastebėjusi gražų vasarnamį, pareiškė, kad jos mama pratusi prie patogumų, Liuliusius priminė, kad jo mama kasmetai važiuoja į užsienį gydytis vandenimis, ir pridūrė, jog jo mama turi kiniškų šviestuvų kolekciją, o Liuliusia į tai, jog jos mama turi septynis dramblius iš dramblio kaulo. Klausantis jų pliurpimo buvo neįmanoma nesišypsoti, o tos šypsenos teikdavo jiems drąsos, ir plepalus lydėjo neesmingumas, monotoniškai slenkąs kartu su arklių ristele, tolstančiu judėjimu, dalinusiu kraštą greičiau ar lėčiau besisukančiais koncentriniais ratais. Liudvikas išsitraukė laikrodį.

– Pusė dešimtos.

Saulė. Karštis. Tačiau oras gaivus.

– Gal užkąskime?

Taigi, mes su Lena vis dėlto tolstame – tai svarbu, neįprasta, iškilu, kaip iki šiol nesugebėjau suvokti to pakilumo, juk viskas liko ten, namuose arba prie namų, tiek visko, nuo lovos iki medelio ir net iki pastarojo šaukšto lietimo... o čia dabar benamiai... kitur... o namas tolsta su visais žvaigždynais ir figūromis, su visa istorija, ir jau liko „ten", yra „ten", ir žvirblis yra „ten", krūmuose, su saulės dėmėmis ant juodos žemės, kurios irgi yra „ten"... o, kaip pakilu, tik mano mintis apie tą pakilumą taip pat be atvangos tolsta ir toldama silpsta... stelbiama užplūdusių kraštovaizdžių. (Tačiau kartu visiškai blaiviai, nors tarsi tik akies kampučiu, pastebiu dėmesio vertą dalyką: žvirblis tolsta, bet jo egzistavimas nesilpsta, tik tampa tolstančiu egzistavimu, ir tiek).

– Sumuštiniai, kur tas termosas, duok tą popierių, Liulia, atstok, kur tie puodukai, kuriuos mums įdavė mama, atsargiai! Kvailiuk! Kvailute! Cha cha cha!

Anie dalykai jau nebebuvo svarbu, bet buvo svarbu kaip nesvarbus dalykas. Lenos veidelis buvo smulkus, trapus, bet Liudviko veidas tarsi negyvas, suniokotas erdvės, plytėjusios iki pat kalnų grandinės užtvaros, o ši savo ruožtu nusitęsė, ties pačia tolio riba pasibaigdama nežinia kaip vadinamu kalnu. Aš apskritai nežinojau daugumos pavadinimų, mažų mažiausia pusė matomų dalykų apskritai neturėjo vardų: kalnai, medžiai, krūmokšniai, daržovės, padargai, sodybos.

Važiavome aukštuma.

Kur Katasė? Virtuvėje? Su savo lū... žvilgtelėjau į lūpytes, kaip joms klojasi toli nuo šios insinuacijos, kaip laikosi, atitrūkusios nuo... bet nieko, tai buvo lūpos, važiuojančios vežimu iškylauti, suvalgiau gabaliuką kalakuto, Kulka suruošė tikrai skanių maisto atsargų.

Pamažu vežime ėmė klostytis naujas gyvenimas, tarsi tolimoje planetoje, nes Lena ir netgi Liudvikas leidosi Liuliusių įtraukiami į liuliavimą, „ką darai, Liudvikai", riktelėjo Lena, o jis – „patylėk, maže!" Žvilgčiojau tylomis, negalėdamas patikėti, vadinasi, jie irgi galėjo būti tokie? Vadinasi, jie buvo tokie? Keista kelionė, netikėta, ėmėme leistis nuo aukštumos, toliai ėmė siaurėti, išsipūtusi žemė kilo aukštyn iš visų pusių, Lena grasė jam pirštuku, jis raukėsi... lengvabūdiškas, paviršutiniškas linksmumas, bet šiaip ar taip, jie tai galėjo... įdomu... bet galiausiai nuotolis įgijo savo teises, ir netgi aš stengiausi porą kartų pajuokauti, po galais, juk iškylavome!

Kalnai, jau seniai artėję, staiga išniro iš visų pusių, įvažiavome į slėnį, čia palaimingas šešėlis jau krito iki pat šlaitų, žydėjusių aukštybėse saulės nutvieksta žaluma – tyla nežinia iš kur, iš visų pusių; upeliu tekėjo vėsa, kaip malonu! Vingis, išnyra skardžiai ir viršūnės tarsi stačios išlaužos, kruopščiai supiltos rietuvės, ramūs žalsvi apvalumai, kuodai arba smailės, aptrupėjusios keteros ir stačia galva žemyn neriančios vertikalės, į jas įsikibę krūmai, toliau aukštybėse uolos, žemyn slenkančios pievos, tyloje – nugulusioje, nesuvokiamoje, visuotinėje, sustingusioje, išplitusioje ir tokioje galingoje, jog mūsų vežimo dardesys ir jo tolygus riedėjimas egzistavo tarsi pats sau atskirai. Panorama dar kurį laiką matydavosi, paskui užgriūdavo kas nors nauja, tai būdavo nuoga ar painu, arba spindėdavo, kartais herojiška; nasrai, sukietėjimai, randai, pakibusių akmenų variacijos, paskui tai kylančiu, tai besileidžiančiu ritmu iš krūmynų, medžių, žaizdų, randų, įgriuvų atplaukdavo kad ir idilė, kartais saldi, kartais juvelyriška. Įvairūs dalykai – įvairūs dalykai – keisti nuotoliai, stulbinantys vingiai, įkalinta, įtempta erdvė, puolanti arba besitraukianti, vingiuojanti ir susivijusi, šaunanti į viršų arba žemyn. Didžiulis sustingęs judesys.

– Liulia, ajajai!

– Liuliau, man baisu... Bijosiu viena miegoti...

Sankaupos, verpetas, chaosas... per daug, per daug, per daug, spūstis, judėjimas, rietuvės, griuvimas, grūdimasis, visuotinė netvarka, didžiuliai viską užplūdę mastodontai, akimirksniu subyrantys į tūkstančius smulkmenų, kompleksų, luitų, skandalų negrabiame chaose, ir staiga šios smulkmenos vėl telkėsi į didžiulę formą! Lygiai kaip tada, krūmuose, kaip prie sienos, prieš lubas, kaip priešais šiukšlių krūvą su rodikliu, kaip Katasės kambarėlyje, kaip prieš sienas, spintas, lentynas, užuolaidas, juk ten irgi susidarė tokios formos – tik ten buvo smulkmenos, o čia – riaumojanti materijos audra. O aš jau tapau tokiu negyvosios gamtos skaitytoju, kad nejučiomis tyrinėjau, ieškojau ir žvalgiausi, tarytum čia būtų ką išskaityti, ir ieškojau vis naujų kombinacijų, kurias mūsų mažytis dardantis vežimas atskleisdavo kalnų įsčiose. Bet visur tik visiškas niekas, visiškas niekas. Padangėje išniro paukštis – užvis aukščiausias, nejudantis – suopis, vanagas, erelis? Ne, tai nebuvo žvirblis, bet vien todėl, kad nebuvo žvirblis, jau buvo ne-žvirblis, o būdamas ne-žvirblis, šiaip ar taip, buvo žvirblis.

Dieve! Kaip mane pasotino šio vienintelio paukščio vaizdas, iškilusio virš visko, visų viršiausio! Pats aukščiausias taškas, viešpataujantis taškas. Ar tikrai? Toks buvau išvargęs nuo nedarnos ten, namuose, nuo tos sumaišties, lūpų, korimo chaoso, katinas, arbatinukas, Liudvikas, pagaliukas, lietvamzdis, Leonas, trankymasis, laužimasis, ranka, smeigimas, segtukas, Lena, rodiklis, Fukso žvilgsnis ir t. t. ir t. t. *etc. etc. etc.*, tarsi pro rūką, tarsi iš gausybės rago, sumaištis... O čia, gamtoje, viešpatauja paukštis – *hosana!* – ir kokiu stebuklu tas tolimas taškelis įsiviešpatavo lyg patrankos šūvis, o visi verpetai ir chaosai puolė jam po kojomis? Žvilgtelėjau į Leną. Ji žiūrėjo į paukštį.

O tasai, nubrėžęs lanką, nuskriejo į šalį, vėl palikdamas mus su įsišėlusiu kalnų balaganu, už jų išniro kiti kalnai, kiekvienas sudarytas iš daugybės vietų, kuriose gausybė akmenukų – kiek gi tų akmenukų? – taip visa, kas buvo „už", stūmė iš nugaros priešakines puolančios kariuomenės eiles, keistoje tyloje, kurią galima paaiškinti sustingusiu visuotiniu judėjimu. Liuliau, ajajai, pažvelk, koks akmuo! Liulia, ar matai, visai kaip nosis! Liuliusia, žiūrėk, o ten senukas su pypke! Pažvelk kairėn, matai, spiria koja, auliniu batu! Kam spiria, kur spiria, o ten kaminas! Dar vienas visa sutirštinąs vingis, tai atslenka balkonas, tai vėl trikampis – ir medis, iš karto prikaustąs dėmesį, bet jau ėmė ir ištirpo, dingo. Kunigas.

Su sutana. Sėdi ant pakelės akmens. Kunigas su sutana, sėdintis ant akmens, kalnuose? Prisiminiau arbatinuką, nes kunigas buvo tarsi tas arbatinukas, ten. Tos sutanos irgi buvo per daug.

Sustojome.

– Gal pavėžėti, kunige?

Putlus, jaunas, anties nosimi, valstietiškas, apskritas veidas kyšojo iš kunigo apykaklės – nuleido akis.

– Dieve atlygink, – atsakė jis. Tačiau nė nekrustelėjo iš vietos. Jo plaukai buvo sulipę nuo prakaito. Liudvikui paklausus, kur kunigą nuvežti, tasai, tarsi neišgirdęs klausimo, įlipo, murmėdamas padėkos žodžius. Risnojimas, dardėjimas, kelionė.

– Vaikštinėjau po kalnus... Šiek tiek išklydau iš kelio.

– Pavargote, kunige?

– Aa, taip... Gyvenu Zakopanėje.

Sutana apačioje išsitepusi, batai numindžioti, akys paraudusios – gal ir naktį praleido kalnuose? Palengva aiškino: išėjęs pasivaikščioti, išklydęs iš kelio... Bet kaip su sutana eiti pasivaikščioti? Paklysti slėnio kertamoje vietovėje? Kada jis išėjo pasivaikščioti? Taip ir yra, vakar po pietų. Po pietų pasivaikščioti į kalnus? Per daug neklausinėdami, davėme jam šio bei to iš mūsų atsargų, jis valgė susigėdęs, paskui tik bejėgiškai sėdėjo, kratydamasis vežime, saulė kaitino, šešėlio nebuvo, norėjosi gerti, bet nesinorėjo traukti butelių, vien tik važiuoti ir važiuoti. Išsikišusių akmenų ir uolų šešėliai nuo šlaitų statmenai šovė į patį dugną, atsiliepė kaskados šniokštimas. Važiavome. Manęs iki tol nelabai domino vienas dalykas, nors pats savaime labai įdomus – tai, kad per amžius tam tikras skaičius žmonių išskiriami sutanomis ir paskiriami tarnauti Dievui – Dievo specialistų, dangaus funkcionierių, dvasios valdininkų ratas. Juk čia, kalnuose, mūsų juodasis svečias įsimaišė į mūsų kelionę netilpdamas kalnų chaose, būdamas pridėtinis... ardąs, perpildąs... beveik kaip arbatinukas?

Tai mane nuteikė prieš jį. Įdomu, kai tasai erelis ar vanagas pakilo virš visa ko, įgavau narsos – turbūt dėl to (mąsčiau), kad, būdamas paukštis, jis siejosi su žvirbliu – bet ir todėl, galbūt visų pirma todėl, kad pakibo ore, savyje siedamas žvirblį su korimu ir leisdamas korimo idėja susieti pakartą katiną ir pakartą žvirblį, taip, taip (vis aiškiau tai vaizdavausi), jis net šiai korimo idėjai suteikė dominavimo bruožą, pakibusį virš visa ko, viešpataujantį... o jei pajėgsiu (mąsčiau) iššifruoti idėją, atrasti pagrindinį motyvą, suprasti ar nors nujausti, į kur visa tai krypsta, bent jau šioje vienoje žvirblio, pagaliuko, katino atkarpoje, jau papraščiau bus susidoroti su lūpomis ir su visais aplink jas besisukiojančiais dalykais. Nes (bandžiau išspręsti šaradą) nekyla abejonių (skaudi tai buvo mįslė), jog burnų ir lūpų ryšio paslaptis esu aš pats, ryšys įvyko manyje; aš, o ne kas kitas, jį sukūriau – bet (dėmesio!) kardamas katiną aš įsijungiau (turbūt? tam tikru mastu?) į šią žvirblio ir pagaliuko aibę, taigi, priklausiau abiem aibėms – tad ar neišeina, kad Lenos ir Katasės sąsaja su žvirbliu ir pagaliuku įmanoma tik per mane? – ar tik aš, kardamas katiną, nesukūriau visa siejančios grandies... kuria prasme? Ak, niekas nebuvo aišku, bet, šiaip ar taip, kai kas ėmė formuotis, gimė tam tikros vienovės embrionas, ir štai didžiulis paukštis pakimba virš manęs – ir kabo. Gerai. Tik, po galais, ko tas kunigas įlindo į procesiją, iš svetur, iš kito galo, nelauktas, nereikalingas, idiotiškas?..

Lygiai kaip tas arbatinukas, ten! Mano susierzinimas buvo ne mažesnis negu anas... stūmęs mane pakelti ranką prieš katiną... (taip, nebuvau tikras, ar tada puoliau katiną dėl arbatinuko, negalėdamas pakelti to taurę perpildžiusio lašo... o gal tam, kad darydamas bet ką, priversčiau tikrovę atsiskleisti – taip, kaip kas pakliuvo po ranka paleidžiame į krūmus, kuriuose kažkas sukrutėjo)... taip, taip, noras pasmaugti katiną buvo mano nirtulingas atsakymas į arbatinuko beprasmybėje slypinčią provokaciją... Bet tuomet, juodaskverni, būk atsargus, nes kas gali laiduoti, jog į tave ko nors nepaleisiu ir nepadarysiu ko nors... ko nors... Jis sėdėjo, nė nenumanydamas apie mano įtūžį, važiavome, vien kalnai ir kalnai, arklių risnojimas, karšta... Mano akį patraukė viena smulkmenėlė... jis krutino pirštus...

Jis nejučiomis išskėsdavo storus abiejų rankų pirštus ir sunerdavo juos, tas kirmėliškas pirštų darbas, apačioje, tarp kelių, buvo atkaklus ir bjaurus.

Pokalbis.

– O jūs pirmą kartą Koščielisko slėnyje?

Liuliusia drovios pensiono auklėtinės balsu:

– Taip, kunige, mes povestuvinėje kelionėje, praėjusį mėnesį susituokėme.

Liuliusius čia pat įsiterpė su tokia pat droviai palaiminga mina:

– Visai neseniai tapome pora!

Kunigas sutrikęs atsikrenkštė, o Liuliusia, vėl pensiono auklėtinės balsu, tarsi skųsdama bendramokslę vyresniajai:

– Jie, – ji pirštuku bedė į Leną ir Liudviką, – jie, kunige, irgi!

– Neseniai gavo leidimą!.. – šūktelėjo Liulius.

Liudvikas giliu bosu numykė: hmmmmm! Lenos šypsenėlė, kunigas tyli, ak, Liuliusiai, radote mat toną kalbėtis su šiuo šventiku!.. O šis vis nervingai narstė pirštukus, atrodė varganas, bejėgis, valstietiškas, ir man ėmė atrodyti, tarsi jo sąžinę slėgtų koks nors darbelis, ką jis tais pirštukais daro? Ir... ir... ak... ak... tie žemai krutantys pirštai... ir mano pirštai... ir Lenos ant staltiesės... Šakutė. Šaukštas.

Liuliau, nesikabinėk prie manęs, ką pamanys kunigas kanauninkas! Liulia, ką tu, juk kunigas kanauninkas nieko bloga nepagalvos! Liulia, oi, jei tu žinotum, kaip tau dreba skruostas! Ir staiga... Pasukame į šalį. Pervažiuojame slėnį, nelengvai įveikėm ir vos pastebimu keliuku įvažiuojame į pat kalnų pašonę!

Atsidūrėme siaurėjančiame tarpeklyje, bet už jo atsivėrė šoninė, šalutinė dauba, ir risnojome jau tarp kitų viršūnių, šlaitų, jau visiškai atkirsti... Ir tai buvo nuošalyje... ir jau kiti medžiai, žolės, uolos, tokie patys, o vis dėlto visiškai kitokie, nauji ir tebenešiojantys šalutinumo žymę, mums išsukus iš pagrindinio kelio. Taip, taip, mąsčiau aš, galbūt jis ką nors padarė, kas nors slėgė jo sąžinę.

Kas? Nuodėmė? Kokia nuodėmė? Pasmaugtas katinas. Kvailystė, anokia čia nuodėmė – nugalabyti katiną... Bet šis žmogus su sutana, atėjęs iš klausyklos, iš bažnyčios, iš maldos, išlenda į kelią, įlipa į vežimą, ir, be abejo, tuoj pat nuodėmė sąžinė nusikaltimas atgaila tra lia lia tra lialia, štai koks ti ri ri... lipa į vežimą ir nuodėmė.

Nuodėmė, tai yra, tikras kolega, kolega kunigas, suneria pirštukus, nes jo ne visai švari sąžinė. Kaip ir mano! Kolegiškumas ir brolybė, kaip čia jam vis susineria ir išsineria tie pirštai, o ką, tie pirštukai, gal ir jie ką nors pasmaugė? Vėl visiškai naujos sangrūdos, įgriuvos, naujas nuostabiai žalias kunkuliavimas, ramus, tamsiai maumedinis, pušinis, mieguistas, su lazurito atspalviu, Lena priešais mane, su rankomis, ir visa ta rankų sistema – mano rankos, Lenos rankos, Liudviko rankos – įgavo postūmį per pirštuotas kunigo rankas, negalėjau tam skirti pakankamai dėmesio, nes važiuojame, kalnai, šalutinumas, Dieve šventas, Dieve gailestingas, kodėl niekam neįmanoma skirti pakankamai dėmesio, pasaulis šimtą milijonų kartų per gausus, ir ką man daryti su savo nedėmesingumu, ei, gaspadoriau, šokam tryptinį, Liulia, palik jį ramybėje, Liuliusiau, atstok, Liulia, ajajai, man tirpsta koja, važiuojame, važiuojame, kelionė, gerai, viena aišku, tas paukštis buvo pakibęs per aukštai, ir gerai, kad kolega kunigas krapštinėjasi žemai, važiuojame, važiuojame, monotoniškas judėjimas, didžiulė upė, atiteka, prateka, dardesys, risnojimas, karšta, tvanku, atvažiuojame.

Antra po pietų. Akiratis jau platesnis, tarsi plynaukštėje, pieva, pušys ir eglės, pievoje kyšo daugybė akmenų, namas. Medinis, su veranda. Pavėsyje, už namo, vežimas, kuriuo atvažiavo Voitysai su Fuksu ir su kita mylimųjų pora. Jie pasirodė tarpduryje, šurmulys, pasisveikinimai, išlipa, gera buvo kelionė, ar seniai atvažiavote, palaukit, tas krepšelis čia, jau prasideda, Leonai, paimk butelius...

Tačiau jie buvo tarsi atkeliavę iš kitos planetos. Mes irgi. Mūsų buvimas čia buvo buvimas „kitur“ – ir šis namas buvo tiesiog ne tas namas... ne tas, kuris buvo ten.

VII

Viskas vyko tolumoje. Tai ne tie namai nutolo nuo mūsų, tai mes nuo jų nutolome... ir tas naujasis namas siaubingame apleistame užkampyje, į kurį veltui veržėsi mūsų šurmulys, neegzistavo pats savaime, jis egzistavo tik tiek, kad nebuvo tas kitas... Šis atradimas užgriuvo mane vos išlipus iš vežimo.

– Tuštytutėliausia, nė gyvos dvasios, visas namelis mums, tik gyvenk ir norėk, svarbiausia gerai valgyti, ei broleliai sakalėliai, suteikit man jėgų, o ką, ar nesakiusiu, peizažėlis kaip sakalėlis, paskui pamatysite, pirmyn ko nors danteliu užkąsti, užkąsti, užkąsti, marš, marš, *allons enfants de la patrie*!

– Leonai, šaukštelius iš maišo, Lena, staltieseles, prašom, svečiuokitės, susėskit kur kam patogiau, dvasiškas tėveli, prašyčiau čia.

Į tai krito atsakymai: jau, prasideda! Klausau, ponia generoliene! Na, sėskit. Dar dvi kėdutės. Kokia šventė! Prašom, ponia, čia... Duokit čia staltieseles!

Visi susėdo prie didelio stalo priemenėje, iš čia kelios durys vedė į gretimus kambarius, o laiptai į viršų. Tos durys buvo praviros, ir buvo matyti visiškai tušti kambariukai, tik su lovomis ir kėdėmis, gana daug kėdžių. Stalas nukrautas valgiais, nuotaika puiki – kam dar vyno? – bet tai buvo tas pobūviuose kuriamas linksmumas, kai visi linksminasi, kad negadintų kitiems nuotaikos, o iš tiesų visi tarsi ne čia, tarsi kiekvienas stotyje lauktų traukinio – ir tas ne čia buvimas siejosi su tų atsitiktinių namų varganumu – nuogų, be užuolaidų, be spintų, patalynės, paveikslų, lentynų, tik su langais. Toje tuštumoje ne tik žodžiai, bet ir žmonės skambėjo garsiau. Ypač Kulka ir Leonas atrodė tarsi išsipūtę tuštumoje ir gauste gaudė, o jų gaudimą lydėjo valgančiųjų šnekos, iš kurių išsiskyrė Liuliusių kikenimas ir jau neblogai įkaušusio Fukso plepalai – žinojau, jis gėrė, kad nuskandintų Drozdovskį ir savo vargą dėl jo, tas atsitraukimas buvo panašus į mano atsitraukimą nuo tėvų... jis, vargeta, auka, susierzinimą keliąs darbuotojas, verčiąs užsimerkti arba nusukti žvilgsnį į kitą pusę. Kulka, puikioji salotų ir dešrų dalytoja vaišina, kviečia, tai prašom, paragaukit, ponai, nepritrūks, nebadausim, tai jau tikrai ir t. t. ir t. t. – užsisukusi, kad viskas būtų *tip top*, elegantiška, tokia originali iškyla ir kolektyvinė pramoga, ir nė vienas negalės skųstis neprivalgęs, neatsigėręs. Leonas, amfitrionas, vadas, iniciatorius, dvejinosi ir trejinosi, ei, ei, visi kartu, mūsų nebuvo, miškas žaliavo, vyrai gėrė, vyrai gers, *allons, allons*! O vis dėlto tas blaškymasis, šauktukai, puotautojų šurmulys, viskas buvo ne visai čia ir tarsi pakirsta tam tikro pusėtinumo, rachitiško, blyškaus ir luošo, kuris silpnino... Kartais net imdavo atrodyti, jog matau save ir kitus pro žiūronus, iš atstumo. Viskas tarsi mėnulyje... Taigi, ši iškyla – pabėgimas niekur nenuvedė; „tai", kas liko ten, egzistavo tuo labiau, kuo labiau bandėme atitrūkti... pakaks, tebūnie, šiaip ar taip, nors kas nors vyksta, ėmiau išskirti tai šį, tai tą, pastebėjau ir tai, kokia ypatinga ekstazė apėmė Liuliusius, išvydus kartu su Voitysais atvažiavusią jaunavedžių porą Nr. 3.

Naujai iškeptą vyrelį visi vadino Toliumi arba rotmistru, rotmistriuku. Iš tiesų, tai buvo tikras kavaleristas visais požiūriais, aukštas, pečiuitas, rausvos, tarsi naivumo kupinos odos, šviesiais ūsiukais, kaip nulietas rotmistras! Leonas, žiūrėdamas į jį, dainuodavo „stovi ulonas sargyboje", bet čia pat nutildavo, ir būdavo teisus, nes toliau dainuojama „o mergelė avietėlė rožių krepšį neša" – tuo tarpu jo naujai iškepta žmonelė Jadziucha, Jadečka, buvo viena iš tų beviltiškų moterų, kurios nesistengia niekam patikti, nes žino, jog tai joms neskirta. Vienas Dievas žino, kodėl. Ji nebuvo bjauri, nors nuobodoko kūno, ką aš žinau, vienodo, tačiau viskas daugiau ar mažiau buvo „savo vietoje", kaip man šnibžtelėjo Fuksas, niuktelėjęs alkūne, ką ten, žmogus nusipurtai vien nuo minties, jog paglostysi jai kaklą, taip labai ji netiko tokiems dalykams. Kas tai, koks nors kūniškas egoizmas? Fizinis egocentrizmas? Buvo matyti, jog jos rankos, kojos, nosis, ausys egzistuoja tik jai pačiai, tai buvo jos kūno padargai ir tiek, jai visiškai nebuvo būdingas tas dosnumas, gebantis pašnibždėti moteriai, jog jos ranka galėtų būti gundanti, masinanti dovana. Griežta dorovė?.. Ne, ne, veikiau toks keistas kūniškas vienišumas... bet kaip tik dėl to Liuliusia, persikreipusi nuo slepiamo kikenimo, pašnibždėjo Liuliui „jai nekliudo, kai užuodžia save pačią", jos bjaurumas toks ir buvo, ji buvo šleikštoka tarsi tie kūno kvapai, pakenčiami tik tam, kuris juos išskiria. Tačiau nei Liuliusius, nei Liuliusia nebūtų patyrę tokio dusinančio diegulio ir perkreipiančio chichichi, jei vyrelis rotmistras nebūtų vyras kaip reikiant, sukurtas bučiniams, nutūpusiems po jo šviesiais ūsiukais ant rausvų lūpų – ir kiekvienam kilo klausimas, kas galėjo jį palenkti vesti kaip tik šią moterį – šis klausimas imdavo atrodyti piktybiškas žinant (tai man pašnibždėjo Liuliusia), jog

Jadečka buvo turtingo pramonininko dukra. Chi chi chi! Tačiau skandalas tuo nesibaigė, aišku, iš esmės jis čia tik prasidėjo, nes blogiausia buvo tai, jog jie (ir tas buvo matyti iš pat pirmo žvilgsnio) kuo puikiausiai suvokė, kokį daro įspūdį, ir žmonių priešiškumą bandė atremti tik savo intencijų tyrumu bei teisumu. Atrodė, tarsi ji sakytų: „Ar aš neturiu teisės? Turiu teisę! Žinau, kad jis gražus, o aš ne... bet ar aš negaliu mylėti? Galiu! Neuždrausit! Kiekvienas gali! Taigi, myliu! Myliu, ir mano meilė tyra, graži, žiūrėkit, aš turiu teisę jos nesigėdyti – ir nesigėdiju!" Nuošalyje, nedalyvaudama linksmybėse, ji puoselėjo savo jausmą tarsi lobį, susikaupusi, tyli, nenuleisdama akių nuo savo vyro arba pro langą ryte rydama žaliųjų lankų grožį, ir kartkartėmis jos krūtinę iškeldavo vos ne maldingas atodūsis. Turėdama teisę, lūpomis, kurios tebuvo tik jos kūno padargas, ji kartkartėmis tylomis nežinia ką sušnibždėdavo, tarsi „Toliau". Chi chi chi!

Liulia, ajajai, plyšiu! Leonas, kalakuto koja ant šakutės, akiniuota galva šaukė, jog niekad nespruko nuo kalakuto, op op op, kunigas sėdėjo kertėje. Fuksas nežinia ko ieškojo, Kulka atnešė vyšnių, „prašom, prašom uogyčių, kad būtų skaniau", bet šurmulys nenustelbė visiškos, atsiskyrėliškos, nutolusios, nugrimzdusios tylos. Gėriau raudonąjį vyną.

Rotmistriukas Tolius irgi gėrė. Pakėlęs galvą. Jis apskritai viską darė iškelta galva, leisdamas suprasti, jog niekas neturi teisės abejoti jo meile, tarsi, po galais, jis neturėtų teisės įsimylėti kaip tik tą, o ne kitą, tarsi ši meilė nebūtų tokia pat gera, kaip ir bet kuri kita!.. Ir gaubė savo Jadusią švelnumu: aukseli, kaip tu, ar nepavargai?.. ir stengėsi neatsilikti nuo jos ekstazės, meile atsakydamas į meilę. Tačiau jis buvo šiek tiek panašus į kankinį, ir... „Liuliau, laikyk mane, sprogsiu!“ Liuliusiai, nutaisę tarsi pora kraujo ištroškusių tigrų kūdikėlių minas, tykojo kiekvienos jų švelnumo apraiškos, vežime jiems nemaža malonumo suteikė kunigėlis, o ką jau kalbėti apie šią jaunavedžių porelę, tarsi užsakytą specialiai, kad būtų iš ko išsiliuliuoti į valias!

Kulka su torteliu, prašom, prašom ragauti, tiesiog tirpsta burnoje, prašom – bet katinas, katinas, ak, ak, katinas, palaidotas po medžiu, pirma pakartas, cha cha, visa tai skirta katinui, visas šis priėmimas tam, kad ištrintų katiną, štai dėl ko jie tokie draugiški, ji ir Leonas! Tačiau čia visur glūdėjo katinas. Supratau: šios iškylos sumanymas buvo beviltiškas, blogesnio dalyko sumanyti nebuvo įmanoma, atstumas ne tik nieko nenutrynė, bet, atvirkščiai, tarsi užšaldė ir sutvirtino, net atrodė, jog mes ten metų metus nugyvenome su žvirbliu, su katinu, ir po daugelio metų čia atvažiavome, ak, ak, valgiau torčiuką. Iš tiesų turėjome susėsti į vežimą ir grįžti, būtent tai turėjome padaryti... Juk jei liksime čia, *susiję* su viskuo, kas ten...

Valgiau torčiuką. Kalbėjausi su Liudviku ir su Toliumi. Buvau išsiblaškęs, kokia sekinanti ta gausa, vis verčia iš savęs naujus žmones, įvykius, daiktus, kad nors kartą ta tėkmė nutrūktų, Lena prie stalo, tikriausiai irgi pavargusi, lūpos ir akys švelniai šypsosi Liuliusiai (abi ką tik ištekėjusios), ta Lena čia – tikras anos Lenos atspindys, Lena, „susijusi“ su Lena (ši „sąsaja“ man išsipūtė, kaip tada beldimasis), gelsvai rausvas, išsproginęs pritvinkusias akis Fuksas, skandinąs alkoholyje Drozdovskį, Liudvikas šalia Lenos, draugiškas ir malonus, kunigas kampe... Lenos ranka ant stalo, prie šakutės, ta pati, kaip tada, ten, ir galėjau padėti savo ranką ant stalo... bet nenorėjau. Tačiau, kad ir kas būtų, ėmė formuotis naujos gijos, nepriklausomos nuo to, kas liko ten, augo nauja, čionykštė dinamika... tik tarsi liguista, išsekusi... Trijų jaunų, ką tik susituokusių porų kaimynystė suteikė kunigui svarumo ir reikšmės, sutana, savo ruožtu, patvirtino porelių santuokinį pobūdį ir itin aiškiai pabrėžė jų šeimyniškumą, susidarė įspūdis, jog ši puota yra tikras povestuvinis pokylis, taip, santuoka ir kunigas įsiviešpatavo. Tiesa, kunigas, suneriąs ir išneriąs pirštukus (jis laikė rankas pakišęs po stalu, pakeldavo jas tik valgydamas), bet šiaip ar taip, tai buvo kunigas ir, kaip kunigas, jis turėjo tapti natūralia Tolių atrama prieš Liuliusių vėjavaikiškumą, be to, reikia pridurti, jog sutana veikė ir ponią Kulką, demonstravusią (po katino) ypatingą polinkį į padorumą – Kulka vis priešiškiau dirsčiojo į Liuliusius, vis dažniau ir vis griežčiau krenkščiojo, juo daugiau buvo Leono juokelių, lydimų įkaušusio (per Drozdovskį) Fukso juoko ir šiaip mūsų kvailiojimo tuštumoje, tolimuose pakraščiuose, mirtinoje kalnų įsčių tyloje, kur tarsi vėl kai kas pradėjo sietis, jungtis, kurtis, bet dar nebuvo žinia, ko griebtis, imdavausi tai šio, tai to, ėjau atsiradusia linija, palikdamas nuošalyje gausybę kitų dalykų – tuo tarpu ten, namie, sustingę egzistavo tai, kas buvo ten.

Čia pat iškilo scena, susiejusi mane su katinu... per kunigą...

Ir tarsi pirmasis žaibas naktį iš juodų debesų ji nušvietė mus, jau visiškai aiškiai, *to, kas buvo likę, atžvilgiu.* Prieš pat šią sceną kelis kartus prabilo Kulka, maždaug (Toliui, labai maloniai) „Pone Toliau, prašau nupurtyti Jadečkai nuo palaidinės tą žiupsnelį cukraus", (Leonui, kad visi girdėtų) „Matai, Leonai, tas kelias ne toks prastas, galėjome drąsiai važiuoti automobiliu, sakiau, kad paprašytum Tadeko automobilio, tikrai nebūtų tau atsakęs, juk tiek kartų siūlė mums naudotis...", (Liuliusiai, gaižiu balsu) „Tik chichi, tik chacha, o tortelio, Liuliusia, nevalgai". Tuo tarpu Fuksas plovė lėkštes – nebūdamas tikras, kad mūsų nenervina (kaip Drozdovskio), stengėsi išsipirkti mūsų malonę plaudamas lėkštes – bet netrukus jis pakilo, žiovulys iškreipė jo įkaušusį žuvies veidą, ir jis pasakė:

– Mielai išsimaudyčiau.

Maudynės buvo viena mėgstamiausių Liuliusiaus temų, o dar labiau Liuliusios – beveik kaip „mama" – dar vežime sužinojome, jog „aš be dušo negalėčiau" ir „neįsivaizduoju, kaip įmanoma ištverti mieste, nesimaudant du kartus per dieną", ir „mano mama maudydavosi vandenyje su citrinų sultimis", ir „o mano mama kas metai važiuodavo į Karlsbadą". Fuksui užsiminus, jog mielai išsimaudysiąs, Liuliusia iš karto ėmė liuliuoti, jog ji ir Sacharoje nusipraustų paskutine vandens stikline, nes „prausiamasis vanduo svarbesnis už geriamąjį, o tu, Liuliau, argi neišsipraustum?" ir t. t., nors betarškėdama tikriausiai suvokė, kaip ir aš, jog pats žodis „maudynės" tarsi ėmė nemaloniai dirsčioti tam tikra kryptimi, į Jadečkos pusę, ne todėl, kad toji būtų nevala, o tik todėl, kad pasižymėjo ypatingu bruožu – tam tikru kūnišku savininkiškumu, kuris priminė Fukso posakį kitomis aplinkybėmis: „savas pas savą savo reikalu." Ji elgėsi su savo kūnu kaip su daiktu, kurį galėjo pakęsti tik ji pati, jo savininkė (kaip ir kai kuriuos kvapus), todėl atrodė, jog maudynės jos visai nedomina. Liuliusia, šniurkštelėjusi nosyte ir pastebėjusi, jog iš tos pusės nežinia kuo padvelkė, tęsė savo, nes aš nesimaudžiusi jaučiuosi nesveika ir t. t., o Liulius irgi pridūrė savo, ir Leonas, ir Fuksas, Liudvikas, Lena, kaip paprastai tokiais atvejais, kad išvengtų įtarimo, jog ji abejinga vandeniui. Tuo tarpu Jadečka ir Tolius tylėjo.

Staiga nuo vienų kalbėjimo ir kitų tylėjimo iškilo toks dalykas – tikimybė, jog Jadečka visai nesimaudo... kam, juk savas pas savą savo reikalu...

Tuomet iš tos pusės padvelkė smarkiau – ne kokiu nors kvapu, bet kai kuo antipatišku, asmenišku, tarsi savomis sultimis – ir Liuliusius pritarė, ple-ple. Dėl Dievo, Jadečka elgėsi kaip visada, tylėjo, niekur nesikišo – tik tiek, kad jos užsisklendimas savyje ėmė priminti maudynes – bet dar blogesnis už jos tylėjimą tapo Toliaus tylėjimas, nes buvo matyti, jog Toliui vanduo ne naujiena, tikriausiai jis buvo puikus plaukikas, tad kodėl jis neišspaudė nė pusės žodžio? Gal kad nepaliktų jos vienos tylėti?

– Nes juk tai su tuo...

Jis sujudo, tarsi būtų sėdėjęs nepatogiai, ir toliau tylomis sėdėjo ant kėdutės – bet šis pareiškimas, kurio niekas nesitikėjo, padarė neįtikėtiną įspūdį; jis prasibrovė pro Liuliusių liuliavimą, visi sužiuro į jį. Nežinia, ar visiems susidarė toks pat įspūdis – tie pirštukai, nuo apykaklės paraudusi kaklo oda, negrabus kūnas, tas jo susirūpinimas, tos žaizdos, randai, visa tai kartu, ir dar šašas panosėje, susiejo jį su Jadečka. Jadečka su kunigu. Sutanos juodumas, pirštų sunėrimas, jos įdėmios akys, jos pasitikėjimas, jos teisė mylėti, jo negrabumas, jos vargas, jo kančios, jos teisė, jo neviltis, viskas, viskas susiliejo aiškioje ir neaiškioje vienovėje, suvokiamoje ir nesuvokiamoje, savo bendrose sultyse „savas pas savą savo reikalu".

Valgiau torčiuką. Nustojau valgęs, man suspaudė gerklę, pilna burna stebėjau... šitą... šitą... kaip tą pavadinti? Posūkį į vidinę pusę, į savo pačių bjaurumą, į savo nešvarumus, į savo nusikaltimus, į užsisklendimą savyje, į pasmerktumą patiems sau, ak, į savopumą! Savo! Ir lyg žaibas: tai neišvengiamai atves prie katino, katinas jau čia pat... ir čia pat man išniro katinas, patyriau katiną. Patyriau palaidotą katiną, pasmaugtą katiną – pakartą tarp žvirblio ir pagaliuko, kurie ten egzistavo sustingę ir augo savo buvimu, pampo savo nejudamumu mūsų paliktoje, apleistoje vietoje. Velniškas atkaklumas! Kuo toliau, tuo arčiau! Kuo labiau menka, netinkama, tuo įkyriau ir galingiau! Kokie spąstai, kokia pragariška, pikta sankloda! Kokie žabangai!

Katinas, pasmaugtas katinas – pakartas!

VIII

Liudvikas mieguistai Lenai tarė, jog reikėtų mažumėlę snūstelėti. Teisingai. Važiavus nuo pat aušros, mums priklausė numigti pokaičio. Visi pakilo, dairėsi apklotų.

– Ti-ri-ri!

Leono dainelė. Tik garsesnė nei paprastai ir įžūlesnė. Nustebusi Kulka paklausė:

– Kas tau, Leonai?

Jis vienas sėdėjo prie stalo, nukrauto indais ir puotos likučiais, plikė ir akiniai blizgėjo, ant kaktos prakaito lašeliai.

– Bergas!

– Kas?

– Koks Bergas?

– Bergas!

Nė ženklo geraširdiškumo. Faunas, Cezaris, Bakchas, Heliogabalas, Atila. Paskui Leonas vėl geraširdiškai nusišypsojo pro akinius.

– *Ničego*, senute mano, taip kalbėdavosi du žydai... toks pokštas... Kitą kartą papasakosiu...

Viskas baigėsi, iro... Apleistas, chaotiškas stalas, kilnojamos kėdės, apklotai, lovos tuščiuose kambariukuose, sunkumas, vynas ir t. t.

Apie penktą, jau numigęs pokaičio, išėjau į kiemą.

Didžioji dalis mūsų kompanijos vis dar miegojo – nesimatė nė vieno. Pieva sėte nusėta eglėmis, kėniais, akmenimis, saulėta, karšta, už nugaros namai, pritvinkę miego ir musių, priešais mane pieva ir toliau kalnai, visur aplinkui kalnai, taip kalnuota ir apaugę miškais, neįmanomai miškinga vieta tokioje atkampumoje. Ne mano tai vieta, kam ji man, jei buvau čia, vadinasi, galėjau būti ir kitur, vis viena kur, žinojau, jog už šios kalnų sienos yra kitos, nežinomos vietos, bet jos man nebuvo labiau svetimos, tarp manęs ir kraštovaizdžio įsivyravo toks abejingumas, kuris geba virsti atšiaurumu ar dar kuo nors blogesniu. Kuo? Atskirai nuo mūsų įmigus šioms pievoms, tolumoje iškilusiems miškams, nežinomiems ir neįdomiems, skirtingiems, atsirado galimybė staiga sugriebti, susukti, pasmaugti ir, cha cha, pakarti – bet ši galimybė buvo „už", „už viso šito". Stovėjau pavėsyje, čia, priešais namą, tarp medžių. Karšta, bet oras gaivus.

Apsidairiau. Už penkių žingsnių nuo manęs Lena.

Ji stovėjo. Taip netikėtai ją išvydus, pirmiausia ji man pasirodė mažytė – vaikiška – ir iš karto mano žvilgsnį patraukė jos žalsva palaidinė be rankovių. Tačiau tai truko tik akimirką. Nusukau akis, pažvelgiau į kitą pusę.

– Gražu, ar ne?

Ji ištarė tai, nes, stovėdama už penkių žingsnių, turėjo ką nors pasakyti. Vis dar nežiūrėjau į ją, tas nežiūrėjimas mane žudė, ar ji atėjo pas mane – pas mane – ar ji nori pradėti su manimi – atėjo pas mane – pas mane – tai kėlė man siaubą, nežiūrėjau ir nepajėgiau suvokti, ką daryti, nebuvo ką daryti, stovėjau, nežiūrėjau.

– Ko toks nebylus? Iš susižavėjimo?

Ak, tonas truputį liuliusiškas, iš jų išmoko...

– Kur yra ta pono Leono panorama?

Paklausiau, kad ką nors pasakyčiau... tylus, švelnus jos juokas:

– Iš kur man žinoti?

Vėl tyla, bet jau ne tokia žeidžianti, jei turėsime galvoje, jog viskas vyko *au ralenti*, karšta, artėjo vakaras, akmuo, vabalėlis, musė, žemė. Kai mano atsakymui skirtas laikas jau buvo besibaigiąs, pasakiau „netrukus sužinosim“.

Ji iš karto atsakė:

– Taip, po vakarienės tėvelis mus nuves.

Vėl nieko nesakiau, žiūrėjau į žemę priešais save. Aš ir žemė, o ji iš šono. Jaučiausi nepatogiai, darėsi net nuobodu, jau verčiau ji eitų savo keliais... Vėl reikėjo ką nors sakyti, bet, prieš sakydamas vogčiom dirstelėjau į ją, ir per šį trumputį mirksnį pastebėjau, kad ir ji į mane nežiūri, jos žvilgsnis nukreiptas kitur, kaip ir mano; bendras mano ir jos nežiūrėjimas man padvelkė tam tikru nemaloniu silpnumu, kylančiu iš tolumos, per menkai buvome čia, ji ir aš, aš ir ji, buvome tarsi atsviesti iš kitur, iš ten, sergantys, nepakankamai esantys, tarsi tie nežiūrintys sapno vaiduokliai, susiję su kuo nors kitu. Tačiau ar jos lūpos vis dar egzistavo pasibjaurėtino lūpos sprūdimo, likusio ten, virtuvėje ar kambarėlyje, „atžvilgiu“? Reikia patikrinti. Žvilgtelėjau ir gerai neįžiūrėjau lūpų, bet iš karto pastebėjau, jog iš esmės šios lūpos su tomis kitomis lūpomis yra tarsi du miestai žemėlapyje, dvi žvaigždės žvaigždyne, ir yra dar labiau dabar, per atstumą.

– Kada turime iškeliauti?

– Turbūt apie pusę dvyliktos. Nežinau.

Kodėl taip su ja pasielgiau?

Taip susiteršti... Kam man reikėjo tada, pirmąją naktį koridoriuje... pradėti... (Juk mūsų poelgiai iš pradžių būna baikštūs ir kaprizingi tarsi žiogai, tik pamažėle, mums grįžtant prie jų, jie darosi konvulsyvūs, griebia mus tarsi žnyplėmis, nepalieka ramybėje – tad ką gali žinoti? – ten, tada, naktį koridoriuje, kai pirmą kartą jos lūpos man susisiejo su Katasės lūpomis, ak, koks kaprizas, fantazija, smulkmenėlė, kokia trumpalaikė asociacija! O dabar? Ką daryti dabar, Dieve, ką daryti? Dabar ji jau buvo manyje pagedusi, ir dar taip, kad tik prieiti, sugriebti, spjauti į burną – kodėl ją savyje taip sugadinau? Tai buvo blogiau negu išžaginti mažą mergaitę, tai buvo prievarta prieš save patį, aš ją prievartavau „sau“, šis žodis man iškilo kunigo fone, padvelkė nuodėme, suvokiau esąs bažnytinės mirtinos nuodėmės būklėje, tai savo ruožtu man priminė katiną, ir katinas pasirodė.)

Žemė... grumstai... du grumstai kelių centimetrų atstumu... kelių?.. dviejų, trijų... Reikėtų pasivaikščioti... Reikia pripažinti, jog oras... Kitas grumstas... kiek centimetrų?

– Nusnūdau po pietų.

Ji tai ištarė lūpomis, apie kurias žinojau (ir jau negalėjau nežinoti), kad jas sugadino tos lūpos, jos buvo tos lūpos...

– Aš irgi snūstelėjau.

Tai buvo ne ji. Ji buvo ten, namelyje, sode, kur augo maži baltinti medeliai, parišti prie kuolelių. Manęs čia irgi nebuvo. Tačiau kaip tik todėl buvome čia šimtąkart svarbesni. Tarsi būtume buvę savo pačių simboliai. Žemė... grumstai... žolė... žinojau, jog tai *dėl atitolimo*, reikia pasivaikščioti, ką čia stovėti, jog *dėl atitolimo* visa kas šiandien čia tampa be galo svarbu. Ir lemtinga. Ir dar ta didybė, ta galybė, ak, palikite ramybėje, na, eime! Didybė, koks čia paukštis, didybė, jau leidžiasi saulė, vaikštinėjame... Jei jau katiną pasmaugiau – pakoriau, tai ir ją turėsiu pasmaugti – pakarti... Savyje.

Krūmuose prie kelio kabo jis, žvirblis, ir kabo pagaliukas sienos plyšyje, jie kabo, bet jų nejudamumo nejudamumas peržengia visas nejudamumo ribas, vieną ribą, antrą ribą, trečią ribą, peržengia ketvirtą, penktą, šeštas akmenukas, septintas akmenukas, žolelės... darosi vėsiau... Apsidairiau, jos nebebuvo, nuėjo su savo gašliomis lūpomis ir su savo lūpomis buvo nežinia kur. Pasitraukiau, t. y. pasitraukiau iš tos vietos, kur buvau, ir ėjau pieva, saulėkaitoje, bet jau ne tokioje įkyrioje – kalnų prieglobsčio tyloje. Mano dėmesį užvaldė šių vietų detalės, daugiausia akmenukai žolėje, kliudę eiti, kaip gaila, kad ji man nesipriešina, bet, kita vertus, kaip gali priešintis tas, kam kalbėjimas tėra dingstis prabilti, cha cha cha, kaip ji „liudijo" tada, po katino nužudymo, na ką gi, nesipriešina, pasipriešinimo nebus. Koks nemalonus buvo tas mūsų susitikimas, šnairomis, nemačiomis, tarsi aklai – vis daugiau žiedų žolėje, melsvų ir gelsvų, eglių, kėnių kuodai, žemės paviršius leidosi žemyn, atsidūriau gana toli, nesuprantama kitokybės ir tolybės substancija, tyloje skraidantys drugeliai, glamonėjantis vėjelis, žemė ir žolės, miškai, virstantys kalnų viršūnėmis, o po medžiu plikė, akiniai – Leonas.

Jis sėdėjo ant kelmo ir rūkė cigaretę.

– Ką čia veikiate?

– Nieko, nieko, nieko, nieko, nieko, nieko, – atsakė jis ir salsvai šyptelėjo.

– Kas jus taip nudžiugino?

– Kas? Niekas. Būtent: niekas. Cha, kalambūras, štai, prašau, hm... Mane džiugina niekas, žinokite, maloningasai ponuli, garbus kompanione, švaistūne, ir bendrakeleivi, kad „niekas" ir yra tai, kas daroma visą gyvenimą. Žmogutis stovi, sėdi, kalba, rašo... ir nieko. Žmogutis perka, parduoda, veda, neveda – ir nieko. Žmogs sėdžium ant kelmum – ir nieko. Gazuotas vanduo.

Jis košė pro dantis, iš lėto, nerūpestingai, tarsi darydamas malonę.

Atsakiau jam:

– Kalbate, tarsi niekada nebūtumėte dirbęs.

– Dirbti? Kurgi ne! O kaipgi! Aišku! Bankininkėlis! Bankius! Bankininkėlis bukas iš krepšiuko į pilvuką! Banginis. Hm. Trisdešimt dvejus metus! Ir ką? Ir nieko!

Jis susimąstė ir pūstelėjo sau į delną.

– Prabėgo pro šalį!

– Kas jums prabėgo pro šalį?

Jis monotoniškai, kalbėdamas pro nosį, atsakė:

– Metai subyra į mėnesius, mėnesiai – į dienas, dienos – į valandas, minutės – į sekundes, o sekundės prabėga pro šalį. Nesugausi. Bėga pro šalį. Dingsta. Kas aš? Esu tam tikras pralėkusių sekundžių skaičius – prabėgusių pro šalį. Žodžiu, niekas. Niekas.

Staiga pasišiaušęs suriko:

– Vagystė!

Nusiėmė akinius ir ėmė drebėti, seniokiškas, panašus į tuos pasipiktinusius senus vyrus, kartais protestuojančius sankryžose, tramvajuose, prie kino teatrų. Atsakyti jam? Atsakyti? Tik ką? Aš vis dar klaidžiojau, nežinodamas, į kairę ar į dešinę, šitiek, šitiek pėdsakų, saitų, insinuacijų, jei tik panorėčiau vardinti viską nuo pat pradžių, kamštis, dangtis, drebančios rankos, židinys, ištisas ne iki galo išryškėjusių daiktų ir dalykų rūkas, nesueinantys galai, tai viena, tai kita smulkmena siejosi dar su kita, sukibdavo, bet tuojau pat iškildavo dar kitos asociacijos, kitos kryptys – štai kuo gyvenau, tarsi apskritai negyvenčiau, chaosas, šiukšlių krūva, košeliena – kišau ranką į maišą, pilną šiukšlių, traukiau iš jo, kas pakliuvo, apžiūrinėjau, ar tinka statybai... mano namelio statybai... o šis, vargšelis, įgaudavo neįtikėtinas formas... ir taip be galo... Bet tas Leonas? Jau seniai pastebėjau, jog jis tarsi sukinėjasi aplink mane ir net man antrina, buvo tam tikra tikimybė, kad ir tokia, jog jis pasiklysdavo sekundėse, kaip aš smulkmenose, o juk buvo ir kitų susimąstyti verčiančių požymių, tie duonos rutuliukai per vakarienę ir kitos smulkmenos, tas ti-ri-ri, o pastaruoju metu, pats nežinau kodėl, man vėl ėmė atrodyti, jog šis bjaurokas „savopumas“ („savas pas savą savo reikalu“), sėlinantis prie manęs iš Tolių ir kunigo pusės, irgi tarsi turėtų su juo ką bendra. Kas man kliudė dabar užsiminti apie žvirblį ir apie visas tas namo keistenybes? Pritinkinti visa tai prie jo ir pasižiūrėti, gal ką ir pastebėsiu, juk buvau tarsi būrėja, žvelgianti pro stiklo rutulį, pro dūmus.

– Esat susinervinęs, visai nenuostabu... Po tų pastarųjų dienų istorijų. Katino ir... Visa tai neva smulkmenos, bet juk tikri galvosūkiai, nelengva paleisti, tarsi kirminais būtų aplipę...

– Katium? Niekniekiai, kam rūpėtų negyvas katinas, tas katpėdžius! Žiūrėk, brolyti, kokia širšė ir kaip dūzgia, bjaurybė! Dar vakar tas katpėdėlis kuteno mano nervų sistemą erzinančiu kutuliu – o kas šiandien? Šiandien, kas jis šiandien prieš kvapą gniaužiantį mano žvelgimą į kalnus – kaipantdelnus, ei, ei, ei, kas čia dabar? Sutinku, mano nervai šiek tiek įtempti, bet tai tik toks šventinis tumtumprum marabum, retas, iškilmingų iškilmingiausias, iškilmingai iškilnus, ei, ai, tikra šventė, šventė! Šventė! Ar jūs, ponuli mylimuli mieliausias, nieko nepastebuli?

– Ko?

Jis man pirštu parodė gėlytę kišenėlėje.

– Prašyčiau pasukti savo maloningą maloningą nosytę, pauostyti.

Uostyti jį? Tai man sukėlė didesnį nerimą negu turėtų...

– Kam? – paklausiau jo.

– Aš truputį išsikvėpinęs.

– Išsikvėpinote dėl svečių?

Prisėdau ant kelmo šiek tiek nuošaliau. Jo plikė kartu su akiniais priminė stiklo kupolą. Paklausiau jo, ar žino kalnų pavadinimus, ne, nežinojo, paklausiau, kaip vadinasi tas slėnis, jis burbtelėjo žinojęs, bet pamiršęs.

– Kas jums kalnai? Pavadinimai. Svarbu – ne pavadinimai.

Jau žiojausi klausti: „O kas?“, bet susilaikiau. Verčiau tegu pats pasako. Čia, šioje tolybėje, „kur tolių toliai, nutolę toliai!“. Ak, ak, o kai tada su Fuksu atėjome iki sienos ir atradome pagaliuką, irgi jautėmės lyg pasaulio krašte – kvapai, turbūt šlapimo, karšta, mūras – o dabar, čia, kam klausinėti, verčiau tegu savaime prasideda... nes visiškai aišku, kad mane supa nauja kombinacija, ir kai kas tuoj ims lįsti laukan, sietis... Bet verčiau tyliu. Sėdžiu, tarsi manęs nebūtų.

– Ti-ri-ri.

Aš lyg niekur nieko. Sėdžiu toliau.

– Ti-ri-ri.

Vėl tyla, pieva, žydrynė, saulė jau žemiau, tįsta šešėliai.

– Ti-ri-ri!

Bet šį kartą jau garsiai, aiškiai, lyg signalas atakon. Ir čia pat pasigirdo:

– Bergas!

Aiškiai, garsiai... kad negalėčiau susilaikyti nepaklausęs, ką tai reiškia.

– Kas?

– Bergas!

– Kas bergas?

– Bergas!

– A, taip, minėjote, kad du žydai... žydiškas sąmojis.

– Koks ten sąmojis! Bergas! Berguoti bergu į bergą – suprantate, bemberguoti bembergu... Ti-ri-ri, – gudriai pridūrė jis.

Jis suplasnojo rankomis ir net kojomis – tarsi šoktų savyje triumfo šokį. Mechaniškai, bukai atkartojo vos įžiūrimoje gilumoje: bergas... bergas... Nutilo. Laukė.

– Na, gerai. Eisiu šiek tiek pasivaikščioti.

– Sėdėkit, negi dabar vaikštinėsite saulėkaitoje. Pavėsyje maloniau. Vienas malonumas. Šiaip tokie mažyčiai malonumai patys geriausi. Skanūs. Gardūs.

– Pastebėjau, kad mėgstate mažus malonumus.

– Kaip? Ką? Atsiprašau?

Jis sukunkuliavo vidiniu juoku:

– Garbės žodis, fizikos argumentas, turite galvoje tuos manum žaidimum ant staltiesės, antrosios puselės akivaizdoje? Diskrečiai, kaip pridera, kad nekiltų skandalo? Tik kad ji nežino...

– Ko?

– Jog tai bergas. Mano bergavimas savuoju bembergu su visu manojo bembergo bemberguotumu!

– Na, gerai... Ilsėkitės, aš pasivaikščiosiu...

– Kur taip skubat? Palūkėkit dar mažą akimirkutę, gal pasakysiu...

– Ką?

– Tai, kas jus domina. Kas jums neduoda ramybės.

– Jūs kiaulė. Purvina kiaulė.

Tyla. Medžiai. Pavėsis. Pievelė. Tyla. Pasakiau tai tyliai – kas gi man grėsė? Blogiausiu atveju jis galėjo įsižeisti ir iškraustyti mane iš kambario. Ką gi, viskas baigsis, nutrauksiu, persikelsiu į kitą pensioną arba grįšiu į Varšuvą savuoju nepakenčiamu asmeniu nervinti tėvo ir varyti į neviltį motinos... O jei neįsižeis...

– Esat purvina kiaulė, – pridūriau.

Pievelė. Tyla. Iš esmės man buvo svarbu viena: kad jis čia man neišprotėtų. Ėmiau baimintis, jog tai maniakas, *mente cap-*

tus, ir tada ir jis, ir visi jo galimi veiksmai tiesiog netektų jokios prasmės, o tada ir *manoji istorija* pasirodytų besanti grįsta paprasčiausiomis vargšo idioto kvailystėmis, visiškai nerimta. O įstumdamas jį į kiaulystę... ak, taip galėjau juo naudotis, jis man galėtų kaip nors susisieti su Jadečka, su kunigu, su manuoju katinu, su Katase... taip galėtų būti man naudingas, tarsi dar viena manojo kruopščiai pakraščiuose statomo namo plytelė.

– Ko taip puolat? – lyg tarp kitko paklausė jis.

– Aš nieko nepuolu.

Gamtos rimtis...

Pagaliau jei jį ir įžeidžiau, tai buvo toks tolimas įžeidimas... beveik kaip per teleskopą.

– Ar galėčiau paklausti, kokią turit teisę?

– Esat gašlūnas.

– Pakaks! Pakaks! Leiskite man pasakyti, prašau, maldauju garbiojo teismo, aš, Leonas Voitysas, pavyzdingas šeimos tėvas, neteistas, visą gyvenimą ariantis, uždirbantis pinigus, kiekvieną mielą dienelę, išskyrus sekmadienius, iš namučių į bankutį, iš bankučio į namučius, dabar pensininkas, bet nė kiek ne mažiau pavyzdingas, keliuosi penkiolika po šešių, pusę dvylikos užmiegu (nebent jei bridželį, antrajai puselei leidus), pone mielas, aš savo antrosios puselės per trisdešimt septynerius vedybinio gyvenimo metus nesu nė karto su jokia kita šitą... hm, hm... Nesu apgavęs. Nė karto. Trisdešimt septynerius. Nė karto! Štai! Esu geras vyras, jautrus, supratingas, malonus, linksmas, kuo geriausias tėvas, mylintis, malonus žmonėms, atviras, geranoriškas, paslaugus, štai, tai sakykit, kas mano gyvenime leidžia jums daryti tokius, kad aš ten į šalį ar suuodęs, kaip koks šuo, visai tarsi neteisėtai, girtuoklystės, kabaretai, orgijos, ištvirkavimas ir kekšavimas su kokiomis nors padraikomis, o gal bakchanalijos prie žibintų su haremo sugulovėmis, bet juk pats matote, ramiai sau sėdžiu, šnekučiuojuosi ir, – triumfuodamas suriko man tiesiai į veidą, – esu *correct* ir *tutti frutti*!

Tutti frutti! Tai niekšas!

– Jūs onanistas.

– Kaip? Prašau? Kaip tai suprasti?

– Savas pas savą savo reikalu!

– Ką tai reiškia?

Prikišau veidą jam prie veido ir ištariau:

– Bergas!

Tai paveikė. Pirmiausia jis susvyravo nustebęs, jog šis žodis grįžo jam atgal. Nustebo ir irzliai žvilgtelėjęs į mane burbtelėjo:

– Iš kur jums žinoti?

Tačiau čia pat sutirtėjo tarsi nuo vidinio juoko, atrodė, lyg imtų nuo to juoko tinti:

– Cha cha cha, aišku, jūs teisus, berguoti bergu po du ir tris kartus, pagal specifinę patyliukbergo ir diskretbergo sistemą ir dienos, ir nakties metu, o geriausiai prie šeimos stalo pabemberguoti sau žmonutės ir dukrutės akivaizdoje! Bergas! Bergas! Jūs akylas, maloningasai pone! Tačiau prašyčiau garbųjį poną...

Jis surimtėjo, susimąstė, tarsi ką prisiminęs, kyštelėjo ranką į kišenę ir paskui ištiesė man delną: cukraus gabaliukas popierėlyje, du ar trys ledinukai, nulaužtas šakutės dantis, dvi nepadorios nuotraukos, žiebtuvėlis.

Smulkmenos!.. Smulkmenos, kaip tie grumstai, rodyklės, pagaliukai, žvirbliai! Akimirką buvau tikras, jog tai jis!

– Kas čia?

– Tai? Saldumbergai ir baudžiumbergai Aukščiausiojo Tribunolo instancijoje. Apskrities baudžiamojo skyriaus baudžiumbergai ir Delikatesų-baudesų skyriaus saldumbergai. Bausmė ir apdovanojimas.

– Ir už ką jūs taip save baudžiate ir apdovanojate?

– Ką?

Jis sėdėjo tiesiai, ištiesęs ranką ir žiūrėjo „pats sau“ į ranką tarsi kunigas, „pats sau“ sunerdamas pirštus, tarsi Jadečka, mylėjusi „pati sau“... ir... ir... ir tarsi aš, „pats sau“ susiteršęs... Baimė, jog jis pasirodys besąs beprotis, išnyko, dabar man veikiau atrodė, jog abu ties kai kuo dirbame – sunkiai dirbame. Taip, sunkus mūsų darbas, darbas per atstumą, galų gale pasitryniau „sau“ išdžiūvusią kaktą.

Karšta, bet ne taip ir labai...

Jis paseilino pirštą ir kruopščiai juo patrynė ranką, paskui susimąstęs ėmė apžiūrinėti nagą.

– Jūs norite būti pats sau ponas, – pastebėjau aš.

Jis nudžiugo kuo garsiausiai, iš to džiaugsmo, pasklidusio į visas puses, bemaž ėmė šokinėti:

– Ak, taip, ak, taip, garbės žodis, noriu būti pats sau ponas!

– Tai jūs pakorėte tą žvirblį?

– Kaip? Ką? Žvirblį? Ne. Kur jau ten!

– Tai kas tada?

– Iš kur man žinoti?

Pokalbis nutrūko, nebežinojau, ar jį dar tęsti čia, tame sustingusiame kraštovaizdyje. Ėmiau krapštyti nuo kelnių pridžiūvusią žemę. Sėdėjome ant to kelmo lyg du tarėjai, tik nebuvo žinia, dėl ko tartis. Vėl pasakiau jam:

– Bergas... – tik tyliau, ramiau, ir nuojauta manęs neapgavo; jis pagarbiai žvilgtelėjo į mane, nusipurtė ir sumurmėjo:

– Bergum, bergum, matau, kad jūs, pone, tikras bergininkas!

Paskui dalykiškai paklausė:

– Ar jūs bemberguojate?

Ir susijuokė:

– Ponuli mano mieliausias! Ar nors nutuokiate, mano branguti, kodėl jus prileidau prie bembergo? Kokios, ponuli mieliausias, mintys sukasi jūsų galvelėje? Kad Voitysų Levukas toks kvailelis, jog ims ir bet ką prileis prie bergum-berg-bergumo? Menki juokai! Jus prileidau, nes...

– Nes ką?

– Koks jūs smalsus! Aišku, pasakysiu! – Jis nestipriai sugriebė mane už ausies – pūstelėjo man į ausį. – Štai ką pasakysiu! Ko gi nepasakius? Nes jūs mano dukrą, Voitysaitę iš Voitysų, vardu Heleną-Leną, berg berg bemberguojate sau į bergą! Bergu. Patyliukais. Ar manote, kad neturiu akių? Nenaudėlis!

– Kas?

– Niekšelis!

– Ko jūs norite?

– Tyli kiaulė! Ponulis sau mano dukrą berg! Patyliubergu, pamyliubergu, norėtųsi ponui mieliausiam įsibemberguoti jai po sijonu per pačią santuoką kaip meilužiubergui numeris vienas! Ti-ri-ri! Ti-ri-ri!

Medžio žievė, šakelės, gyslelės, taigi, jis žinojo ar bent jau nuvokė... Taigi, ta mano paslaptis jau nebebuvo paslaptis... Bet ką jis žinojo? Kaip su juo kalbėtis? Paprastai, ar... privačiai?

– Bergas, – ištariau aš.

Jis pagarbiai žvilgtelėjo į mane. Baltų drugelių debesis tarsi knibždantis rutulys praskrido virš pievos, išnyko už maumedžių palei upelį (taip, ten tekėjo upelis).

– Užsibergavote? Cha, jūs ne iš kelmo spirtas! Aš irgi berguoju. Abu kartu sau bemberguosime! Su sąlyga, kad jūs liežuvį už dantų, niekam nė šnipšt, nes jei, ponuli, šnipšteltumėt kad ir mano brangiai žmonelikei, mano kultoflorai, tada tik lauk, lauk iš namų, stačia galva už kėsinimąsi į mano mylimos dukros vedybinį guolį! Supratote? Todėl, atsižvelgiant į tai, jog esate vertas pasitikėjimo, Dekretu b... b... Nr. 12.137 nutariama prileisti prie mano visiškai slaptos šios dienos bergbemberginės šventės su gėlėmis ir kvepalais. Kitaip tariant: ar, maloningasai pone, manote, jog aš čia jus atsitempiau vaizdais grožėtis?

– O kam?

– Atšvęsti.

– Ko?

– Metinių.

– Kokių?

Jis pažvelgė į mane ir pamaldžiai, su keistu rūpesčiu balse perklausė:

– Kokių? Didžiausio mano gyvenimo malonumo. Prieš dvidešimt septynerius metus.

Jis vėl žvilgtelėjo į mane tikru mistiniu šventojo ar net kankinio žvilgsniu ir pridūrė:

– Su virėjuke.

– Su kokia virėjuke?

– Su ta, kuri tuo metu čia dirbo. Pone! Tik vieną sykį gyvenime man pavyko, užtat gerai! Tą malonumą nešiojuosi savyje tarsi švenčiausią sakramentą. Vienąsyk gyvenime!

Jis nutilo, o aš dairiausi po aplinkinius kalnus, vien kalnai ir kalnai, uolos ir uolos, miškai ir miškai, medžiai ir medžiai. Jis paseilėjo pirštą, patrynė juo ranką, apžiūrėjo. Prabilo iš lėto, paprastai, atidžiai:

– Nes, turite tai žinoti, mano jaunystė buvo štai kokia. Gyvenome mažame miestelyje, Sokolove, mano tėvas buvo kooperatyvo vedėjas, žinote, čia reikia būti atsargiam, žmonės tuoj pat vieni apie kitus sužino, žinote, mažame miestelyje gyveni lyg už stiklinės sienos, kiekvienas žingsnis, judesys, kiekvienas žvilgsnis kaip ant delno, Dieve mano, aš taip ir augau visų akyse, o be to, turiu pripažinti, niekada nepasižymėjau didele drąsa, cha, ką gi, drovus, tylus... ką aš žinau... kai ką, be abejo, yra tekę sau nusignybti, pasitaikius progai, žmogus sukiesi, kaip gali, bet negalėčiau nieko sakyti. Maža ką. Viskas matyti. O paskui, žinote, ką gi, kai tik atėjau dirbti į banką, vedžiau ir ką aš žinau, šiek tiek ten, aišku, bet vėlgi nelabai, taip sau, juk mes irgi daugiausia gyvenome miesteliuose, tarsi už stiklo sienos, viskas matyti, ir net, sakyčiau, dar daugiau buvo to stebėjimo, nes kai esi vedęs, žinotė, vienas kitą matai nuo ryto iki vakaro, ir galite įsivaizduoti, kaip jaučiausi po skvarbia savo žmonos, o paskui ir savo vaiko akimi, cha, ką gi, banke irgi dirsčiojama, buvau dirbdamas susigalvojęs sau tokį malonumą, nagu stale vis gilindavau rėžį, ką gi, ateina skyriaus viršininkas, ką tuo nagu darote, taigi, ką darysi, bet todėl aš, suprantate, turėjau vis dažniau griebtis smulkių malonumų, tokių į šalį, beveik nepastebimų, kadaise gyvenome Drohobyče, atvažiavo gastrolių viena aktorė, kuo prašmatniausia, tikra liūtė, ir aš netyčia omnibuse prisiliečiau jai ranką, tai, pone mielas, tikras pamišimas, siutas, baisi ekstazė, kad taip dar sykį, bet negali būti nė kalbos, nieko nebus, kol galų gale nuo to siautulio atėjau į protą, pagalvojau, kam čia ieškoti svetimos rankos, juk pats turiu dvi, ir nepatikėsite, pasimankštinus galima išsispecializuoti viena ranka čiupinėti kitą, pavyzdžiui, po stalu, niekas nemato, o jei ir pamatytų, kas iš to; galima liestis ne tik rankomis, bet ir, pavyzdžiui, šlaunimis, arba liesti pirštu ausį, nes, pasirodo, malonumas – tai ketinimo reikalas; jei būsite atkaklus, galėsite ir savo kūnu naudotis, daug nepasakosiu, bet verčiau žvirblis rankoje, negu briedis girioje, aišku, geriau būtų kokią haremo sugulovę-huriją... bet jei nėra...

Jis atsistojo, nusilenkė ir uždainavo:

Kai nėra to, ką mėgsti,
Pamėgsi tai, kas yra!

Linktelėjo ir atsisėdo.

– Taigi, negaliu skųstis, vis dėlto kai ką iš gyvenimo išspaudžiau, o kad kiti išspaudė daugiau, tai ką gi, pagaliau, kas žino, visiems tik liežuviais malti, girtis, jog su ta, su ana, o iš tiesų vienas vargas ir nelaimė, grįžta namo, atsisėda, nusiauna batus ir gulasi vienas miegoti, tai kam tiek šnekėti, aš bent jau, žinote, kai žmogus taip susitelki ties savimi ir pradedi sau dovanoti mažus, nereikšmingus malonumus, pagaliau ne vien erotinius, juk gali sau sveikas žaisti duonos rutuliukais, valytis akinius, gal dvejus metus tuo džiaugiausi, čia kas nors džiovina man smegenis šeimos, biuro reikalais, politika, o aš sau akinius... taigi, sakau, ką aš čia norėjau, aha, nė neįsivaizduojate, kaip nuo tokių smulkmenų išdidėji, tiesiog sunku patikėti, žmogus išaugi, kai niežti kulną, tai tarsi niežtėtų kur nors Volynėje, pasienyje, pagaliau ir kulnų niežtėjimas gali teikti šiokį tokį pasitenkinimą, viskas priklauso nuo požiūrio, nuo intencijos suvokimo, jei nuospaudą gali skaudėti, kodėl ji negali ir teikti malonumo? O liežuvio kaišiojimas į tarpudančius? Juk ką norėjau pasakyti? Epikūrizmas, tai yra, malonisium, gali būti dvejopas, nes *primum,* šernas, buivolas, liūtas, *secundum,* bluselė, muselė, *ergo* dideliu mastu ir smulkesniu mastu, bet jei smulkesniu mastu, tuomet reikia gebėjimo mikroskopuoti, dozuoti ir tinkamai padalinti arba paskirstyti, nes karamelės valgymą galima skirstyti etapais, *primum,* uostymo, *secundum*, laižymo, *tertium*, įsidėjimo, *quartum*, žaidimo liežuviu, seilėmis, *quintum*, išspjovimo ant rankos, žiūrėjimo, *sextum*, sutrynimo dantimi, apsistosiu ties šiais keliais etapais, bet, kaip matote, galima šiaip ne taip apsieiti ir be dansingų, šampano, vakarienėlių, ikrų, dekoltė, švyst švyst, pėdkelnyčių, kelnaičių, biustų, rąžymosi, kutulio, chi chi, ajajai, ką jūs, kaip jūs drįstat, chichichi, chachacha, yyi yyi, su sprandeliu. Aš sau sėdžiu, vakarieniauju, plepu su šeimyna, su nuomininkais, o vis tiek patyliukais išspaudžiu sau šiek tiek paryžietiško kabareto. Ir kad kas nors mane sugautų! Che che che, ir nesugaus! Visa esmė – tam tikras išsitepimas iš vidaus pasitenkinsium ir malonisium su vėduoklėmis, su plunksnomis, kaip sultono Selimo Puikiojo. Svarbu patrankų šūviai. Ir varpų dūžiai.

Jis pakilo, linktelėjo ir uždainavo:

Kai nėra to, ką mėgsti,
Pamėgsi tai, kas yra!

Linktelėjo. Atsisėdo.

– Jūs tikriausiai mintyse laikote mane beprotium?

– Nesvarbu.

– Aišku, galit laikyti, taip paprasčiau. Aš pats šiek tiek apsimetu bepročiu, kad būtų paprasčiau. Juk jei nebūtų paprasčiau, pasidarytų per sunku. Mėgstate malonumus?

– Mėgstu.

– Na matote, ponuli, ėmėm ir susikalbėjom. Paprastas reikalas. Žmogus... mėgsta... ką? Mėgsta. Mėgtium. Mėgusiumbergas.

– Bergas.

– Kas?

– Bergas!

– Kaip tai?

– Bergas!

– Pakaks! Pakaks! Ne...

– Bergas!

– Cha cha cha, tai man įsibembergavote, jūs išties tyli kiaulė! Kas galėjo pagalvoti! Tikras berg-bergautojas. Bergumbergas! Varykit! Iki galo! Pirmyn! Pirmysiumbergą!

Žiūrėjau į žemę – vėl žiūrėjau į žemę, su žolelėmis... su grumsteliais... Kiek milijardų!

– Palaižyti!

– Ką?

– Sakau, palaižyti, palaižysiumbergą... arba prispjauti!

– Ką jūs?! Ką jūs?! – sušukau aš.

– Prispjauti bembergu į bergumą!

Pieva. Medžiai. Kelmas. Aplinkybių sutapimas. Atsitiktinumas. Nekelti triukšmo! Atsitiktinumas, jog jis apie tą „prispjovimą", bet juk ne į burną... Ramiai! Ne apie mane kalbama!

– Šiąnakt šventė.

– Kokia?

– Šiąnakt maldinga kelionė.

– Jūs pamaldus, – pastebėjau aš, o jis pasižiūrėjo į mane su ta pačia rūpestinga mina, kaip ir pirma, ir ugningai, bet kukliai ištarė:

– Kaip galiu nebūti pamaldus, juk pamaldumo ab-so-liu-čiai ir ne-per-mal-dau-ja-mai reikalaujama, juk nė viena smulkmenėlė negali apsieiti be pamaldumo, oi, ką čia aš, pats nebežinau, kartais pasiklystu lyg dideliame vienuolyne, o juk supraskite, jog tai – mano malonumo ordinas ir šventos mišios, amen, amen, amen.

Jis pakilo. Linktelėjo. Užniūniavo.

Ite missa est!

Nusilenkė. Atsisėdo.

– Visas cinkelis, – dalykiškai paaiškino jis, – jog Levukas Voitysaitis per savo pilką gyvenimą tik vienąsyk paragavo, sakyčiau, absoliutaus malonumo... ir tai nutiko prieš dvidešimt septynerius metus su ta virėjuke iš turistų bazės. Prieš dvidešimt septynerius metus. Metinės. Na, ne visai metinės, trūksta mėnesio ir trijų dienų. Taigi, – jis pasilenkė prie manęs, – jie mano, jog aš juos čia atsitempiau pasigėrėti vaizdais. O aš juos čia į maldingą kelionę ten, kur aš tą virėjukę... prieš dvidešimt septynerius metus, be vieno mėnesio ir trijų dienų... Į maldingą kelionę. Žmona, vaikas, žentas, kunigas, Liulusiai, Toliusiai, visi į maldingą kelionę prie mano malonumo, į berg bergum malonusiumbergą, ir aš vidurnaktį atbemberguosiu juos prie to akmens, kur aš tada su ja berg berg bergum berg ir į bergą! Tegu dalyvauja! Maldingumbergas, malonumbergas, cha cha, jie nieko nežino! O jūs žinote.

Jis nusišypsojo.

– Bet jūs nieko nepasakysite!

Nusišypsojo.

– Bemberguojate? Aš irgi bemberguoju. Kartu sau bemberguosime!

Jis nusišypsojo.

– Eikite, eikite, noriu pabūti vienas, pamaldžiai susikaupti savo mišioms, iškilmingai prisimindamas ir atkurdamas, šventė, šventė, ei, didžiausia šventė, palikite mane, kad vienas pasninkaudamas ir melsdamasis apsivalyčiau ir pasiruoščiau savo malonumo pamaldoms, šventam savo gyvenimo džiaugsmui tą atmintiną dieną... eikite! *A rivederci!*

Pieva, medžiai, kalnai, dangus su besileidžiančia saule.

– Ir nemanykit, kad man trūksta vieno šulo... Aš tik apsimetu bepročiu, kad būtų paprasčiau... O iš tiesų esu vienuolis ir vyskupas. Kiek valandų?

– Po šešių.

Aišku, tas „prispjauti“ – tai tik aplinkybių sutapimas, jis negalėjo žinoti apie Lenos burną manyje, nieko nežinojo, tik įdomu, jog aplinkybės sutapdavo dažniau, negu galėdavai tikėtis, lipnios, taip viena su kita sukimba, įvykiai, reiškiniai, tarsi tie įmagnetinti rutuliukai, ieškantys vienas kito, kai tik atsiduria arti, pokšt... susijungia, dažniausiai bet kaip... bet kad atskleidė mano potraukį Lenai, nenuostabu, jis tikriausiai neeilinis specas, ar tai jis pakorė žvirblį, ar tai jo triukas su rodykle, su pagaliuku, gal ir su rodikliu?.. tikriausiai jo... taip, tai jis... bet įdomu, be galo įdomu, jog nesvarbu, jis ar ne jis, tai nieko nekeičia, šiaip ar taip, žvirblis ir pagaliukas yra ten... tokie pat galingi, nė kiek nesusilpnėję, Dieve, ar tikrai nebėra jokio išsigelbėjimo? Vis dėlto įdomu, be galo įdomu, tas tarsi panašumas tarp mūsų, tas keistas sukibimas, kartais bemaž aiškus, kad ir tai, jog ir jis... atnašauja smulkmenoms, jo reikaliukai tarsi sukibo su manaisiais, tad gal tarp mūsų buvo kas nors bendra – tik kas? – ar jis kaip nors mane lydi, stumia, net patraukia paskui save... Kartais iš tiesų atrodė, jog abu su juo dirbame lyg sunkiai gimdydami – tarsi abu turėtume ką nors pagimdyti – tuojau, tuojau, bet, kita vertus, (trečia vertus? kiek dar tų „vertus“?) nepamirškime to „savopumo“, tai yra „savas pas savą savo reikalu“, gal čia slypėjo koks mįslės įminimas, raktas į tai, kas čia minkoma, kas užmaišoma, ak, tas „savas pas savą“ tarsi banga, vis kylanti iš jo pusės, ir iš kunigo, ir iš Tolių – kažkas čia siaubingai vargino – ir tai artinosi prie manęs tarsi miškas, ak, miškas, sakome „miškas", bet ką tai reiškia, iš kiek detalėlių, smulkmenėlių, dalelių sudėtas vieno medžio vienas lapelis, sakome „miškas", bet šį žodį sudaro tai, kas nežinoma, nematyta, nesuvokiama. Žemė. Grumstai. Akmenukai. Ilsiesi giedrą dieną tarp įprastų, kasdienių daiktų, pažįstamų nuo vaikystės, žolė, krūmai, šuo (arba katinas), kėdė, bet tik tol, kol nesuvoki, jog kiekvienas daiktas – tai didžiulė kariuomenė, nepabaigiamas debesis. Sėdėjau ant to kelmo tarsi ant lagamino, laukdamas traukinio.

– Šiąnakt maldinga kelionė į aukščiausio ir vienintelio mano malonumo vietą, prieš dvidešimt septynerius metus, be vieno mėnesio ir trijų dienų. – Aš atsistojau. Bet, matyt, jis nenorėjo manęs paleisti, tiksliai apie viską neinformavęs, skubėjo. – Šią naktį slaptai švenčiamas bembergumas! Vaizdai! Kokie jau ten vaizdai! Visi čia esate tam, kad švęstumėte mano Didžiojo Džiaugsmo su ta virėjuke šventę, apie kurią kalbėjau, su ta virėjuke iš bazės... – jis šaukė, o aš vis tolyn, pieva, medžiai, kalnai, šešėliai, tarsi suopiai...

Aš ėjau, kvapi žolė, nugeltonavusi, nuraudusi žiedais, kvapas, kvapas, kuris ir buvo, ir nebuvo tarsi tas kvapas ten, tada sodelis, siena, mudu su Fuksu artėjame palei liniją, palei tą šepečio koto liniją, artėjame, pats didžiausias nuotolis, praėjus palei baltintus medelius su kuoleliais ir pūdymo, dirvono kraštą su piktžolėmis ir nuolaužomis... Ir šlapimo ar dar koks nors kvapas, kaitroje šlapimas ir pagaliukas, jau laukęs mūsų tame svaigiame, kepinančiame kvape, kad paskui susidėtų, paskui, ne dabar, su rodikliu, su rodikliu toje diržais įkaitintoje būdoje su šiukšlėmis, durelės praviros, ir tas rodiklis stūmė mudu Katasės kambariuko link, virtuvė, raktas, langas, vijokliai, ten, kur tie visokie smaigai atvedė prie Kulkos daužymo į kelmą, prie Lenos daužymo į stalą – ir visa tai mane užvijo ant eglės, šãkos, dygu, eglišakiai, užlipu, o ten arbatinukas, arbatinukas, ir tas arbatinukas pastūmėjo mane griebti katiną... Katinas, katinas! Aš katiną, aš su katinu tada, ten, brrr, šlykštynė, nusimesiu... mąsčiau apie tai ramiai ir mieguistai, pieva mane migdė, ėjau pamažu, dairiausi sau po kojomis, mačiau tas gėlytes, kol pakliuvau į spąstus lygiame kelyje.

Tie žabangai atsirado lyg iš niekur, visai kvaili... Išvydau du nedidelius akmenis, vieną iš dešinės, kitą iš kairės, o dar toliau į kairę juodavo kavos spalvos skruzdėlėmis knibždanti žemės dėmė, dar toliau, kairėje, gulėjo didelė šaknis, juoda, sutrūnijusi – viskas palei vieną liniją, pasislėpę saulėje – aš jau būčiau praėjęs tarp akmenų, bet paskutinę akimirką žengtelėjau kiek į šalį, kad praeičiau tarp akmens ir skruzdėlėtos žemės, nukrypau nuo kelio, vos vos, galima buvo ir taip, ir taip... bet vis dėlto tas mažytis nuokrypis nebuvo pagrįstas, ir tai, regis, mane sutrikdė... tad vėl mechaniškai truputį nukrypau, kad praeičiau, kaip iš pradžių norėjau, tarp akmenų, ir tada suvokiau tam tikrą kliūtį, ak, menkutę, nes du kartus taip nukrypus, mano ketinimas praeiti tarp akmenų virto sprendimu, aišku, nereikšmingu, bet vis dėlto sprendimu. Jis nebuvo pagrįstas, nes tobulas tų žolėje esančių dalykų abejingumas nedavė teisės spręsti; koks skirtumas, ar eiti pro ten, ar pro ten, pagaliau slėnis, miškų užmigdytas, sumedėjęs, buvo tarsi negyva žuvis ar musės zyzimas – apsvaigęs, užbalzamuotas. Ramybė. Nugrimzdimas, įsižiūrėjimas, įsiklausymas. Taigi, nutariau praeiti tarp akmenų... bet dėl tų poros prabėgusių sekundžių mano sprendimas dar labiau tapo sprendimu, o kaipgi spręsti, juk viskas vis viena... ir vėl stabtelėjau. Įpykęs vėl pakėliau koją eiti, kaip buvau ketinęs, tarp akmens ir žemės dėmės, bet supratau, kad jei praeisiu tarp akmens ir žemės dėmės, jau tris kartus pradėjęs eiti, tai bus ne paprasčiausias ėjimas, bet šis tas rimčiau... taigi, pasirinkau kelią tarp šaknies ir žemės dėmės... bet tada išeina, tarsi būčiau pabūgęs, tad vėl bandau praeiti tarp akmens ir žemės dėmės, bet, po galais, kas čia vyksta, kas tai, juk nestovėsiu taip ant lygaus kelio, kas tai, ar su vaiduokliais kariauju, dėl Dievo!.. Kas tai? Kas tai? Saldus saulėkaitos miegas apvijo žoles, gėles, kalnus, nė stiebelis nevirpėjo. Aš nejudėjau. Stovėjau vietoje. Mano stovėjimas darėsi vis labiau nepakaltinamas ir net beprotiškas, neturėjau teisės stovėti, tai NEĮMANOMA, TURIU EITI... bet aš stovėjau. Tada šiame nejudamume mano nejudamumas susitapatino su sustingusiu žvirbliu krūmuose, su nejudama sistema, kurią ten nejudamai sustingdė žvirblis – pagaliukas – katinas, su ta negyva, nepaliaujama sistema, kur nejudamumas krovėsi į rietuves, kaip ir aš pats kroviausi į rietuves čia, pievoje, vis augant nejudamumui, niekaip negalėdamas pajudėti... Tada pajudėjau. Čia pat išstūmiau iš savęs viską, visą neįmanomybę, ir kuo sklandžiausiai praėjau nė nežinodamas pro kur, nes tai nebuvo svarbu, galvodamas visai apie ką kita, jog čia anksti leidžiasi saulė, nes čia kalnai. Saulė nežinia kaip jau buvo nusileidusi žemai. Ėjau per pievą link namelio pasišvilpaudamas, užsirūkiau cigaretę, ir liko tik tarsi ko nors nebaigto nuosėdos, blankus tos išdaigos prisiminimas. Jau namai. Nieko nėra. Langai, durys atlapotos, tuščia, atsiguliau, pailsėjau, kai vėl nulipau žemyn, po priebutį sukinėjosi Kulka.

– Kur visi?

– Išėjo pasivaikščioti. Gal norite kriušono?

Ji man pripylė, ir pasiliejo tyla – liūdna, išvargusi ar neviltinga – abu neslėpėme, jog mums nesinori, o gal ir apskritai negalime kalbėti. Lėtai gurkšnojau kriušoną, ji žiūrėjo pro langą, pasirėmusi į lango rėmą; atrodė, lyg būtų išvarginta ilgo ėjimo.

– Pone Vitolai, – tarė ji, neištardama galinio garso „d", jai taip nutikdavo susinervinus, – ar esate kada nors matę tokių dalykų, ką išdarinėja ta padraika? Ta šliurė net dvasininkui neduoda ramybės! Gal jie mano, kad aš sąvadautoja?! – pasišiaušusi užriko ji. – Atsiprašau! Aš juos pamokysiu gražiai elgtis svečiuose! O tas juokdarys sportinėmis kelnėmis dar geresnis, vienas siaubas, pone Vitolai, juk jei tik ji viena koketuotų, bet ir jis kartu su ja koketuoja, ar kas nors yra matęs, kad vyras ir žmona kartu koketuotų su kitu vyru, tiesiog neįtikėtina, juk jis ją bruka jam ant kelių, tikras skandalas, kad vyras kam nors bruktų savo žmoną, ir dar per medaus mėnesį, man nė į galvą neatėjo, kad mano dukra gali turėtų tokių draugių, be moralės ir išsiauklėjimo, viską daro iš pykčio Jadečkai, sumanė pagadinti jai medaus mėnesį, pone Vitolai, daug visko esu mačiusi, bet tokių dalykų dar nemačiau, kekšinėjimosi aš nepakęsiu.

Ji paklausė manęs:

– Gal matėte Leoną?

– Taip, neseniai buvau sutikęs, sėdėjo ant kelmo.

Pamažu baigiau gerti kriušoną ir norėjau dar kai ką pasakyti, bet nei jai, nei man nesinorėjo, viena negalia, ką čia kalbėti, juk viskas buvo... per toli... už kalnų, už miškų... buvome... buvome visai kitur...

Bet ir šį pojūtį buvo palietęs buvimas ne čia, tarsi nepajaustas... Pastačiau stiklinę, dar kažką pasakiau ir nuėjau.

Vėl ėjau per pievą, tik šįkart į priešingą pusę – ieškojau jų. Rankos kišenėse, galva nuleista, mąsčiau kuo giliausiai, bet be jokios minties – tarsi kas nors būtų jas visas iš manęs atėmęs. Slėnis vijosi mane savo medžių pliumažais, miškų apsiaustais, kalnų kupromis, tik veikiau iš už nugaros, tarsi šlamesys, tarsi tolimos kaskados šniokštimas, tarsi koks Senojo Testamento įvykis ar žvaigždės švytėjimas. Priešais mane nesuskaičiuojamos žolės. Pakėliau galvą – išgirdau liuliusiškius juokelius – iš už medžių pabiro kompanija, Liuliau, juk tarėmės, Liulia, paleisk, nes įdursiu, palaidinės, šalikai, nosinės, sportinės kelnės, niekas nederėjo, o išvydę mane jie ėmė mojuoti, aš irgi mojavau.

„Kur jūs pradingote? Kur buvai prapuolęs? Mes buvome nuėję iki pat ten, iki kalvos..." Prisijungiau ir ėjau su jais tiesiai į saulę, kurios, tiesa, jau nebesimatė – ji paliko po savęs tik didelį saulės nieką, tarsi saulės tuštumą, kurią žymėjo iš už kalno, tarsi iš nematomo šaltinio, spindinčios pašvaistės tirščiai – dangų nušvietė šviesiai violetinė spalva, jau nebepriklausanti žemei. Apsidairiau, viskas čia, apačioje, pasikeitė, nors dar nebuvo aišku – bet jau sušmėžavo abejingumo, sutirštėjimo ir apleistumo užuomazga, tarsi pasukus raktą spynoje, kalnai, kalvos, medžiai, akmenys – viską jau žymėjo pabaigos ženklas. Mūsų būrelio linksmumas buvo kakofoniškas... garsas tarsi įskilusio stiklo, nė vienas nėjo kartu su kuo nors, kiekvienas atskirai, iš šono Liuliusiai, ji pirma, jis iš paskos, patenkinta mina, bet iš tos minos kyšojo gyliukas... Per vidurį ėjo Lena ir Fuksas, kiek toliau Jadečka su Toliumi, o paskui juos kunigas – visi išsibarstę. Pamaniau, jog jų per daug. Ką, svarsčiau išsigandęs, su jais daryti?

...dar mane stebino Fuksas, strakaliojęs, džiūgavęs, šūkavęs:

– Ponia Lenka, prašau mane apginti!

O Liuliusia:

– Lena, tu jam nepadėk, jam ne medaus mėnuo!

O Fuksas:

– Man visada medaus mėnuo, aš visada jaunavedys!

Liuliusius:

– Ką ten tas vėl su savo mėnesinėmis, jau ausys ištino!

Lena, besijuokianti iš visko...

Ak, medus... lipnus trijų porelių medaus mėnesio medus... Jadečkos pusėje virstantis „savu“ ar „savopu“ medumi, kaip ir kai kurie kvapai, nes juk „jai nekliudo, kai užuodžia save pačią“, ir apskritai nesimaudo, o jei kartais ir išsimaudo, tai taip rimtai, pačiai sau, dėl higienos, o ne dėl kieno nors. Liuliusia puolė Fuksą, bet, aišku, taikė Jadečkai, jis buvo tik biliardo rutulys... Jis tai žinojo, bet apžavėtas, jog kas nors pagaliau bombarduoja jį juokeliais, bemaž šoko, apimtas rusvos ekstazės, jis, Drozdovskio auka, dabar maivėsi, maudydamasis tame varganame džiaugsme. Kol jis sau šone strakaliojo, Tolių pusėje užsimaišė savopa, bjauroka tyla. Po mano kojomis žolė – ir žolė – sudaryta iš stiebelių, gyslelių, kurių paskiros sanklodos – susisukimas, palinkimas, lūžiai, vienišumas, susitraukimas, sausumas – mirguliavo man prieš akis, sprukdamos, įtrauktos į žolės visumą, be pertrūkio nusidriekusią iki pat kalnų, bet jau užrakintą raktu, apsiblaususią, pasmerktą vienatvei...

Ėjome neskubėdami. Fukso juokeliai buvo dar kvailesni už Liuliusių pasikikenimus! Mane stebino jo idiotiškumas, netikėtas jo idiotiškumo *crescendo*, bet dar labiau medus. Medus vis tirštėjo. Tai prasidėjo nuo „medaus mėnesio“. Bet dabar medus (Jadečkos dėka) darėsi vis labiau „savopas“... vis šleikštesnis... Dar prisidėjo ir kunigas... savo krutančiais pirštais...

Tas šleikštokas meilės medus, juk tai truputį buvo susiję ir su manimi. Ak, sąsajos! Nustoti sieti – asocijuoti.

Mūsų žingsniai, neskubrūs ir brendantys, atvedė mus prie idiliško šaltinėlio. Fuksas pribėgo, surado patogiausią vietą pereiti ir šaukė „čionai“. Šviesos stoka vis giliau skverbėsi į šviesą, ją rėmino miškais želiantys šlaitai. Liuliusia ėmė šaukti:

– Liolekai, pagailėk mano batukų, pernešk mane ant pečių! Ajajai!

Liuliusius įžūliai atrėžė:

– Pone Toliau, perneškit ją!

Toliui atsakius kostelėjimu, Liuliusius kryptelėjo klubais ir kuo nekalčiausiu pensiono auklėtinės rimtumu pridūrė:

– Garbės žodis, padarykit man tą paslaugą, nebeturiu jėgų, esu kaip lavonas žaliame lagamine!

Toliau viskas klostėsi taip: Liuliusia šūktelėjo Liuliusiui: „niekšas!" Ji pribėgo prie Toliaus ir atstačiusi kojelę ėmė bemaž strakalioti aplink jį „pone Toliau, kokia aš nelaiminga, mano vyras mane atstūmė, pagailėkit mano batukų!" Liulius „garbės žodis, pone Toliau, viens, du, trys, būta čia ko!" Liuliusia „viens, du, trys!" prašydamasi jam ant pečių. Liulius „varykit, būta čia ko. Viens, du, trys!"

Pernelyg nesidairiau aplinkui, veikiau skendėjau aplinkoje, visame, kas supo ir gaubė, kad ir slegiančiais iš visų pusių kalnais, apėmusiais ir apglėbusiais mus iš tolo, šiek tiek linkusiais į atšiaurumą, jie rimtėjo slenkančiais, slystančiais žemyn miškais (nors aukštai virš jų buvo matyti pašvaistė – bet atitrūkusi). Tačiau puikiai žinojau, jog Liuliusiai šoka karo šokį, rotmistras nekreipia dėmesio, Fuksas devintame danguje, Liudvikas nekreipia dėmesio, kunigas stovi, Lena... Kodėl tada, pirmą naktį koridoriuje, suteršiau ją Katasės lūpa ir kodėl, užuot kitą dieną pamiršęs, prie visko sugrįžau, įtvirtinau tai? Viena man buvo įdomu, viena vis dar domino, ar ši asociacija tebuvo tik mano kaprizas, ar iš tiesų egzistavo koks nors ryšys tarp jos burnos ir tos lūpos, kurį aš pasąmoningai nujaučiau – tik koks? Koks?

Didžponio užgaida? Kaprizingo atsitiktinumo aktas? Ne. Nesijaučiau kaltas. Tai nutiko man, bet tai ne aš... Kurgi, kaip galėčiau ją mintyse bjauroti, juk be jos mano gyvenimas jau nebegalėjo skambėti, būti gaivus, gyvas, o tik nugaišęs, supuvęs, iškrypęs, pasibjaurėtinas, be jos, čia stovinčios tarsi jaukas, į kurį verčiau nežiūrėti. Kur kas mieliau žiūrėjau į žolę, mąsčiau apie slėnį. Ne, ne todėl, kad nebūčiau galėjęs jos mylėti per tą kiaulišką asociaciją su Katase, tikrai ne todėl, dar blogiau, nenorėjau jos mylėti, neturėjau jokio noro, o neturėjau todėl, kad jei visas mano kūnas būtų išbertas, ir jei būdamas toks išbertas išvysčiau tobuliausiąją Venerą, irgi neturėčiau noro. Ir nežiūrėčiau. Jaučiausi prastai, tad man nesinorėjo... pala... pala... vadinasi, tai aš buvau pasibaisėtinas, o ne ji? Taigi, vis dėlto aš buvau pasibjaurėjimo kaltininkas, tai mano kaltė. Nesuprantu. Nesuvokiu... Pala, pala, „paneškit“, Liuliusiaus blauzdos raštuotomis kojinėmis, „paneškit, pone Toliau, bičiuliškai, juk jums irgi medaus mėnuo!“...

Ir Jadečkos balsas, gilus, pilna krūtine, kupinas pasitikėjimo, kilnumo!

– Toliau, prašom, pernešti ponią!

Žvilgtelėjau. Tolius jau nuleido Liuliusią ant žolės kitame šaltinio krante, juokai baigti, einame toliau, pamažu brendame per tą žolę, medus, kodėl medus, medus su kunigo pirštais, ėjau per mišką tarytum naktį, kur šlamesiai ir šešėliai ir formos – nykstančios, ne iki galo atlietos, kankinamai susiliejančios – spaudžia, sukdamosi ties pat šuolio ir prapulties riba... O Leonas, ką gi Leonas su savo bembergu į bergą? Kaip ilgai visa tai tykos ir sups? Iš kurios pusės iššoks žvėris? Pievoje, supamoje kalnų, nebyliai vedančių į apleistumą ir paliktumą, kraunančių didžiulius neregėjimo klodus, nebūties lizdus, aklumo ir nebylumo tvirtoves, šioje pievoje iš už medžių išniro namas, kuris nebuvo namas ir egzistavo tik todėl, kad nebuvo... kad nebuvo tas, ten, nešiojantis savyje pakarto žvirblio – kabančio pagaliuko – pasmaugto–pakarto–pakasto katino sistemą, kur viską prižiūri ir viskuo pasirūpina „manieringos“ Katasės lūpos, dabar galbūt esančios virtuvėje, galbūt sodelyje, o gal ir priebutyje.

Anas namas įkyriai kalėsi pro šitą namą – bet šis kalimasis buvo liguistas, visiškai, siaubingai liguistas – ne tik liguistas, bet ir agresyvus – mąsčiau, jog nieko nepadarysi, ką ten, tas žvaigždynas, ta figūra, ta sistema jau neįveikiama, nebeįmanoma nei nuo jos atitrūkti, nei iš jos išbristi, viso to jau per daug. Per daug. O aš ėjau sau per pievą, ir būtent Liudvikas manęs paklausė, ar nepaskolinčiau jam skutimosi peiliuko – aišku, prašom, prašom! – ir (mąsčiau) tai neįveikiama, nes bet koks gynimasis ar bėgimas juo labiau tave įpainioja, tarsi galutinai pakliūtum į vienus tų žabangų, kai su kiekvienu judesiu tik dar labiau įsipainioji... Ir kas žino, gal man taip nutiko tik todėl, kad gyniausi, taip, kas žino, gal aš tiesiog pernelyg pabūgau, kai pirmą kartą Katasės lūpa man susipynė su Lena, ir tai sukėlė mėšlungį, tą pirmą sugriebiantį mėšlungį, nuo kurio viskas ir prasidėjo... Ar mano gynyba buvo pirmesnė negu puolimas? Nebuvau tikras... Šiaip ar taip, dabar jau buvo per vėlu; nežinia kur mano paties paribiuose susiformavo polipas, ir tarp mūsų susidarė tas atvirkštinis santykis, kad juo labiau aš jį naikinau, juo labiau jis buvo.

Namas priešais mus atrodė jau gerokai apgraužtas prieblandos, apgraužta jo aptrūnijusi materija... ir plynaukštė buvo tarsi netikra taurė, nuodinga puokštė, sklidina negalios, dangus nyko, traukėsi, ir užsiskleidinėjo uždangos, vis augo pasipriešinimas, daiktai nebenorėjo būti matomi, lindo į urvus, nykimas, irimas, galas – nors dar nebuvo visai tamsu – bet aštrus regėjimas jau pamažu ėmė trikti. Šyptelėjau pagalvojęs, jog tamsa kartais būna paranki, nemačiomis gali priartėti, prieiti, priliesti, apimti, apkabinti ir beprotiškai mylėti, bet ką gi, man nebesinorėjo, man nieko nesinorėjo, sirgau egzema, nebuvau sveikas, nieko, nieko, nusispjauti, ir tiek, prispjauti jai į burną, ir tiek.

Man nesinorėjo.

– Pažvelk! – išgirdau, kaip ta kiaulė sako savo Mylimajam ir Vieninteliam, tyliai, bet karštai (ir nors nežiūrėjau į juos, buvau tikras, jog tai apie šviesiai violetinės spalvos dangų). – Pažvelk, – nuoširdžiai ir aiškiai ištarė ji savo burnos padargais, ir tuoj pat išgirdau „matau“, giliu baritonu, nuoširdžiai. O ką kunigas? Ką tas kunigas su savo letenomis?! Kas vyksta toje pusėje?

Prie pat namų Fuksas ir Liuliusius leidosi lenktyniauti, katras pirmas pribėgs prie durų.

Suėjome. Kulka buvo virtuvėje. Iš gretimo kambario išbėgo Leonas su rankšluosčiu.

– Ruošiuosiu vyrusiu, šveičium jį, kad spindėtų, terere, ei, vyrusium usium usium, ne siusium, bet į pilvusium, ei, oi, broliai kalniečiai, duokit man varškėčio, gurkt, gurkt, gurkt, vidun ir, Dievuli duok, mugurkt!

Liudvikas dar sykį paprašė skutimosi peiliuko – čia pat Leonas man niuktelėjo, ar nepaskolinčiau laikrodžio, nes savuoju nepasitikįs. Daviau jam ir paklausiau, ar jam taip svarbu tikslumas, jis man pašnibždėjo, jog viskas turi vykti minutės tikslumu! Liudvikas netrukus sugrįžo, dar paprašė, kad duočiau jam gabalėlį virvutės, bet aš neturėjau. Pamaniau, laikrodis, skutimosi peiliukas, virvutė, vienas prašo, antras prašo, kas tai, nejaugi iš šitos pusės kas nors prasideda?.. Kiek linijų galėtų susiformuoti kartu su manąja, kiek prasmių galėtų bręsti nepriklausomai nuo manosios – vos išsiritančių, lervos stadijos, ar iškreiptų arba paslėptų? O kaip, pavyzdžiui, tas kunigas?

Stalas jau buvo beveik padengtas, namuose pasklido daug tirštesnė tamsa, ant laiptų nusileido naktis, bet mūsų kambariuke, viršuje, kur Fuksas šukavosi prieš kišeninį veidrodėlį, atremtą į lango rėmą, dar buvo likę šviesos likučių – tuo tarpu miškų juoduma nuo šlaitų, esančių už kokių dviejų kilometrų, lyg plėšikas lipo pro langus. Medžiai prie namų sušlamo, kilo vėjelis.

– Ei, brolyti! – tuo tarpu pasakojo Fuksas, – susikibo kaip reikiant, pats matei, bet neįsivaizduoji, kas darėsi vaikštinėjant; žvengėm, tiesiog plyšom juokais, jei jau ką nusižiūrės, tai neduok Dieve, bet tiesą sakant, reikia pripažinti, nesistebiu... blogiausia, kad ji tokia... įsijautusi... būk geras, palaikyk veidrodėlį... pagaliau visai nesistebiu Liuliusia, šiaip ar taip, žeminantis dalykas susiorganizuoti tokį vyrą už tėvo pinigus, bet kad dar prie kito bandytų... Lenai truputį nesmagu, šiaip ar taip, tai jos svečiai, ir viena, ir kita draugės, be to, ji niekaip negali su visu tuo susidoroti, pernelyg romi, o Liudvikas visiškas menkysta, keistas vyrukas, sakyčiau, tinkamas darbą dirbti, tvarkingai besirengiąs valdininkas, kaip jis pasigavo tokią Leną, irgi keista, bet žmonės susieina atsitiktinai, velniai nematė, trys jaunavedžių porelės, palikim ramybėje, būtų keista, jei niekas nepaikiotų, kita vertus, reikia pripažinti, jog ko per daug, tas nesveika, nesistebiu Liuliusia, kad panoro keršyti... Žinai, ji užklupo ją su Liuliusiumi...

– Kaip tai užklupo?

– Savo akimis mačiau. Per pusryčius. Pasilenkiau pakelti degtukų ir pamačiau. Jo ranka po stalu gulėjo ant kelio, o Jadusios ranka šalia, už centimetro, ne visai įprastai. Gali įsivaizduoti?

– Tau tik pasirodė.

– Na jau! Aš tokius dalykus puikiai užuodžiu. O ir Liuliusia tikrai pastebėjo... buvo matyti iš veido... Dabar ir ji, ir Liuliusius ant jos siunta...

Nenorėjau ginčytis, pajutau, kad man visko per daug, ar galėjo taip būti, kodėl gi ne, ar Jadečka galėjo būti tokia, kodėl Jadečka negalėtų būti tokia, ak, tikrai, jeigu kas, atsirastų tūkstančiai priežasčių pagrįsti, jog ji kaip tik tokia... Bet kodėl Fuksas negalėtų klysti, jam pasirodė... pagaliau gal jis viską išsigalvojo dėl kokių nors man nežinomų priežasčių... Buvau nesveikas, buvau nesveikas, buvau nesveikas. Ir baimė, jog *rankos* prabilo ir ima spausti, baimė, privertusi mane sugniaužti savąją ranką. Kiek pavojų! Tuo tarpu jis šnekėdamas persirengė marškinėlius, pro apykaklę iškišo savo rusvą galvą, rusvai plepėjo, dangus sunkėsi į nieką, iš apačios Leonas „žmonusium tėtusium tėtum tum tum!“. Griežtai jo paklausiau:

– O kaip Drozdovskis?

Jis susigėdo.

– Velnias! Neprimink man jo, nevidone! Kai pagalvoju, jog po kelių dienų vėl sėdėsiu priešais tą nelaimingą Drozdą, aštuonias valandas, aštuonias valandas priešais tą vėplą, vemti verčia nuo to žmogaus, nesuprantu, iš kur tas talentas mane nervinti... kad tu matytum, kaip jis atstato koją... Susivemsiu! Bet ką ten, *carpe diem*, uliusium kol švykšt, kaip sako Leonas, kiek pasismaginsiu, tiek mano, argi aš neteisus?

Iš apačios Kulkos balsas „prašom prie stalo, užkandžiai“ – medinis, netgi akmeninis balsas. Siena prie lango, kurią mačiau prieš save, buvo, kaip ir visos sienos, marga... gyslelės ir apskritas raudonas taškas, du brėžiai, atšaka, du dingstantys siūleliai, visko nedaug, bet vis dėlto buvo, prisirinko per prabėgusius metus ir, gilindamasis į tą tinklą, klausiau apie Katasę, įdomu, kaip ten Katasė ir ar neįvyko ko nors nauja, kaip manai? Akimirką įsiklausiau į savo paties klausimą...

– Kas ten turėjo įvykti? Nori žinoti? Man atrodo, jog jei nebūtume taip nuobodžiavę ponų Voitysų kaimo sodyboje, apskritai nieko nebūtų įvykę. Nuobodulio, brolyti, dar didesnės akys negu baimės! Kai nuobodžiauji, dievaižin ką imi vaizduotis! Eime!..

Apačioje buvo tamsoka, bet pirmiausiai ankšta, priebutis buvo nepatogus, be to, stalas būtinai turėjo stovėti pačioje kertėje, nes du suolai buvo pritvirtinti prie sienos, ir ten jau sėdėjo dalis kompanijos – aišku, pasikikendami, jog „tamsu ir ankšta, kaip tik jaunavedžių porelėms", paskui Kulka atnešė dvi žibalines lempas, kurių šviesa sudrumstė tamsą. Netrukus, kai ji vieną lempą pastatė ant lentynos, kitą ant spintos, jos įsidegė ryškiau, ir tada jų įstrižinė šviesa išdidino mūsų kūniškumą aplink stalą, sufantastino jį; virpantys didžiulių šešėlių debesys šoko ant sienų, šviesa išplėšdavo iš tamsos veidų ir liemenų dalis, visa kita pranyko, nuo to pasidarė labai ankšta, tai buvo tikras tankumynas, taip, tanku ir vis tankiau, rankos, rankovės, kaklai išsklido ir išdidėjo, buvo dedamasi mėsos, pilamasi degtinės, ir pasimatė panašumai į fantasmagoriją su begemotais. Su mastodontais. Nuo lempos šviesos tamsa lauke sutirštėjo ir sulaukėjo. Atsisėdau prie Liuliusios, Lena sėdėjo tarp Jadziulės ir Fukso, gana toli, kitoje pusėje, fantastiškybėje, galvos susiliesdavo, ant sienų susiliedavo pusdubenio link ištiestų rankų šešėliai tarsi fantastiškų kelių atšakos. Apetito netrūko, visi dėjosi kumpio, veršienos, rostbifo, garstyčios ėjo ratu aplink stalą. Aš irgi buvau praalkęs, bet prispjauti į burną, spjovimas sulindo man į maistą. Ir medus. Buvau apnuodytas su visu savo apetitu. Jadečka ekstatiškai leisdavo Toliusiui įdėti jai salotų, ir aš laužiau galvą, ar tai įmanoma ir kaip įmanoma, kad ji būtų ne tik tokia, kokią maniau esant, bet ir tokia, kaip sakė Fuksas, ir tai visai neatrodė neįmanoma, ji galėjo būti tokia su savo burnos padargais ir su savo ekstaze, nes viskas visada įmanoma, ir iš milijardų galimų priežasčių visada atsiras bet kokios kombinacijos paaiškinimas, tačiau kunigas, ką gi, iš tiesų tas nieko nekalbąs kunigas, kuris kažką valgė, valgė taip, tarytum kokius kukulius ar košę, valgė apsunkusiai, visas tas jo valgymas buvo valstietiškas, liesas ir tarsi sumindytas lyg kirminas (tačiau nežinojau, nieko gerai nežinojau, žiūrėjau į lubas), ką tas kunigas, gal kas nors formuojasi iš tos pusės? Valgiau su apetitu, nors ir bjauriai, tačiau tai aš buvau bjaurus, o ne veršiena, kaip gaila, kad sugadinau save tuo sugedimu, sugadinau sau viską... bet manęs tai pernelyg netrikdė, galų gale, kas galėjo mane trikdyti per nuotolį? Leonas irgi valgė nutolęs. Jis sėdėjo pačiame kamputyje, ten, kur susiėjo suolai, akiniai blizgėjo lyg lašai po kiaušo kupolu, veidas buvo pakibęs virš lėkštės, jis mažais gabaliukais pjaustė duoną su kumpiu, ir prasidėjo procedūra, movimas ant šakutės, kėlimas prie lūpų, kišimas, ragavimas, kramtymas, rijimas, ilgai užtrukdavo, kol jo burna susidorodavo su kąsniu. Neįtikėtina, jis tylėjo, ir veikiausiai todėl retas kuris prabildavo prie stalo, visi valgė. Valgydamas jis tenkino save. Onanizavosi valgydamas, ir tai vargino, juo labiau, kad Jadečkos tenkinimasis šalia rotmistro, nors ir nepanašus, buvo panašus („savas pas savą savo reikalu“), o už jos valgymo dar buvo kunigo valgymas, valstietiškas kramtymas, kažkuo suterštas. „Valgymas“ siejosi su „burna“, ir vis dėlto „burna“ pradėjo iš naujo, prispjauti į burną, prispjauti į burną... Valgiau, netgi su apetitu, bet šis apetitas pasibjaurėtinai liudijo, jog apsipratau su savo prispjovimu, ir pasišlykštėjimas nevertė manęs šlykštėtis, jis buvo tolimas...

Valgiau šaltą veršieną ir salotas. Degtinė.

– Vienuoliktą.

– Vienuolikta diena išeina antradienį.

– ...iš apačios kaustyta netikru sidabru, pakenčiama...

– ...į Raudonąjį Kryžių, bet ten pasakė...

Šnekos. Visokie žodžiai čia ir ten, „arba riešutai, tie tokie sūroki“, „dar to betrūko, kad būtų kitaip, nusiraminkit“, „teisybė, važiuoja, neužleidžia kelio“, „kieno?“, „vakar vakare“... tankmė vis tirštėjo, ir aš mąsčiau, jog tas tankumynas tęsiasi be paliovos, jaučiausi atsidūręs lekiančiame debesyje, kur vis kas nors išplaukia į paviršių, ir kas galėtų visa tai atsiminti, aprėpti, tiek visko, tiek visko nuo pat pradžių, geležinė lova, tačiau tik ta lova, kur ji gulėjo su tomis kojomis, tarsi kur prapuolė, dingo pakeliui, toliau, pavyzdžiui, kamštis, kamščio gabalėlis valgomajame, tas kamštis irgi nežinia kur prapuolė, o toliau dūžiai arba, pavyzdžiui, grafienė, Liudviko minėtas viščiukas, peleninė su tinkleliu arba kad ir laiptai, taip, laiptai, langelis, kaminas ir lietvamzdis, Dieve mano, visoks šlamštas po rodikliu ir aplink jį, didis Dieve, šakutė, peilis su ranka, su rankomis, jos ranka, mano ranka, arba tiriri, didis Dieve, Fuksas, visa tai su Fuksu, pavyzdžiui, saulė pro užuolaidos skylutę arba, pavyzdžiui, mūsų ėjimas palei koto liniją ir kartys arba, pavyzdžiui, mūsų ėjimas tada keliu per karštį, Dieve, Dieve, nuovargis, kvapai, baigiama gerti arbata... ir kaip Kulka sakė „mano dukra“, Dieve, leidimasis žemyn už tos šaknies, ką aš žinau, muilas Katasės kambarėlyje, muilo gabaliukas arba arbatinukas, tie jos besitraukiantys mimoziški žvilgsniai, varteliai, rakinamų vartelių detalės, su pakabinama spyna, didis Dieve, Dieve gailestingasai, visa tai lange, vijokliuose, arba, pavyzdžiui, užgesinta šviesa tada jos kambaryje, šakos, mano lipimas žemyn, arba kad ir kunigas ant kelio ir tos įsivaizduojamos linijos, tie tęsiniai, Dieve, Dieve, kabantis paukštis, Fuksas, besiaunantis batus, ir kaip jis mus tardė tada valgomajame, kvailai, kvailai, išvažiavimas, namas su Katase, pavyzdžiui, priebutis ir durys pirmą kartą, kaitra ir tai, jog Liudvikas vaikščiojo į biurą, arba virtuvės padėtis namo atžvilgiu, vienas gelsvas akmenukas ir kambariuko raktas, arba varlė, kaip ta varlė, kur ji pradingo, išlūžusių lubų gabalėlis ir tos skruzdėlės ten, prie kito medžio, palei kelią, ir posūkis, už kurio buvome, Dieve, Dieve, *Kyrie Eleison, Christe Eleison,* ten, medis, ant tos keteros, ir ta vieta už spintos, o dar tėvas, mano nemalonumai dėl tėvo, įkaitusios tvoros vielos, *Kyrie Eleison*...

Leonas ant piršto galo pakėlė ir prikišo prie lūpų žiupsnelį druskos, uždėjo ją ant liežuvio, įtraukė liežuvį...

„...buvo priversti stumti iki pat jų“, „Bistžycos apylinkės“, „trečiame aukšte, kviečiu ką nors“... Žodžiai sutankėję lyg ant purvinų apmušalų... lubų...

Jis baigė valgyti ir sėdėjo, o jo veidas atrodė pritvirtintas prie kiaušo lyg prie kupolo... tas veidas tarsi karojo nuo kiaušo... Tikriausiai tiek daug buvo kalbama tik todėl, kad jis tylėjo. Jo tylėjimas atrodė tarsi spraga.

Jis prispaudė pirštu žiupsnelį druskos, kad priliptų, ir iškėlė pirštą – žiūrinėjo – iškišo liežuvį – prilietė liežuviu pirštą – sučiaupė burną – skonėjosi.

Jadečka movė ant šakutės agurko griežinėlius. Ji nieko nesakė.

Kunigas kiek palinkęs, rankos po stalu. Sutana...

Lena. Sėdi ramiai, paskui jai užėjo nereikšmingų veiksmų fazė, ji pataisė servetėlę, pajudino stiklinę, kažką nušluostė, padėjo stiklinę Fuksui ir šyptelėjo.

Liuliusius pašoko:

– Pakšt!

Įėjo Kulka, kiek pastovėjo, kresna, žvilgtelėjo į stalą, grįžo į virtuvę.

Žymiuosi faktus. Tuos, ne kitus. Kodėl tuos? Žvalgausi į sieną. Taškeliai, dėmės. Kai kas ryškėja, tarsi figūra. Ne, figūra išnyksta, pražuvo, lieka tik chaosas ir nešvaros perteklius, ką tas kunigas, kas Fuksui, medus ir Jadečka, kur tas Liudvikas (nes Liudviko nebuvo, jis neatėjo vakarieniauti, maniau, kad jis skutasi, turėjau paklausti Lenos, nepaklausiau), o kaip kalniečiai, kurie mus atvežė? Maišatis. Ką gali žinoti? Staiga – bum – man trenkia tai, kas lauke, kieme, su visais šios vietos variantais iki pat kalnų ir dar toliau, už kalnų, plentas, vingiuojąs per naktį, skaudus, gniaužiąs, kam aš pasmaugiau tą katiną? Kam pasmaugiau tą katiną?

Leonas pakėlė akis, susimąstęs, bet labai įdėmiai, net atidžiai nužvelgė mane, pasiėmė vyno stiklinaitę, pakėlė prie lūpų.

Šis jo atidumas, dėmesingumas persidavė man. Pakėliau stiklinaitę prie lūpų. Išgėriau.

Jo antakiai virptelėjo.

Nuleidau akis.

– Už mus, viengungius! – siaubas, kaip jis drįsta, kokie viengungiai medaus mėnesį!

– Na, tai už mus, buvusius viengungius!

– Įpilkit jam, tegu nuskandina liūdesį!

– Liuliau, ką tu!

– Liulia, ką tu!

Leonas, spindint akiniams po kiaušu, ištiesė pirštą, prilipino žiupsnelį druskos, įsikišo į burną – laikė burnoje.

Jadečka pakėlė stiklinę prie lūpų.

Kunigas keistokai garktelėjo ir sujudėjo.

Mažas langelis... užkabinamas kabliuku.

Atsigėriau.

Jam virptelėjo antakiai.

Aš nuleidau vokus.

– Pone Leonai, ko toks susimąstęs?

– Pone Leonai, apie ką mąstote?

Tai Liuliusiai. Tada Kulka paklausė:

– Leonai, apie ką galvoji?

Ji klausė siaubingai stovėdama tarpduryje, nuleidusi rankas, nenorėdama slėpti siaubo, klausė taip, lyg šį siaubą leistų mums švirkštu, o aš mąsčiau, mąsčiau, kuo giliau, kuo smarkiau, bet be jokios minties.

Leonas pakomentavo, tarsi per miegus:

– Ji klausia, apie ką galvoju.

Medus.

Tarp jo plonų lūpų pasimatė liežuvio galiukas, rožinis, tas liežuvis taip ir pasiliko tarp lūpų, seno akiniuoto vyro liežuvis, liežuvis, prispjauti į burną, žaibuojančiame verpete ir sūkuryje Lenos burna ir Katasės burna iškilo į paviršių, tai truko akimirką, pastebėjau jas pačiame paviršiuje, kaip kad pamatai popieriaus skiautes verdančiame krioklio katile... Praėjo.

Čiupau už kėdės kojos, kad toks staigus gūsis manęs nenuneštų. Pavėluotas judesys. Ir retorinis. Akių dūmimas.

Kunigas.

Kulkai nė motais. Leonas. Liuliusia prabilo graudoku balseliu, pone Leonai, kaip dabar bus su ta iškyla? Kam? Naktį, patamsiais? Kokius kraštovaizdžius ten matysime?

– Patamsiais ne kažin kas matyti, – nekantriai ir ne itin mandagiai įsiterpė Fuksas.

Mano žmona, pasakė jis (jis taip sako, o pagaliukas ir paukštis ten yra!), mano žmona, pridūrė (Jėzusmarija!), mano žmona (ranka čiupau už rankos!)...

– Tik prašyčiau nesinervusium! – linksmai sušuko jis. – Jokio pagrindo nervusium! Viskusium *in ordre, bitte,* prašyčiau, sėdim kaip Viešpats liepė, kiekvienas ant savo subinutės, kramtinėjame Dievo dovanas, ir dar gurkt gurkt gurkt visa tai degtinyte ir vynusium, o po valandėlės mano vadovaujami žygusium gėrėtis ten, kur panoramusium stebuklas atsiveria per, sakyčiau, mėnesienusium stebuklą, įsidūkusį oi valioj tarp kalvų, kalnelių, kalnų, pievų, slėnių, ei oi, ei ojoj... kai išvydau visa tai prieš dvidešimt septynerius metus, be vieno mėnesio ir keturių dienelių, ponuliai mano, kai netyčia tą pačią nakties valandą užklydau į tą vienintelę vietą ir išvydau...

– Čiulpti, – pridūrė jis ir išblyško. Jam užėmė kvapą.

– Debesys renkasi, – šiurkščiai, nemaloniai pratarė Liuliusius, – nieko nesimatys, debesys, naktį bus tamsu, nieko nepamatysim.

– Debesys, – sumurmėjo jis, – debesys... Ir gerai. Tada irgi... šiek tiek debesų. Prisimenu. Grįždamas pastebėjau. Prisimenu! – nekantriai šūktelėjo tarsi skubėdamas, ir čia pat susimąstė...

Aš tuo tarpu irgi mąsčiau... be paliovos, iš visų jėgų. Kulka (pirma nuėjusi į virtuvę) vėl atsistojo tarpduryje.

– Atsargiai, rankovė!

Pašokau nuo tų jo žodžių, išsigandęs – rankovė, rankovė! – bet jis šaukė Fuksui, kurio rankovė ėmė kliūti už padažinės su majonezo padažu. Nieko rimta. Ramu. Kodėl nėra Liudviko, kur jis prapuolė, kodėl ji be Liudviko?

Žvirblis.

Pagaliukas.

Katinas.

– Mano žmona nepasitiki manimi.

Jis vieną po kito apžiūrėjo tris dešinės rankos pirštus, pradėjęs nuo smiliaus.

– Ponai ir ponios, mano žmona norėtų žinoti, ką aš galvoju.

Jis tuos tris pirštus pakrutino ore, o aš staiga sunėriau abiejų rankų pirštus.

– Ponai, man gal šiaip ar taip ir, hm, skaudu, jog mano žmona po trisdešimt septynerių metų nedrumsčiamo šeimyninio gyvenimo taip nervingai klausinėja apie mano mintis.

Kunigas prabilo „prašyčiau sūrio“, visi į jį sužiuro, jis pakartojo „prašyčiau sūrio“, Liuliusius padavė jam sūrio, bet užuot atsipjovęs gabaliuką jis dar pridūrė „gal būtų galima šiek tiek atstumti stalą, ankštoka“.

– Stalą galėtume atstumti, – pasakė Leonas. – Ką čia aš, apie ką? Aha, sakiau, kad nenusipelniau po tiek metų gyvenimo nedrumsčiamo

nesuteršto

pavyzdingo

prideramo

ištikimo...

Juk šitiek metų! Metų, mėnesių, savaičių, dienų, valandų, minučių, sekundžių... Ar žinote, ponai, aš su pieštuku rankoje apskaičiavau, kiek sekundžių nugyvenau santuokoje, įskaitant keliamuosius metus, ir išėjo šimtas keturiolika milijonų devyni šimtai dvylika tūkstančių devyni šimtai aštuoniasdešimt keturios, nei daugiau, nei mažiau, iki šios dienos aštuonių vakaro. O dabar nuo aštuonių prisidėjo dar keli tūkstančiai.

Jis atsistojo ir uždainavo:

Kai nėra to, ką mėgsti,
Pamėgsi tai, kas yra!

Atsisėdo. Susimąstė.

– Jei norite pastumti stalą... Ką čia aš? Apie ką? Aha. Šitiek sekundžių žmonos ir dukros akivaizdoje, o vis dėlto, deja, kas būtų galėjęs pagalvoti

kas būtų galėjęs pagalvoti
kas būtų galėjęs pagalvoti
kas būtų galėjęs pagalvoti
atrodo, kad mano žmona nepasitiki mano mintimis!

Jis vėl susimąstė, nutilo. Šis susimąstymas atėjo nelaiku, įsiviešpatavo staigus visuotinis chaosas, netvarka ar kaip dar tai pavadinus, bet galbūt ne jo prakalboje, gal visame kame, gal visa ko visumoje... vėl... vėl... O jis celebravo. Žvirblis. Pagaliukas. Katinas. Ne tai svarbiausia. Vadinasi, tai svarbiausia. Ne, ne tai svarbiausia. Vadinasi, tai svarbiausia. Celebravo mišias tarsi litaniją, tarsi „žiūrėkite, kaip dėmesingai atsidedu nedėmesingumui".

– Mano žmona nepasitiki mano mintimis, štai, prašau, bet ar aš to nusipelniau? Turbūt ne, pripažinkime, tiktai tiesa (atstumkit stalą, man irgi ankšta, čia apskritai kieta sėdėti, bet ką jau padarysi), tiktai tiesa, reikia pripažinti, kad iš tiesų tokiais atvejais nieko nežinai, nes argi galima žinoti, ką kas galvoja... Kad ir toks pavyzdys. Pavyzdžiui, aš, pavyzdinis vyras ir tėvas, paimsiu ranka, tarkime, šitą kiaušinio lukštą...

Jis paėmė lukštą.

– Ir taip pirštais jį laikysiu... ir taip jį sukinėsiu... pamažėle... prieš akis... Tai visiškai nekalta

nekenksminga
niekam nekliudo.

Žodžiu, mažytis *passe-temps*. Taip ir yra, tačiau kyla klausimas: kaip aš jį sukinėju?.. Juk galų gale, atkreipkite dėmesį, galiu jį sukinėti nekaltai, dorovingai... bet jei norėčiau, galėčiau ir... ką?.. Jei norėčiau, galėčiau sukinėti truputį labiau... hm... Ką? Trupučiuką. Aišku, sakau kaip pavyzdį, kad parodyčiau, jog pats garbingiausias vyras antrosios puselės akivaizdoje galbūt galėtų tokį lukštą sukinėti...

Jis išraudo. Nepatikėsit: tapo purpurinis! Kur tai matyta! Jis tai žinojo, net primerkė akis, bet aišku, neslėpė, iškilmingai iškėlė savo gėdą, kad visi matytų. Tarsi monstranciją.

Jis laukė, kol nuslūgs raudis. Vis dar sukinėjo lukštą. Galų gale prasimerkė ir atsiduso. Pasakė:

– Taip sau, sakau.

Visiems atlėgo... nors, tiesa, tas jų tankumynas mūsų kampe, su lempomis, vis dar buvo baugus... bet jau tarsi apsunkęs... jie žvilgčiojo į jį, tikriausiai manė, jog truputį pamišęs... Šiaip ar taip, niekas nepratarė nė žodžio.

Lauke, kažkur už namo, nežinia kas bilstelėjo, tarsi kas būtų nukritę... kas? Tai buvo stiprus, perteklinis garsas, įtraukęs mane, mąsčiau apie jį ilgai, giliai – bet nežinojau, ką galvoti, kaip galvoti.

– Bergas.

Jis tai ištarė ramiai, labai mandagiai, atidžiai. Aš ne mažiau mandagiai ir atidžiai atsakiau:

– Bergas.

Jis metė į mane žvilgsnį, nuleido akis. Abu sėdėjome tyliai, įsiklausydami į žodį „bergas“... tarsi tai būtų koks požemių šliužas, niekada neišlendąs į dienos šviesą... o dabar atsidūrė čia, visų akivaizdoje. Manau, jie apžiūrinėjo... Staiga man pasirodė, jog viskas pajudėjo į priekį tarsi potvynis, lavina, eitynės su vėliavomis, tarsi būtų suduotas lemtingas smūgis, suteiktas kryptį nurodęs postūmis! Pykšt! Marš! Pirmyn! Judam! Jei tik jis būtų ištaręs „bergas“, tai dar nieko. Tačiau ir aš pasakiau „bergas“. Ir mano bergas, susijungęs su jo bergu (slaptu, privačiu), išstūmė jo bergą iš privatumo. Tai jau nebebuvo privatus keistuolio žodis. Tai jau buvo kai kas iš tiesų... kai kas, kas egzistavo! Čia, mūsų akivaizdoje. Ir tai čia pat kuo smarkiausiai šovė virš, skverbėsi į, pajungė sau...

Akimirką išvydau žvirblį, pagaliuką, katiną, kartu su lūpomis... tarsi šiukšles verdančiame krioklio katile – pranykstančias. Tikėjausi, jog bergo požiūriu visa kas pajudės į priekį. Buvau generalinio štabo karininkas. Berniukas ministrantas. Nuolankus, klusnus patarnautojas ir vykdytojas. Pirmyn! Judam! Marš!

Tačiau Liuliusia sušuko:

– Bravo, pone Leonai!

Apie mane ji nieko nepasakė. Buvau tikras, kad ji šūktelėjo tiesiog iš baimės, negalėdama pakęsti, jog kas nors su juo eina išvien. Staiga viskas ištiško, subliuško, pasklido juokeliai, šnekos, ir Leonas garsiai nusijuokė chochochocho, kur butelytis, mamyte, duokiu musei siusi, primelžti konjako, pumpum bataklano! Kaip bjauru ir kaip apmaudu, kai po tokios iškilmingos akimirkos, kai įvykių tėkmė sukyla ir jau rengiasi nugarmėti žemyn, viskas staiga suyra, atsipalaiduoja, vėl sudūzgia spiečius, spiečius, duokit ir man degtinės, ar ponia negeriat, lašelį konjakėlio, kunigas, Jadusia, Tolius, Liuliusius, Liuliusia, Fuksas ir Lena dailiai nulietomis gaiviomis lūpytėmis, pulkelis iškylautojų. Viskas nuslūgo. Nieko. Viskas vėl tarsi purvina siena. Sumaištis.

Žvirblis.

Pagaliukas.

Katinas.

Prisiminiau juos, nes jau buvau bepamirštąs. Jie sugrįžo pas mane, nes tolo. Nyko. Taip ir buvo, turėjau ieškoti savyje žvirblio ir pagaliuko, ir katino, jau nykstančių, ieškoti ir palaikyti juos savyje! Teko pasistengti, kad vėl mintimis žvilgtelėčiau ten, į krūmokšnius, už kelio, už sienos.

Kunigas ėmė rangytis iš už stalo, murmėdamas ir atsiprašinėdamas, prasliūkino palei stalą, sutana nutįso per kambarį. Atidarė duris. Išėjo į priebutį.

Aš be bergo jaučiausi kvailai. Nežinau, kodėl... Pamaniau: irgi išeisiu. Pakvėpuoti grynu oru.

Atsistojau. Žengiau kelis žingsnius durų link.

Išėjau.

Priebutyje gaivu. Mėnesiena. Iškilęs, švytintis, šviesuotas, tarsi uolėtas debesis, žemiau daug tamsesnis ištryškęs ir sustingęs uolienų fontanas. Aplinkui fejerija, pievos, kilimai, medžių puokštėmis nubarstyti žolynai, procesijos, linksmybės, tarsi parkas, kur einama ratelių, eitynių, linksmybių, viskas skendėja pačiame mėnesienos šviesos dugne.

Čia pat prie laiptų, atsirėmęs į turėklą, stovėjo kunigas.

Jis stovėjo ir lūpomis darė kai ką keista.

IX

Nelengva bus toliau pasakoti mūsų istoriją. Apskritai nežinau, ar tai istorija. Vargiai galima vadinti istorija tokį nuolatinį... elementų... telkimąsi ir skaidymąsi.

Kai išėjęs į priebutį išvydau kunigą, darantį kai ką keista lūpomis, tiesiog apstulbau! Ką? Ką? Apstulbau labiau nei tuomet, jei būtų sutrūkęs žemės kevalas ir požemių lervos būtų išlindusios į paviršių. Menki juokai! Aš vienintelis žinojau lūpų paslaptį. Išskyrus mane, niekas daugiau nebuvo pašvęstas į slaptą Lenos lūpų avantiūrą. Jis neturėjo teisės to žinoti! Tai buvo mano! Kokią jis turėjo teisę kišti savo lūpas prie šios paslapties?!

Bet tučtuojau pamačiau, kad jis vemia. Jis vėmė. Vėmimas, bjaurus, varganas, buvo pateisinamas.

Jis buvo girtas.

Štai kaip! Nieko bloga!

Jis mane pastebėjo ir susigėdęs šyptelėjo. Norėjau pasakyti, kad eitų miegoti, bet į priebutį išėjo dar kai kas.

Jadečka. Ji praėjo pro mane, paėjo keletą žingsnių pieva, sustojo, pakėlė ranką prie lūpų, ir mėnulio šviesoje išvydau jos vemiančias lūpas, ji vėmė.

Vėmė. Jos lūpas, kurias mačiau, pateisino vėmimas – todėl žiūrėjau į jas – jei kunigas vėmė, kodėl negalėjo vemti ji? Juk taip? Na, prašom. Gerai. Bet. Bet, bet, bet jei kunigas vėmė, tai ji neturėjo vemti! Ir tos jos lūpos, sustiprinusios kunigo lūpas... kaip pakabintas pagaliukas sustiprino pakartą žvirblį – kaip pakartas katinas sustiprino pakabintą pagaliuką – kaip kalimas sukėlė daužymąsi – kaip aš sustiprinau bergą savuoju bergu.

Kodėl mane apniko jų vemiančios lūpos? Ką tos lūpos galėjo žinoti apie manyje slypėjusias lūpas? Iš kur tas vis iššliaužiantis lūpų šliužas? Galbūt būtų geriausia eiti sau. Nuėjau. Ne į vidų, o per pievą, man jau užtenka, naktį buvo užnuodijęs dangumi plaukiantis mėnulis, negyvas, medžių keteros buvo didingos, o aplinkui daugybė kompanijų, eitynių, pulkelių, šnibždesių, šnekų, pramogų – tokią naktį tik ir svajoti. Negrįžti, negrįžti, visų mieliausiai būčiau apskritai negrįžęs, gal sėsti į vežimą, sušerti arkliams ir išvažiuoti visiems laikams... Nors ne... Žavinga naktis. Kad ir kaip ten būtų, neblogai leidžiu laiką. Nuostabi naktis. Tačiau ilgai taip tęsti irgi nebuvo įmanoma, aš iš tiesų sirguliuoju. Puiki naktis. Sirguliuoju, taip, bet ne itin. Namas pradingo už kalvos, ėjau per žolę, kuri čia, netoli šaltinėlio, augo minkštutė, bet kaip tas medis, koks čia medis, kas su tuo medžiu...

Sustojau. Ten augo medžių guotas, ir jame vienas medis atrodė ne toks, kaip kiti, iš tikrųjų toks pat, bet turėjo būti kažkokia priežastis, dėl kurios jis patraukė mano dėmesį. To medžio gerai nesimatė, ėjau pro jį, jausdamas, jog praeinu pro „pernelyg sunkų“, siaubingai „sunkų“ medį... Sustojau, atsisukau.

Įėjau į medžių guotą, jau būdamas tikras, jog ten kažko esama. Tas guotas prasidėjo keliais išsibarsčiusiais beržais, paskui čia pat augo tankesnis, tamsesnis pušų pulkelis. Manęs neapleido įspūdis, jog einu kažkokio slegiančio „svorio“ link.

Apsižvalgiau.

Batas.

Nuo pušies tabalavo koja. Pamaniau, „koja“, bet nebuvau tikras... Antra koja. Žmogus buvo... pakartas... apsižiūrėjau atidžiau, žmogus... kojos, batai, aukščiau buvo atpažįstama galva, perkreipta, visa kita susiliejo su kamienu, su šakų tamsa...

Apsidairiau aplinkui, nieko, tylu, ramu, vėl pasižiūrėjau. Kabantis žmogus. Tas geltonas batas man buvo pažįstamas, jis priminė Liudviko pusbačius. Praskleidžiau šakas, išvydau Liudviko striukę ir jo veidą. Liudvikas.

Liudvikas.

Liudvikas, pakibęs ant diržo. Ant savo paties diržo, ištraukto iš kelnių.

Liudvikas? Liudvikas. Kabojo. Per kurį laiką apsipratau... Kabojo. Dar kartą apsipratau – kabojo. Jei jau kabojo, visa tai turėjo kaip nors įvykti, tad ėmiau pamažu ieškoti variantų, skaičiuoti, pakartas, kas jį pakorė, ar pats save, kada, mačiau jį prieš pat vakarienę, prašė skutimosi peiliuko, buvo ramus, ir per pasivaikščiojimą, regis, elgėsi kaip paprastai... o vis dėlto kabojo... o vis dėlto per tą valandą su trupučiu tai įvyko... kabojo... ir tai kaip nors turėjo įvykti, susiklostė kažkokios priežastys, tačiau aš negalėjau jų rasti, nieko, ničnieko, o vis dėlto pratekančioje upėje turėjo kilti koks nors visa ko, apie ką aš nieko nežinojau, sūkurys, tikriausiai susidarė koks nors kamštis, turėjo atsirasti ryšių, sukibimų... Liudvikas! Kodėl Liudvikas? Veikiau jau Leonas, kunigas, Jadečka, kad ir pati Lena – bet kad Liudvikas! O vis dėlto šis FAKTAS kabojo, kabąs faktas, faktas liudvikinis kabantysis, pritrenkiantis, didelis, sunkus, pakibęs, tarytum koks laisvai besibastantis jautis, didžiulis batuotas faktas ant pušies...

Kadaise dantų gydytojas traukė man dantį, bet negalėjo jo sugriebti žnyplėmis, nežinia kodėl jos vis nuslysdavo... lygiai taip pat ir šis sunkus, pakibęs faktas – negalėjau jo sugauti, jis vis slydo, buvau bejėgis, negalėjau jo suvokti, tikriausiai tai kaip nors įvyko, jeigu jau įvyko... Labai įdėmiai apsidairiau į visas puses. Nusiraminau. Tikriausiai todėl, kad suvokiau...

Liudvikas.

Žvirblis.

Juk žiūrėjau į šį pakaruoklį lygiai taip pat, kaip anuose krūmuose žiūrėjau į žvirblį.

Ir bum bum bum bum! Vienas, du, trys, keturi! Pakartas žvirblis, kabantis pagaliukas, pasmaugtas ir pakartas katinas, pakartas Liudvikas. Kaip sklandu! Koks nuoseklumas! Idiotiškas lavonas virto logišku lavonu – tik kad ši logika buvo sunkiasvorė... ir pernelyg mano... asmeniška... tokia... asmeniška... privati.

Man nieko daugiau neliko, kaip tik mąstyti. Mąsčiau. Stengiausi, kad ir kas būtų, paversti visa tai suprantama istorija ir – mąsčiau – o gal tai jis pakorė žvirblį? Gal jis piešė rodykles, pakabino pagaliuką, užsiėmė visais tais niekais... tarsi kokia manija, korimo manija, atvedusi jį čia, kad pakartų save patį... Maniakas! Prisiminiau, ką man sakė Leonas, kai sėdėjome ant to kelmo, veikiausiai nuoširdžiai: jog jis, Leonas, su visais šiais dalykais neturėjęs nieko bendra. Taigi, Liudvikas? Manija, apsėstumas, pamišimas...

Arba kita galimybė, irgi vadovaujantis įprasta logika: jis tapo šantažo auka, gal keršto, kas nors jį persekiojo, kas nors supo jį šiais ženklais, piršo mintį pasikarti... bet tuomet kas? Kas nors iš namiškių? Kulka? Leonas? Lena? Katasė?

Dar viena galimybė, irgi „įprasta“: gal jis ne pats pasikorė? Gal jis nužudytas? Gal pasmaugtas, o paskui pakartas? Tarsi kas nors, žaidęs kardamas menkniekius, maniakas, pamišėlis, galų gale panoro pakarti ką nors sunkesnį, nei pagaliukas... Kas? Leonas? Katasė? Bet Katasė liko ten... Na ir kas? *Galėjo* atvykti slapčiomis, dėl tūkstančio priežasčių, tūkstančiais būdų, kodėl ne, galėjo taip būti, asociacijų ir kombinacijų galimybės buvo beribės... O Fuksas? Juk Fuksas irgi *galėjo* užsikrėsti korimu, perimti jį... ir... ir... Galėjo. Bet juk visą laiką buvo su mumis. Na ir kas? Jei tik paaiškėtų, jog tai jis, čia pat atsirastų laiko spraga, ko tik nerasi bedugniame vykstančių įvykių katile! O kunigas? Milijonų milijonai gijų *galėjo* sieti jo pirštukus su šiuo pakaruokliu...

Galėjo... O kalniečiai? Kur dabar kalniečiai, atsivežę mus čia? Nusišypsojau mėnesienoje, švelniai mąstydamas apie proto bejėgiškumą jį praaugančios, naikinančios, apsiautusios realybės akivaizdoje... nėra neįmanomų kombinacijų... bet kuri kombinacija įmanoma...

Taip... Tačiau saitų gijos tokios menkutės... visai menkutės... O čia kabo pakaruoklis, brutalus lavonas! Jo kabantis brutalumas, bum bum bum bum, sklandžiai siejosi su bum bum bum bum, žvirblis–pagaliukas–katinas, o šie buvo lyg a, b, c, d, lyg vienas, du, trys, keturi! Koks sklandumas! Kokia paslaugi logika, tik kad iš po žemių! Akis rėžianti akivaizdybė, bet iš po žemių.

Bet ta akį rėžianti, bum bum bum bum, logika iš po žemių išnykdavo tarsi migloje (mąsčiau), vos panorus įsprausti ją į įprastos logikos rėmus. Kiek kartų ginčijomės apie tai su Fuksu! Ar galima kalbėti apie kokį nors loginį ryšį tarp žvirblio ir pagaliuko, jei juos tesieja vos įžiūrima rodyklė mūsų kambario lubose – tokia neryški, kad mudu tik netyčia ją pastebėjome, tokia neryški, jog iš tiesų turėjome ją papildyti, baigti brėžti savo vaizduotėje? Atrasti tą rodyklę, nueiti iki pagaliuko – juk tai tarsi surasti adatą šieno kupetoje! Kas gi – Liudvikas ar kas nors kitas – galėtų sąmoningai sufabrikuoti tokių trapių ženklų tinklą?

Tačiau koks buvo žvirblio ir pagaliuko ryšys su katinu, jei katiną pakoriau *aš pats?* Bum bum bum, žvirblis, pagaliukas, katinas, trys korimai? Žinoma, trys, bet tas trečias buvo mano, tą trečią atlikau aš pats.

Chimera. Haliucinacija. Taip! Bet pakaruoklis kabojo, bum bum bum bum, vienas, du, trys, keturi! Kilo noras prisiartinti ir galbūt paliesti, bet pamažu atsitraukiau. Šis menkutis judesys mane išgąsdino, tarsi judėti negyvėlio akivaizdoje būtų nepatartinas ir nepageidaujamas dalykas. Mano situacijos siaubas – nes ji vis dėlto buvo siaubinga – buvo tai, jog mano padėtis jo atžvilgiu buvo tokia pat, kaip tada žvirblio atžvilgiu. Krūmai ir krūmai. Pakaruoklis ir pakaruoklis. Apsidairiau... Koks reginys! Kalnai, negyvai šaunantys į dangaus plokštumą, kurios didžioji dalis aptraukta kentaurais, gulbėmis, laivais, ugniakarčiais liūtais; apačioje – pievų ir virpančio baltumo apimtų puokščių Šachrazada, ak, negyvas rutulys, švytintis skolinta šviesa – tas antrinis, silpstantis nakties švytėjimas iškreipė ir nuodijo tarsi liga. Ir žvaigždynai, netikri, išgalvoti, primesti, dangus spindi kaip apsėstas!

Tačiau svarbiausias negyvėlis buvo ne mėnulis, o Liudvikas – negyvėlis ant medžio tarsi katino maita ant sienos! Bum bum bum bum bum... (kurį sustiprino tolimas anos nakties pulsavimas, kai adatų smaigstymas perėjo į kūjo dūžius). Sujudėjau tarsi ketindamas nueiti – bet ne taip lengva! – dar nebuvo atėjęs metas...

Ką daryti? Protingiausia būtų... apsimesti nieko nemačius, palikti šį reikalą natūraliai tėkmei... Kodėl turėčiau kištis? Apie tai svarstydamas prisiminiau lūpas. Lūpas prisiminiau ne visai aiškiai, čepsinčias Lenos lūpas, vemiančias lūpas, Katasę, Leną, visas tas lūpas, ne visai, tik truputį. Bet jos mane apniko. Sukrutinau lūpas.

Sukrutinau lūpas tarsi gindamasis. Tačiau apimtas įsiūčio kai ką pagalvojau, maždaug „nejudink lūpų... čia"... Iš tiesų, kam man reikėjo krutinti lūpas čia, prie negyvėlio, judesys prie negyvėlio nėra paprastas judesys. Pabūgęs nutariau eiti šalin.

Kai pamaniau, jog eisiu šalin, nutiko tai, ko baiminausi jau visą minutę: man toptelėjo, jog galėčiau apžiūrėti negyvėlio burną. Galbūt bijojau ne būtent tos minties, bet spėjau nutiksiant ką nors panašaus... kad mano noras atsiriboti nuo negyvėlio būtinai sukels norą užkabinti negyvėlį.

Pabūgau to, ir tada noras dar sustiprėjo... natūraliai...

Tačiau tai nebuvo taip paprasta – praskleisti šakas, pasukti jį veidu į mėnulį, apžiūrėti. Net neaišku, ar galėčiau jį apžiūrėti nelipdamas į medį. Sudėtinga. Verčiau neliesti.

Priliečiau, pasukau jo galvą, pažiūrėjau.

Lūpos buvo pajuodusios, viršutinė lūpa gerokai patempta, matėsi dantys: skylė, ertmė. Jau kurį laiką man kirbėjo mintis, jog galbūt turėsiu ką nors pakarti... arba pats pasikarti, arba pakarti ją. Korimas žvelgė į mane iš daugybės pusių, buvo ir kitokių su visu tuo susijusių kombinacijų... daugiausia negrabių... Juk katiną jau pakoriau. Bet katinas – tai katinas. O čia pirmą kartą žiūrėjau žmogaus mirčiai į burną. Į žmogaus burnos ertmę – pakartą. Hm.

Nueiti. Palikti.

Nueiti. Palikti viską, kaip yra. Ne mano reikalas, ką aš su visais tais dalykais turiu bendra: visai neprivalau žinoti, kaip tai įvyko, pasemti rieškutę smėlio ir jau nebėra jokio išsigelbėjimo – paklysti neaprėpiamoje, neišsemiamoje, neišmatuojamoje, nesuskaičiuojamoje aibėje... Kur jau ten atrasi visus ryšius, gal, pavyzdžiui, jis pasikorė todėl, kad Lena miega su Leonu... Ką gali žinoti, nieko negali žinoti, niekas nežinia... nueisiu ir paliksiu. Bet aš nepajudėjau iš vietos ir net pagalvojau maždaug taip: „Kaip gaila, kad pasižiūrėjau jam į burną, dabar negalėsiu nueiti."

Ši mintis tą šviesią naktį mane apstulbino... tačiau buvo gana pagrįsta: jei būčiau elgęsis prie negyvėlio kaip įprasta, jau galėčiau pasitraukti, tačiau po to, ką padariau savo lūpomis ir jo lūpomis... jau vargiai galėjau nueiti. Tai yra, nueiti galėjau, bet jau nebegalėjau sakyti nesąs į tai įsipainiojęs... asmeniškai...

Svarsčiau ir labai giliai mąsčiau, be paliovos, bet ir be jokios minties, ir dabar jau ėmiau bijoti, iš tiesų bijoti, aš su tuo negyvėliu, negyvėlis ir aš, aš ir negyvėlis, niekaip negalėjau išsipainioti, iš tiesų, po to, kai pasižiūrėjau į burną...

Ištiesiau ranką. Įkišau pirštą jam į burną.

Tai nebuvo paprasta, žandikauliai jau šiek tiek buvo sustingę – bet prasižiojo – įkišau pirštą, užčiuopiau svetimą, neįprastą liežuvį ir gomurį, kuris man pasirodė esąs pernelyg žemai, tarsi per žemo, šalto kambario lubos, ištraukiau pirštą.

Nusišluosčiau pirštą nosine.

Apsidairiau. Ar niekas nematė? Ne. Apsukau pakaruoklį atgal, kiek įmanoma pridengiau šakomis, panaikinau savo pėdsakus žolėje, greičiau, vis greičiau, baimė, nervai, baimė, bėgti, perėjau guotą ir įsitikinęs, jog nematyti nieko, išskyrus atkaklų mėnulio virpėjimą, ėmiau tolti, greičiau, greičiau, greičiau! Bet nebėgau. Ėjau link namų. Sulėtinau žingsnį. Ką aš jiems sakysiu? Kaip pasakysiu? Dabar darėsi sunku. Aš jo nepakoriau. Nepakoriau, bet po to, kai įkišau pirštą į burną, tas pakaruoklis buvo ir mano.

Tačiau kartu buvau be galo patenkintas, jog pagaliau „lūpos“ susisiejo su „korimu“. Aš jas susiejau! Pagaliau. Tarsi būčiau atlikęs savo pareigą.

O dabar teks pakarti Leną.

Nuostaba neapleido manęs nė per žingsnį, buvau nuoširdžiai apstulbęs, nes ta mintis – pakarti – iki tol manyje buvo tik teoriška, neprivali, ji iš esmės nepasikeitė, į burną įkišus pirštą, bet vis dar buvo ekscentriška... ar netgi vien tik frazė... Tačiau galybė, su kuria tas didžiulis pakaruoklis įlėkė į mane ir su kuria aš įlėkiau į pakaruoklį, traiškė viską aplinkui. Žvirblis kabojo. Pagaliukas kabojo. Katinas kabojo (kol jo neužkasė). Liudvikas kabojo. Pakarti. Aš pats buvau korimas. Net stabtelėjau pamąstyti, jog kiekvienas nori būti savimi, tad ir aš noriu būti savimi, juk kas, pavyzdžiui, mėgtų sifilį, aišku, niekas nemėgsta sifilio, bet juk ir sifilitikas nori būti savimi, sifilitiku; lengva pasakyti: „noriu pasveikti“, o vis dėlto tai skamba lyg kažkas svetima, tarsi būtų sakoma: „Nenoriu būti tuo, kas esu“.

Žvirblis.

Pagaliukas.

Katinas.

Liudvikas.

O dabar teks pakarti Leną.

Lenos lūpos.

Katasės lūpos.

(Kunigo ir Jadečkos lūpos, vemiančios.)

Liudviko lūpos.

O dabar teks pakarti Leną.

Keista. Viena vertus, visa tai buvo menka, trapu, netikra net čia, toli, už kalnų, už miškų, mėnesienai šviečiant. Kita vertus, tebetvyrojo korimo įtampa ir lūpų įtampa... Ką darysi. Teks.

Ėjau susikišęs rankas į kišenes.

Buvau ant aukštumos, besileidžiančios namų link. Balsai, dainos...

Už kokio kilometro, ant kalvos priešais pastebėjau švysčiojant žibintuvėlius – tai buvo jie. Jie ėjo, vedami Leono, skaidrindami nuotaiką dainelėmis ir juokeliais. Ten buvo Lena.

Iš ten, nuo kalvos, kraštovaizdis plytėjo prieš mane virpėdamas, lyg būtų prisiuostęs chloroformo. Staiga ten atradau Leną, – tarytum išėjęs su dvivamzdžiu į lauką būčiau iš tolo pastebėjęs kiškį. Net susijuokiau. Patraukiau tiesiai pas juos. Žvirblis kabo, o aš einu. Pagaliukas kabo, o aš einu. Katiną pakoriau ir einu. Liudvikas kabo, ir einu.

Prisijungiau prie jų, kai jie iš vos matomo takelio į pasuko į brūzgynus. Čia buvo daug krūmų ir aštrių akmenukų. Jie ėjo atsargiai, priekyje Leonas su žibintuvėliu. Visi šūkaliojo, šnekučiavosi, „Vade, vesk“, „Žemyn, o ne į kalną?“, „Panorama apačioje?“, „Viskas, sėdu! Toliau neisiu“.

– Ramusium, kantrusium, tatai ką ten šitą, netoliukais, ei, oi! Tuoj, tuooooj... tenai... tikėkit manim, prašyčiau, jau matyti! Pagarba!

Ėjau paskui juos, jie manęs nematė. Ji ėjo kiek atokiau, nebūtų buvę sunku prie jos prisiartinti. Aišku, būčiau prisiartinęs kaip smaugiantysis ir kariantysis. Nebūtų buvę sunku atitraukti ją į šalį (nes jau buvome vienas kitą įsimylėję, ji irgi mane mylėjo, kas galėtų tuo abejoti: jei aš norėjau ją nužudyti, tai ji tikrai turėjo mane mylėti), o tada būtų galima ją pasmaugti ir pakarti. Ėmiau suprasti, kaip yra būti žudiku. Žudoma, kai žudyti tampa lengva, kai nieko geresnio negali padaryti. Tiesiog išsibaigia kitos galimybės. Žvirblis kabo, pagaliukas kabo, Liudvikas kabo, aš kariu ją, kaip pakoriau katiną. Galėčiau, aišku, ir nekarti, bet... taip nuvilti? Taip sujaukti tvarką? Po daugybės pastangų, kombinacijų korimas visiškai išryškėjo, ir aš jį susiejau su lūpomis – o dabar turėčiau apvilti, nekarti?

Neįmanoma. Ėjau paskui juos. Jie žaidė žibintuvėliais. Kartais žiūrėdami komediją matome sėlinant medžiotoją su šautuvu, pasirengusį šauti, o paskui jį žingsnis po žingsnio seka baisus žvėris, didžiulis lokys arba milžiniška gorila. Tai buvo kunigas. Jis ėjo čia pat už manęs, šiek tiek iš šono, tikriausiai vilkosi pačiame gale, nežinodamas, kam ir kodėl, gal bijojo pasilikti vienas namie – iš pradžių jo nepastebėjau, jis prikibo prie manęs – su savo suneriamais valstiečio pirštukais. Su sutana. Dangus ir pragaras. Nuodėmė. Šventoji Katalikų Bažnyčia, mūsų motina. Klausyklos vėsa. Nuodėmė. *In saecula saeculorum*. Bažnyčia. Klausyklos vėsa. Bažnyčia ir popiežius. Nuodėmė. Pasmerkimas. Sutana. Dangus ir pragaras. *Ite, missa est*. Nuodėmė. Dorybė. Nuodėmė. Klausyklos vėsa. *Sequentia sancti*... Bažnyčia. Pragaras. Sutana. Nuodėmė... Klausyklos vėsa.

Stipriai jį pastūmiau, net susvyravo.

Pačią stūmimo akimirką pabūgau – ką aš darau?! Koks ekscesas, koks išsišokimas! Pridarys dabar triukšmo!

Bet ne. Mano ranka susidūrė su tokiu varganu pasyvumu, jog iš karto nusiraminau. Jis sustojo ir nežiūrėjo į mane. Mudu stovėjome. Gerai mačiau jo veidą. Ir lūpas. Pakėliau ranką, norėjau įkišti pirštą jam į burną. Bet jo dantys buvo sukąsti. Kaire ranka paėmiau jam už smakro, pražiodžiau, įkišau pirštą.

Ištraukiau pirštą ir nusivaliau nosine.

Dabar turėjome paskubėti, kad pavytume eiseną. Kyštelėjęs pirštą tam kunigui į burną pasijutau ramiau, vis dėlto viena (mąsčiau) yra įkišti pirštą negyvėliui, o visai kas kita gyvam žmogui, ir tai tarsi būtų įleidę mano pamėkles į realų pasaulį. Pasijutau žvalesnis. Prisiminiau, jog per visus šiuos dalykus akimirkai buvau pamiršęs žvirblį ir t. t., taigi, vėl prisiminiau, kaip ten, už kokių trisdešimties kilometrų, buvo žvirblis – buvo ir pagaliukas – ir katinas. Ir dar Katasė.

– Prašyčiau mielus iškylautojus, ponulium ir poniusium, čia pailsiusium! Ramiai! Trumpas poilsiusium.

Jis sustojo prie didelės uolos, kyšojusios virš tankiai apaugusio tarpeklio. Palei uolą žėlė nedidelė pievelė, čia tikriausiai buvo dažnai vaikščiojama, man pasirodė, lyg matyčiau kokias vėžes... Šiek tiek žagarų, žolė. „Liuliau, nenoriu čia, irgi mat vietą surado!“, „Pone pulkininke, nėra nė kur prisėsti“, „Pone pirmininke, ant plikos žemės?“

– Gerai, gerai, – Leono balsas buvo verksmingas, – tik tėtukas pametė segtuką. Segtukas man, po galais... Segtukas. Prašyčiau čia ką nors su žibintuvėliu.

Žvirblis.

Pagaliukas.

Katinas.

Liudvikas.

Kunigas.

Leonas pasilenkęs ieškojo to segtuko, Liuliusius jam švietė žibintuvėliu, prisiminiau Katasės kambariuką ir kaip mudu su Fuksu švietėme žibintuvėliu. Kaip seniai tai buvo! Kambariukas buvo ten. Su Katase. Jis ieškojo segtuko, galų gale paėmė iš Liuliusiaus žibintuvėlį, bet netrukus pastebėjau, jog šviesos spindulys, užuot laikęsis pažemės, slapčia švysčioja po uolą ir kitus akmenis, visai kaip mudu su Fuksu žibintuvėliu švysčiojome per kambariuko sienas. Ar jis tikrai ieškojo segtuko? Gal visai ne segtuko, gal tai buvo ta vieta, į kurią jis mus vedė, ta vieta, kur prieš dvidešimt trejus metus?.. Bet jis pats nebuvo tikras. Nepajėgė tikrai atpažinti. Per tą laiką išaugo nauji medžiai, žemė nuslinko, uola galbūt nuslydo žemyn, jis naršė tuo savo žibintuvėliu, vis karštligiškiau, visai kaip mudu tada, mačiau jį tokį netikrą, sutrikusį, bemaž skęstantį, vanduo jau siekė burną, ir neišvengiamai prisiminiau, kaip mudu, Fuksas ir aš, klaidžiojome po lubas, sienas, lysves. Kokie seni laikai! Visi laukė. Niekas nepratarė nė žodžio, tikriausiai iš smalsumo, kad pagaliau sužinotų, kur šuo pakastas. Mačiau Leną. Ji buvo trapi, subtili, su lūpomis pagaliukas žvirblis katinas, Katasė, Liudvikas ir kunigas.

Kur trumpa, ten trūksta. Jis pasiklydo. Dabar tyrinėjo pačią akmens apačią. Buvo tylu. Jis išsitiesė.

– Štai čia.

Liuliusia pračiulbo „kas čia, pone Leonai, kas čia?“.

Paslaugiai.

Jis stovėjo kuklus, ramus.

– Koks aplinkybių sutapimas! Vienintelis, suprantate, toks atvejis! Aš ieškau segtuko, ir staiga matau, jog tas akmuo... jau esu čia buvęs... Juk aš čia prieš dvidešimt trejus metus... Čia!

Jis staiga susimąstė lyg pagal užsakymą, ir tai tęsėsi toliau. Žibintuvėlis užgeso. Tęsėsi ir tęsėsi. Niekas jo nepertraukė, ir tik po kelių minučių prabilo Liuliusia – švelniai, rūpestingai „kas jums nutiko, pone Leonai?“. Jis atsakė „nieko“.

Pastebėjau, jog Kulkos nebuvo. Liko namie? O gal tai ji pakorė Liudviką? Nesąmonė. Pats pasikorė. Kodėl? Dar niekas nežino. Kas bus, kai sužinos?

Žvirblis.

Pagaliukas.

Katinas.

Liudvikas.

Buvo labai sunku, reikėjo daug triūso suvokti, jog visa tai čia, dabar vyksta to, kas buvo tada, ten, už trisdešimties kilometrų, atžvilgiu. Pykau ant Leono, jog tai jis groja pirmuoju smuiku, o visi (neišskiriant ir manęs) tapome jo... žiūrovais... mes buvome tam, kad matytumėme...

Jis neaiškiai sumurmėjo:

– Čia. Su viena...

Vėl kelios nebylios, tylios minutės, tos ilgos minutės tiesiog varvėjo kiauliškumu ir buvo tikras išpažinimas, nes jei niekas nekalbėjo, vadinasi, esame čia tik tam, kad jis mūsų akivaizdoje susidorotų... su tuo savo... savopu... savas pas savą... Laukėme, kol jis baigs. Laikas bėgo.

Staiga jis žibintuvėliu apšvietė sau veidą. Akiniai, plikė, lūpos, viskas. Užmerktos akys. Gašlūnas. Kankinys. Jis tarė:

– Kitų vaizdų nebus.

Užgesino. Mane apstulbino tamsa, tapo tamsiau, negu buvo galima tikėtis, tikriausiai debesys jau buvo virš mūsų. Prie uolos jis buvo beveik nematomas. Ką jis darė? Tikriausiai darė kokias nors savo šlykštynes, žadinosi, prisiminė vienintelę senų laikų mergšę, stengėsi, darbavosi, celebravo savo gašlybę. Bet... o jei nebuvo tikras, jog tai čia? Celebravo kur pakliuvo? Mane stebino, jog niekas nenueina šalin, juk visi jau suprato, kam buvo atvesti – kad asistuotų, kad žiūrėtų, kad sužadintų jį savo žiūrėjimu. Taip paprasta buvo nueiti šalin. Bet niekas nenuėjo. Pavyzdžiui, Lena galėjo nueiti, bet nenuėjo. Nepajudėjo iš vietos. Jis ėmė alsuoti. Alsavo ritmiškai. Niekas negalėjo įžiūrėti, kas ir kaip. Bet nesitraukė. Jis sudejavo. Dejonė buvo gašli, bet iš tiesų darbšti, kad pati save pagašlintų. Jis sudejavo ir suinkštė. Slopinamu, gerkliniu inkštimu jis siekė visiems parodyti, kaip jis darbavosi, kaip stengėsi, kaip kiaulino pats su savimi, kaip šventė ir celebravo... Darbavosi. Stengėsi. Alsavo. Inkštė. Stengiasi. Darbuojasi. Laukėme. Tada jis tarė:

– Bergas.

Aš atsakiau:

– Bergas.

– Bembergavimas bembergu į bergą! – sušuko jis, o aš sušukau:

– Berbergavimas bembergu į bergą!

Jis visiškai nutilo, ir nebesigirdėjo nieko, aš mąsčiau, žvirblis Lena pagaliukas Lena katinas į burną medus lūpa išsukti siena grumstas dryžis pirštas Liudvikas krūmai kabo kabo lūpos Lena pats ten arbatinukas katinas pagaliukas tvora kelias Liudvikas kunigas siena katinas pagaliukas žvirblis katinas Liudvikas kabo pagaliukas kabo žvirblis kabo Liudvikas katinas pakarsiu – – – Sugriaudėjo. Reti, tiršti lašai, pakeliame galvas, sugriaudėjo, prapliupo lietus, pakilo vėjas, sąmyšis, visi bėga po artimiausiu medžiu, bet pro egles varva, teka, laša, vanduo, vanduo, šlapi plaukai, nugara, šlaunys, o čia pat priešais mus, tamsioje tamsybėje, draskomoje tik bejėgių žibintuvėlių švysčiojimo, statmena krintančio vandens siena, ir tada, šių žibintuvėlių šviesoje, pasimatė, kaip lyja, krinta, srovės, kaskados, ežerai, čiurlena, švirkščioja, teška, ežerai, jūros, burbuliuojančio vandens srovės ir šiaudelis, pagaliukas, lapas, vandens nešami, nykstantys, jungiasi srovės, susidaro upės, salelės, kliūtys, užtvankos, vingiai, o iš viršaus, nuo kalno, ant kalno, tvanas, liejasi, teka, o apačioje šliaužia lapas, nyksta žievės gabaliukas, nuo viso šito drebulys, sloga, temperatūra, o Lena susirgo angina, teko kviesti taksi iš Zakopanės, liga, daktarai, viskas kitaip ir kas kita, grįžau į Varšuvą, tėvai, vėl karas su tėvu, kiti dalykai, problemos, komplikacijos, vargai. Šiandien pietums valgėme vištienos sriubą.

UAB „Baltų lankų“ leidyba
Kęstučio g. 10, LT-08116 Vilnius
www.baltoslankos.lt
leidykla@baltoslankos.lt
Spausdino UAB „Sapnų sala“
Moniuškos g. 21, LT-08121 Vilnius
www.sapnusala.lt
Tiražas 1000 egz.

Skandalingas, ekstravagantiškas, avangardiškas – taip kritikų apibūdinamas vienas garsiausių XX a. lenkų rašytojų Witoldas Gombrowiczius (Vitoldas Gombrovičius, 1904–1969). Saviti, literatūros tradicijai ir visuomenės stereotipams nepaklūstantys Gombrowicziaus darbai tarptautinį pripažinimą pelnė šeštajame dešimtmetyje, o 1967 m. buvo įvertinti prestižine PRIX INTERNATIONAL DE LITTÉRATURE premija. Lietuvių kalba yra išleisti Gombrowicziaus romanai PORNOGRAFIJA (1996), FERDYDURKĖ (2004) bei trijų dalių DIENORAŠTIS (1998-1999).

„Apie KOSMOSĄ: iš begalybės aplink mane vykstančių reiškinių paimu vieną... Pavyzdžiui, pamatau ant stalo stovinčią peleninę (kiti daiktai ant stalo nueina į nebūtį).

Jei galiu pagrįsti, kodėl pamačiau būtent peleninę („noriu nuo cigaretės nukrėsti pelenus“), tuomet viskas gerai. Jei peleninę pamatau atsitiktinai, be jokio tikslo, ir daugiau prie to negrįžtu, irgi viskas gerai. Bet jeigu, pamatęs tą bereikšmį reiškinį, grįši prie jo dar kartą... Bėda! Kodėl ją vėl pamatei, jeigu bereikšmė? Aha, vadinasi, ji tau ką nors reiškia, jeigu grįžai mintimis?.. Štai taip, kadangi prie to reiškinio stabtelėjai sekundę ilgiau negu reikia, daiktas atkreipia į save dėmesį, tampa išskirtinis... Ne ne (giniesi), tai paprasčiausia peleninė. Paprasčiausia? Tai kodėl giniesi, jeigu paprasčiausia? Štai taip reiškinys tampa manija.

Ar tikrovės esmė maniakiška?“

Witold Gombrowicz
DIENORAŠTIS III (1961-1969)